

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBlicație a FEDerației COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL LXIII • NR. 568-569 (1368-1369) • 1 – 30 SEPTEMBRIE 2020 • 12 ELUL 5780 – 12 TIȘREI 5781 • 24 PAGINI – 3 LEI

Roș Hašana 5781 Șana Tova u'Metuka!

Vizita ministrului Bogdan Aurescu în Israel

Ministrul Afacerilor Externe al României, Bogdan Aurescu, a efectuat, în perioada 2-3 septembrie 2020, o vizită oficială în Statul Israel și în Palestina, după cum arată o serie de comunicate de presă pe acest subiect, publicate de MAE pe site-ul său. Ministrul român a fost primit de președintele Israelului, Reuven Rivlin (foto), de premierul Benjamin Netanyahu, și au avut loc întâlniri cu prim-ministrul supleant și ministru al Apărării Benjamin Gantz și a avut întrevederi cu ministrul de Externe Gabriel Ashkenazi, cu ministrul Cooperării Regionale, Ofir Akunis, și cu liderul opoziției și al formațiunii Yesh Atid-Telem din Knesset, Yair Lapid.

Înainte de plecarea către Ierusalim, Bogdan Aurescu a declarat: „Suntem într-un moment extrem de dinamic în ceea ce privește evoluțiile din Orientul Mijlociu. Am avut în ultimele luni un dialog deschis și aprofundat atât cu omologul meu israelian, Gabriel Ashkenazi, precum și cu cel palestinian, Riad Malki, în concordanță cu poziția tradițională a României, care are relații de prietenie și încredere cu ambele părți”, arată MAE.

Pe 3 septembrie, președintele Rivlin a avut o întâlnire de lucru cu Bogdan Aurescu, șeful statului israelian subliniind, conform unui comunicat primit de la Biroul de Presă al Guvernului de la Ierusalim, „relațiile calde dintre cele două state și comunitatea românească din Israel, care este o punte solidă între cele două țări”. Președintele Rivlin a vorbit despre Acordul cu Emiratele Arabe Unite, pe care l-a descris ca pe un „moment istoric pentru întreaga regiune”. Reuven Rivlin a adăugat că „vecinii noștri palestinieni trebuie să înțeleagă că singura soluție pentru viitor este restabilirea încrederii și a cooperării”. Președintele israelian a declarat că

speră să poată pune în practică planurile sale de a vizita România, care au fost amânate din cauza pandemiei de coronavirus.

Oaspetele a subliniat că România sprijină eforturile Israelului de normalizare a relațiilor cu țările arabe și a mai menționat că anul trecut comerțul bilateral a crescut cu 20%, dar se poate face mai mult.

„Întâlnirea dintre premierul Benjamin Netanyahu și ministrul român al Afacerilor Externe a fost una foarte bună”, a apreciat ambasadorul Israelului la București, David Saranga, prezent la Ierusalim. „Cei doi oficiali au discutat despre măsuri pentru consolidarea relațiilor bilaterale dintre Is-

rael și România, despre organizarea viitoarei întâlniri la nivel de guvern, anul viitor, la București, cât și despre evoluțiile de pe scena politică și de securitate regională”.

„Ministrii de Externe ai celor două state au convenit asupra înființării unui grup comun de lucru din care vor face parte oficiali din Israel și România, precum și experți care vor colabora în domeniul agriculturii (în special managementul apei), al sănătății, și în cel al tehnologiei (inclusiv cyber-tech)”, a mai afirmat David Saranga, care a precizat și că „prima întâlnire de lucru va avea loc la începutul lunii

viitoare și va avea drept scop prezentarea planului de cooperare”, se arată într-un comunicat de presă primit de la Ambasada Israelului la București.

În cadrul întrevederii cu ministrul israelian al Afacerilor Externe, Gabriel Ashkenazi, au fost reconfirmate relațiile privilegiate, cu caracter strategic, între România și Statul Israel. Au fost convenite dinamizarea dialogului politic, intensificarea cooperării economice, precum și examinarea de noi oportunități de cooperare. Au fost trecute în revistă posibilitățile concrete de colaborare în domeniile de interes comun între cele două țări, precum cooperarea în domeniul apărării, tehnologia, inovația și cercetarea.

Bogdan Aurescu și Gabriel Ashkenazi au semnat Programul de colaborare în domeniile educației, științei, culturii, tineretului și sporturilor.

„Consultările pe care le-am avut astăzi reflectă nivelul excelent al relațiilor bilaterale, cu caracter strategic, și prietenia solidă și de lungă durată dintre România și Statul Israel. Anul acesta

am sărbătorit 72 de ani de relații diplomatice neîntrerupte.

Interesul reciproc al celor două state îl reprezintă extinderea și aprofundarea dialogului pe multiple aspecte de interes”, a apreciat Bogdan Aurescu.

De la Ierusalim, ministrul român de Externe a plecat la Ramallah, unde a avut consultări cu ministrul Afacerilor Externe și al Expatriatilor, Riad Malki, și întrevederi cu prim-ministrul Mohammad Shtayyeh și cu Ahmed Majdalani, ministrul Muncii și Dezvoltării Sociale.

ALX. MARINESCU

Congresul IV al FCER

va avea loc la București, în zilele de 25-26 noiembrie. Regulamentul de organizare și desfășurare a Congresului, Programul-calendar și componența Comisiilor de Validare a Alegerilor și de Organizare și Desfășurare a Congresului pot fi citite la pag. 4-5

STIMAȚI CITITORI!

Paginile de ebraică și engleză nu vor apărea în numerele 568-69 și 570-71 (septembrie și octombrie), pentru a crea spațiul necesar publicării documentelor Congresului al IV-lea al FCER-CM

Instanța de judecată nu poate accepta cererea de reabilitare a gen. N. Macici PAG. 2

Interviu cu E.S. ARTHUR MATTLI, ambasadorul Elveției la București PAG. 3

DAVID SARANGA: Fiecare guvern trebuie să găsească echilibrul între combaterea virusului și libertățile cetățenești PAG. 3

PAG. 6 Institutul „Elie Wiesel” la 15 ani de la înființare

Iudaica PAG. 8-9

PAG. 10-12 Comunități

Despre Pogromul de la Iași Îngeri uciși și suflete zdrobite – Leonard Zăcescu PAG. 14

Interviu cu IOJI SACAGIU, președintele C.E. Dorohoi PAG. 19

72 de ani de la înființarea Teatrului Evreiesc de Stat PAG. 21

Keshet Q&A, „Despre familie și actorie la puterea a cincea” Matineu cu Maia Morgenstern și familia ei PAG. 21

INTERVIUL lunii septembrie

„În pofida pandemiei, avem o viață comunitară intensă”

Interviul lunii septembrie
cu dr. AUREL VAINER, președintele FCER-CM

– **Ne aflăm în preajma unor evenimente comunitare importante, de aceea vă rog să începeți prin a vorbi despre pregătirea acestora.**

– Pe plan religios, vin sărbătorile de toamnă 5781. Pe plan organizațional, Consiliul de Conducere al FCER va desemna, printr-o reuniune extraordinară, candidatul/candidații la alegerile parlamentare. Dorim să ne prezentăm cu cât mai multe realizări la Congresul al IV-a al FCER, pentru care am aprobat la recenta reuniune a Comitetului Director modificările datorate prevenției epidemiologice din *Regulamentul de organizare și desfășurare*. Celebrrările de Roș Hașana și Iom Kipur vor avea loc la Templul Coral și Sinagoga Mare, pentru respectarea distanțării sociale. Pe 23 septembrie a.c. va fi reuniunea Consiliului de Conducere de alegere a candidatului/candidaților pentru mandatul de deputat al F.C.E.R. în Parlamentul României. A fost elaborat, prin vot electronic, la Adunarea Generală, *Regulamentul* unde se specifică condițiile pe care candidații trebuie să le satisfacă, documentele pe care să le depună, organizarea alegerii candidaților, desfășurarea campaniei electorale, a reuniunii Consiliului de Conducere. A fost stabilit calendarul și pregătirea alegerilor, între 8-22 septembrie a.c. În onoarea Congresului, dorim să reconfigurăm muzeul de istorie a Holocaustului în România, din Sinagoga Mare, la care lucrează o echipă a CSIER. În locul orgii din Templul Coral, să amenajăm un muzeu al cultului mozaic. Colaborăm cu Institutul „Wiesel” la viitorul Muzeu de Istorie a Evreilor și al Holocaustului. Ne consultăm cu DSP pentru repornirea ultimei etape de modernizare a Căminului „Rosen”.

– **Luna Elul amplifică grija FCER pentru patrimoniul sacru. Ați putea da câteva exemple actuale?**

– Avem în vedere reabilitarea Sinagogii din Buzău. Am cerut o expertiză tehnică a Sinagogii din Botoșani pentru consolidare. Salutăm proiectul primarului ieșean Mihai Chirica: Cimitirul Evreiesc din Păcurari să devină monument istoric. La invitația responsabilului de obște din Sf. Gheorghe, Herman Rosner, am vizitat cimitirul local, împreună cu primarul Árpád-András Antal, care a contribuit, alături de donatori din afara țării, la realizarea unui memorial pentru cei 52 de copii din oraș deportați și pieriți în lagărele morții. La ceremonie, 52 de copii români au răspuns pentru fiecare din numele strigate ale copiilor evrei victime ale Holocaustului. La întoarcere, am participat la un Oneg Șabat, organizat la restaurantul ritual din Brașov de președintele comunității, dr. Dan Floroian. Pentru *Slihot* am pregătit un eveniment *online*, unde am vorbit despre „Iertare, valoare fundamentală în iudaism”.

– **În ce alte evenimente online, din acest interval, v-ați implicat?**

– Am avut o comunicare despre Bucureștiul evreiesc la Ziua Europeană a Culturii Iudaice, organizată împreună cu BBR. Comunicare e, poate, impropriu spus. A fost o retrăire: anii interbelici în cartierele evreiești, perioada Holocaust și post-Holocaust. La Bereshit 2020, ediția a II-a *online*, organizat în parteneriat cu JCC și Joint, am susținut un expozeu despre prezentul FCER. În pofida pandemiei, avem o viață comunitară intensă.

– **Concret?**

– Continuarea demersurilor pentru înființarea Muzeului Evreilor din Bucovina; reabilitarea Templului Cerealiștilor din Băcău cu ajutorul Fondului Ambasadorial; implicarea în organizarea, la MNAR, a retrospectivei „Constantin Daniel Rosenthal, un artist în vremea Revoluției de la 1848”, la 200 de ani de la naștere, prin împrumutarea tabloului „Portret de femeie”, aflat în muzeul nostru, și stabilirea unui parteneriat între Muzeul de Istorie și Cultură al Evreilor și Muzeul Național de Artă; participarea la grupul de lucru al Comitetului interministerial de elaborare și implementare a *Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură 2021-2023*; măsuri pentru intrarea în conservare a CIR-urilor în perioada pandemiei; concentrarea atenției asupra valorificării terenurilor libere de morminte din cimitirele noastre; mai buna eficientizare a patrimoniului economic. Toate au fost teme dezbătute la recenta reuniune a Comitetului Director.

– **Ați avut contacte cu autoritățile statului?**

– La solicitarea prim-ministrului Ludovic Orban, am fost în audiență la Domnia Sa, împreună cu deputatul Silviu Vexler, unde am prezentat situația actuală a comunității noastre. Deputatul FCER a reiterat cererea de restituire a proprietăților evreiești confiscate în timpul celor două dictaturi.

– **Cum monitorizați limitarea efectelor pandemiei în căminele noastre pentru vârstnici?**

– Avem o veste bună: toți cei 17 rezidenți ai Căminului „Rosen” bolnavi de Covid s-au vindecat. Urez tuturor membrilor comunității sănătate, *Șana Tova, Gmar Hatima Tova*.

IULIA DELEANU

Silviu Vexler a primit răspuns din partea Procurorului General al României

Instanța de judecată nu poate accepta cererea de reabilitare a gen. N. Macici

După cum i-am informat pe cititorii noștri în numărul 562-563 al revistei *Realitatea evreiască*, la Curtea Militară de Apel București au fost înregistrate acum câteva luni două dosare privind revizuirea sentinței și reabilitarea judecătorească a criminalului de război Nicolae Macici, condamnat pentru masacrul de la Odessa. La momentul comiterii masacrului de la Odessa, Nicolae E. Macici (1886-1950) era general de Divizie, Comandantul Corpului 2 de Armată, iar implicarea sa în coordonarea masacrului și responsabilitatea generalului Macici pentru asasinarea evreilor din Odessa a fost stabilită atât prin numeroase mărturii, cât și prin documente de arhivă.

Referitor la cererile formulate în aceste dosare, deputatul minorității evreiești, Silviu Vexler, Înalț Reprezentant al Parlamentului României pentru combaterea antisemitismului, protejarea memoriei victimelor Holocaustului și dezvoltarea vieții evreiești, a depus la Parlament, la momentul respectiv, o interpelare adresată Ministrului Justiției, Cătălin Predoiu, și i-a solicitat și premierului Ludovic Orban „să comunice poziția Guvernului României față de cererile introduse de fiul lui Nicolae Macici”.

După cum aflăm de pe pagina de *Facebook* a deputatului, Procurorul General al României, Gabriela Scutea, a răspuns oficial la întrebarea adresată de Silviu Vexler privind unele aspecte referitoare la cererile de reabilitare a criminalilor de război și de revizuire a sentințelor în baza cărora

aceștia au fost condamnați. Din răspunsul, pe mai multe pagini, oferit de Procurorul General, deputatul Silviu Vexler a sintetizat pe pagina sa de *Facebook* următoarele: „Pe baza practicii instanțelor în materia revizuirii și ținând seama de opiniile exprimate în doctrină, se poate susține că existența unor aspecte ulterioare, ca, de exemplu, o pretinsă reabilitare militară intervenită pentru persoana condamnată, nu constituie faptă sau împrejurare nouă (...) care să fie de natură să justifice desființarea soluției de condamnare prin admiterea cererii de revizuire”.

Procurorul General a explicat că „pentru a fi incident cazul prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. a) din Codul de Procedură Penală este necesar ca faptele și împrejurările noi să fi preexistat hotărârii atacate, doar că ele nu au putut fi cunoscute de instanță, indiferent din care motiv. Descoperirea lor ulterioară și invocarea pe calea revizuirii are drept scop evidențierea unor erori de fapt, produse în judecată inițial din cauza necunoașterii respectivelor împrejurări, astfel încât noua situație să conducă la anularea hotărârii contrare legii. (...) Totodată, este inadmisibil ca pe calea revizuirii să se prelungească probațiunea pentru folosirea de noi mijloace de probă pentru fapte stabilite anterior.”

Vom vedea ce pretenții va încerca să mai emită familia criminalului de război Nicolae Macici în scopul tentativei de reabilitare a acestuia.

ALX. MARINESCU

Acordul dintre Israel și EAU

Pe 13 august a.c., în cadrul unei conferințe de presă virtuale la Casa Albă, președintele Donald Trump, premierul Benjamin Netanyahu și prințul Mohammed ben Zayed, moștenitorul tronului Emiratelor Arabe Unite, au declarat că au ajuns la un acord de pace între Israel și Emiratele Arabe Unite. Înțelegerea cuprinde, printre altele, deschiderea reciprocă de ambasade, zboruri directe între cele două țări, cercetări comune pentru stăvilirea pandemiei de coronavirus și multe alte acorduri bilaterale.

Este cel de-al treilea acord de pace convenit de Israel cu state arabe, după cel din 1979, cu Egiptul, realizat de Menachem Begin, și cel din 1994, cu Iordania, semnat de Yitzhak Rabin. În cadrul înțelegerii cu EAU, premierul israelian a acceptat să suspende (să „amâne”, conform unei precizări ulterioare, făcute de premierul de la Ierusalim) programul de anexare a unor teritorii din Cisiordania, prevăzute în planul de pace american și care urma să fie pus în aplicare la 1 iulie.

Pentru a ajunge la acest acord, eforturile celor două părți și ale Statelor Unite au durat mai multe decenii. Neoficial, au existat o serie de relații bilaterale, mai ales în domeniul economic, și pe parcurs s-au purtat convorbiri, mai ales la Washington, cu acceptul părții americane. Aproximativ s-a făcut pas cu pas, cu sușuri și coborâșuri, iar ritmul s-a accelerat odată cu stabilirea dușmanului comun, Iranul. Cu mici excepții, statele arabe din Golf și-au dat seama că Israelul trebuie considerat un partener de nădejde în eforturile de a contracara pericolul iranian.

Analizii au subliniat că părțile au avut mai puține probleme de soluționat decât în cazul celor două acorduri anterioare, deoarece Israelul nu are probleme teritoriale sau de altă natură cu Emiratele, nici nu s-a purtat vreun război direct între Israel și EAU.

Anunțând acordul, premierul Benjamin Netanyahu l-a calificat drept „cel mai mare progres spre pace între Israel și lumea arabă în ultimii 26 de ani” și și-a

exprimat optimismul că acest pas va fi urmat de acorduri cu alte state arabe din regiune. „Întotdeauna am crezut că vom putea ajunge la pace cu lumea arabă și de decenii fac eforturi în acest sens”, a spus premierul israelian.

Președintele Reuven Rivlin a apreciat, la rândul său, că acordul dintre Israel și EAU „este o bornă strategică importantă către noi oportunități în regiunea noastră. Eu sper din toată inima că acest pas va duce, de asemenea, la întărirea încrederii dintre noi și popoarele din regiune, de care avem nevoie pentru a realiza o înțelegere extinsă și stabilă între noi”.

Numeroase state arabe și musulmane au salutat acordul, subliniind în același timp necesitatea reluării negocierilor israeliano-palestiniene și adoptarea soluției celor două state. Acordul a fost apreciat și de Uniunea Europeană, care s-a situat, la rândul ei, pe o poziție asemănătoare. Autoritatea Palestiniană, precum și alte câteva state arabe, plus Turcia, au criticat înțelegerea.

EVA GALAMBOS

ULTIMA ORĂ

Pe 11 septembrie, într-un Comunicat Comun al șefului Casei Albe, Donald Trump, și al regelui Bahrainului, Hamad bin Salman al-Khalifa, s-a anunțat că statul arab este de acord cu normalizarea relațiilor cu Israelul, în acest sens având loc și o convorbire la telefon cu premierul Benjamin Netanyahu. Părțile au convenit să își continue eforturile pentru o încheiere dreaptă și cuprinzătoare a conflictului israeliano-palestinian.

Pe 13 septembrie, prim-ministrul israelian și ministrul de externe al Bahrainului, Abdullah Al Zayani, vor semna la Washington o „Declarație comună de pace”, în marja ceremoniilor de semnare a Acordului cu EAU.

Înțelegerea a fost primită cu bucurie în Israel și în alte state, inclusiv de Uniunea Europeană, care „consideră că aceste progrese reprezintă o contribuție la pacea și stabilitatea din Orientul Mijlociu”.

„Multor elvețieni le place să descopere comorile României“

Interviu cu E.S. ARTHUR MATTLI, ambasadorul Elveției la București

– Sunteți de mai bine de un an ambasadorul Confederației Elvețiene la București. Ați mai fost în România și înainte de a fi numit în această funcție?

– Primele legături cu România au fost sunetele muzicii în copilărie. Legendarul producător elvețian de radio Marcel Cellier a călătorit în acea vreme dincolo de Cortina de Fier și l-a ascultat pe faimosul cântăreț la nai Gheorghe Zamfir. Îmi amintesc și acum sunetul muzicii lui Zamfir pe discurile noastre de acasă. Mai târziu, când am luat lecții de pian la Conservatorul de la Lucerna, am avut privilegiul de a studia cu Heidi Harry, al cărei soț fusese studentul lui Dinu Lipatti. În fiecare săptămână vedeam portretul marelui pianist și compozitor Dinu Lipatti, care a decedat în 1950, la Geneva. În sfârșit, între 2011-2015, am condus Serviciul Politic pentru Europa și Asia Centrală, Consiliul European și OSCE, din cadrul Departamentului Federal pentru Afaceri Externe al Confederației Elvețiene. În această calitate am venit la București pentru consultări cu actualul ministru al Afacerilor Externe, Bogdan Aurescu, care atunci era secretar de stat la Ministerul român al Afacerilor Externe.

– Ce ne puteți spune despre relațiile româno-elvețiene în timpul crizei COVID?

– Întotdeauna când vorbesc despre relațiile bilaterale, mă gândesc la începutul acestora, într-un moment istoric adesea ignorat, dar important: când Regele Carol I a pus piciorul pe pământ românesc, la Turnu Severin, a venit cu un pașaport elvețian, eliberat pentru protecția sa, la 8 mai 1866. Carol călătorea sub numele unui comerciant elvețian, Karl Hettingen. Mai trebuie menționat că Regele Mihai I, ale cărui proprietăți fuseseră confiscate, cetățenia sa fiind retrasă, a venit în exil forțat în Elveția. În 1992 i s-a permis să viziteze România și a fost întâmpinat de circa un milion de oameni la București.

De la începutul relațiilor noastre, acum 109 ani, mii de elvețieni au venit în România ca ingineri, comercianți, medici, profesori sau industriași. Se estimează că aproximativ 20 000 de români trăiesc în Elveția. Astăzi, Elveția este al șaptelea mare investitor în România; peste 870 de societăți din România beneficiază de investiții directe elvețiene. România și Elveția sunt parteneri la un Fond Elvețian de Contribuții de 181 de milioane USD și au început convorbiri pregătitoare pentru un al doilea Fond Elvețian de Contribuții.

În timpul crizei Covid, Ambasada Elveției la București a fost în contact cu Celula de Management al Crizei organizată de Guvernul României, care a desfășurat o activitate meritorie. Pe partea investițională, cred că industria va reveni la modelul asiatic al liniilor de producție și România va redeveni o posibilă destinație pentru organizarea de centre de producție pentru piața europeană.

– Care este situația comunității evreiești în Elveția zilelor noastre, în comparație cu perioada copilăriei dvs.?

– Comunitatea evreiască elvețiană este foarte diversă și în ultimii ani a rămas mai mult sau mai puțin stabilă, la 18 000 de persoane. De la ratificarea în 1988 de către Elveția a Convenției-Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale a Consiliului European, minoritatea evreiască este recunoscută ca o minoritate națională în sensul Convenției-Cadru. Elveția are un sis-

tem educațional descentralizat. Este remarcabil faptul că în 2004, directorii cantonali responsabili cu educația au decis să instituie o „Zi de Comemorare a Holocaustului și de Prevenire a Crimelor împotriva Umanității”. De atunci, fiecare zi de 27 ianuarie este o zi comemorativă în școli. Astăzi, multe proiecte sunt dedicate luptei împotriva rasismului și antisemitismului prin educație interculturală. De exemplu, Organizația Comunităților Evreiești din Confederația Elvețiană (SIG) organizează și coordonează Programul Likrat (ebraică: apropiere reciprocă), care pregătește evreii de la 15-16 ani până la vârste mai mari pentru participarea în școli la ore privind iudaismul și Israelul. Ei susțin conferințe și discută de la egal la egal cu tineri neevrei. Programul Likrat este susținut, între alții, de Oficiul Federal de Luptă împotriva Rasismului și se desfășoară deja de 12 ani și a permis organizarea a peste 700 de întâlniri cu mai mult de 10 000 de elevi. În copilăria mea nu exista spațiu virtual. Ceea ce văd eu azi este o necesitate de a lupta împotriva antisemitismului și în spațiul virtual.

– Elveția are un sistem extrem de interesant al referendumurilor. Ce legi au nevoie de aprobarea populară?

– Majoritatea legilor adoptate de Parlamentul Federal Elvețian intră în vigoare fără a fi nevoie de votul popular. Referendumul poate fi obligatoriu sau opțional. Amendamentele aduse Constituției Federale trebuie să aibă votul poporului și al cantoanelor (referendum obligatoriu), ca și aderarea la comunități de securitate colectivă sau supranaționale. Același lucru se întâmplă și în cazul documentelor de urgență federale, care nu sunt bazate pe Constituție și al căror termen de aplicare depășește un an. Un referendum opțional se ține în termen de mai puțin de 100 de zile de la publicarea oficială a unui document cerut de 50 000 de persoane cu drept de vot sau de opt cantoane. Documentele pot fi unele federale, unele de urgență federală și al căror termen de aplicabilitate depășește un an, decrete federale, în cazurile în care Constituția sau un document în vigoare impune acest lucru. De asemenea, un refe-

rendum opțional este organizat în cazul tratatelor internaționale cu termen nelimitat și care nu pot fi anulate, care reglementează accesul în organizații internaționale sau care conțin prevederi legislative importante, sau a căror aplicare necesită o legislație federală.

Un referendum nu se organizează numai la nivel federal. Există astfel de

Interviu consemnat de
ALX. MARINESCU

(Continuare în pag. 22)

DAVID SARANGA: Fiecare guvern trebuie să găsească echilibrul între combaterea virusului și libertățile cetățenești

În cadrul unui interviu acordat pe la începutul lunii august postului de televiziune Realitatea Plus, E.S. David Saranga, ambasadorul Statului Israel la București, a vorbit despre modalitatea de abordare a problemei epidemiei de coronavirus. În condițiile dificile în care guvernele sunt obligate să ia măsuri drastice, este nevoie să se păstreze libertatea de exprimare, să se mențină un echilibru în condițiile în care, pe de-o parte, se pune problema combaterii virusului și, pe de altă parte, păstrarea democrației, a libertății cetățenești. Dilema fiecărui guvern este opțiunea între deschiderea economiei și păstrarea unor reguli. Dar fără economie, nu pot fi luate măsurile de atenuare a efectelor bolii. Unele măsuri au efecte contradictorii și, în acest context, D. Saranga a dat exemplul deschiderii școlilor din Israel, care a dus la creșterea numărului de îmbolnăviri.

Referindu-se la măsurile de combatere a pandemiei, ambasadorul a amintit sprijinul acordat de Uniunea Europeană statelor membre. „Faptul că Uniunea Europeană a venit cu un plan și faptul că România a reușit să obțină o

sumă imensă, de 80 de miliarde de euro, e un început bun. Norocul pe care-l are România, Israelul nu-l are. Noi nu am primit niciun ajutor din partea altcuiva. Noi trebuie să facem față din sursele noastre”, a arătat el.

În continuare, David Saranga a vorbit despre cercetările privind realizarea unui vaccin anti-covid în Israel și și-a exprimat speranța că va fi un succes. În Israel, sute de cercetători sunt implicați în găsirea unui vaccin și a unei soluții de vindecare a bolii. Israelul colaborează cu mai multe țări în această direcție, precum și în căutarea unor tratamente eficiente, pe care o realizează cu India. El a precizat că până la apariția vaccinului se impune respectarea dispozițiilor legate de purtarea măștii, spălătul pe mâini și distanțarea.

Referindu-se la relațiile cu România, Domnia-Sa a arătat că țara noastră este un aliat de nădejde al Israelului, care este gata să împărtășească cu România experiența sa. El a apreciat drept excelentă cooperarea bilaterală, atât la nivel guvernamental, cât și cu sectorul particular, inclusiv în domeniul turismului. (E.G.)

Ceremonie în memoria militarilor israelieni căzuți în Munții Bucegi

La 26 iulie a.c., Ambasada Israelului din România și Statul Major al Forțelor Aeriene Române au organizat o ceremonie de comemorare pentru a marca un deceniu de la tragedia militarilor israelieni și români căzuți la datorie în Munții Bucegi. Atunci, din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile, un elicopter de tip CH-53, având la bord șase militari israelieni și unul român s-a prăbușit în Munții Bucegi, în cadrul unui exercițiu comun româno-israelian denumit Blue Sky 2010.

La monumentul ridicat în memoria lor în satul Șimon a avut loc o ceremonie militară și religioasă iudaică și creștină. Au participat E.S. David Saranga, ambasadorul Statului Israel în România, general-maior dr. Viorel Pană, Șeful Statului Major al Forțelor Aeriene Române, soția și

fiul eroului român Lt. Cdr. Ștefan Claudiu Dragnea, Mihai Văsii, prefectul Județului Brașov, Rareș Rădăcină, primarul comunei Bran.

După ce a depus o coroană de flori și a rostit Kadișul, E.S. David Saranga a spus: „Colonel Daniel Shipenbauer, locotenent colonel Avner Goldman, maior Yahel Keshet, maior Lior Shai, locotenent Nir Lakrif, sergent major Oren Cohen și locotenent comandor Ștefan Claudiu Dragnea au fost militari de excepție, dar și soți, tați, fii și nepoți. Bunica lui Oren Cohen este o supraviețuitoare a Holocaustului, originară din România. Poate că unii încă se întreabă de ce acest exercițiu a avut loc aici, în România? Israelul este o țară mică, ceea ce înseamnă că activitățile sale de pregătire sunt limitate. În 2003, Forțele Aeriene Israeliene au semnat acorduri de colaborare cu forțe aeriene din Europa pentru a le permite să se antreneze în spațiul lor militar. Acest lucru a oferit posibilitatea forțelor aeriene israeliene de a se antrena în zone dificile, cu topografii care nu se regăsesc în Israel, cum sunt și Munții Bucegi. Statul Israel a ales să coopereze în acest domeniu cu România, un prieten apropiat și un aliat special.

Este greu de exprimat în cuvinte durerea pierderii cui-va drag. Este o durere cu care cei rămași, soți și soții, fii și fiice, părinții, învață să trăiască zi de zi. A ne aminti cu adevărat și a onora cu adevărat toți acești eroi căzuți înseamnă și să fim acolo pentru părinții, soțiile și copiii lor. Fie memoria lor binecuvântată!”, a adăugat David Saranga. El a mulțumit autorităților române „pentru relația deosebită dintre cele două țări și pentru organizarea acestui impresionant eveniment comemorativ”. (E.G.)

Congresul al IV-lea al FCER-CM, București, 25-26 noiembrie 2020

Regulament de organizare și desfășurare

Cel de-al IV-lea Congres al FCER va avea loc la București, în zilele de 25-26 noiembrie. Publicăm mai jos extrase din Regulamentul de organizare și desfășurare a Congresului, Programul-Calendar de pregătire, organizare și derulare a Congresului al IV-lea al FCER-CM, precum și componența Comisiei de Validare a Congresului al IV-lea al FCER-CM și a celei pentru Organizarea și Desfășurarea Congresului al IV-lea al FCER-CM.

*** Notă: forma integrală a Regulamentului și anexele pot fi consultate la adresa <http://www.jewishfed.ro>**

DISPOZIȚII GENERALE

Prezentul Regulament are la bază prevederile Statutului Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic, recunoscut de Guvernul României prin HG 999/27.08.2008 (denumit în continuare *Statut*), **(modificat și completat prin H.G. nr. 655/2010 și prin ORDINUL Secretarului de Stat pentru Culte nr. 95/18.11.2014)**.

Conform Statutului, Congresul este organul suprem de conducere al Federației (art. 20-1 din Statut) și se întrunește o dată la 4 ani, fiind convocat de Consiliul de Conducere în funcțiune, care stabilește data și locul de desfășurare (art. 20-2 din Statut).

Congresul este constituit din delegații aleși prin vot secret, în Adunări Generale Extraordinare ale Comunităților, conform Regulamentului-Cadru de Alegeri în Comunități, cu respectarea principiului reprezentării proporționale, dar cel puțin câte un reprezentant pentru fiecare Comunitate (art. 20-4 și art. 62 (d) din Statut).

Reprezentarea proporțională se referă la numărul membrilor Comunității existenți la data de 31 iulie 2020. În **Anexele 1 și 2** sunt prezentate datele privind numărul de delegați pentru al IV-lea Congres al FCER-CM și numărul membrilor Comunităților Evreiești din România.

Congresul este statutar constituit în prezența majorității delegaților aleși. În cazul în care nu se realizează cvorumul, Congresul se amână cu o zi, când acesta se consideră valabil constituit, indiferent de numărul delegaților prezenți.

Membrii Consiliului de Conducere în exercițiu, precum și candidații la diverse funcții, care nu au fost aleși ca delegați, pot participa la lucrările Congresului, fără drept de vot.

Hotărârile Congresului se adoptă cu majoritatea voturilor exprimate (art. 20-6 din Statut).

Pe Agenda Congresului al IV-lea al FCER-CM, potrivit art. 21 și art. 78-3 din Statut, sunt înscrise următoarele:

Dezbaterea și aprobarea **Raportului de activitate** al Consiliului de Conducere în funcțiune, pe perioada mandatului;

Descărcarea de sarcini a Consiliului de Conducere căruia i-a expirat mandatul;

Alegerea, prin vot secret, pe buletine de vot, a **Consiliului de Conducere al FCER-CM, a președintelui, a vicepreședintelui, a secretarului general, a Comisiei de Cenzori și a președintelui Comisiei de Etică și Mediere**;

Dezbaterea și adoptarea Programului de Acțiune pentru următorul mandat al organelor de conducere;

Statutul FCER-CM – dezbateri de principiu.

ORGANELE DE CONDUCERE ALE FCER-CM – NUMĂR ȘI COMPONENTĂ

Consiliul de Conducere al FCER-CM este alcătuit din 31 de membri (27 de membri titulari și 4 membri supleanți), după cum urmează:

4 membri titulari de drept: Președintele, Vicepreședintele, Secretarul General și Șef-Rabinul Cultului Mozaic din România sau persoana desemnată a-l înlocui;

16 Președinți de comunități (14 membri titulari și 2 membri supleanți);

11 membri ai Comunităților (9 membri titulari și 2 membri supleanți);

Membrii supleanți se desemnează în ordinea descrescătoare a numărului de voturi la fiecare din cele două categorii. Ei au dreptul de a participa la lucrările Consiliului de Conducere și ale Adunării Generale, fără a avea drept de vot.

Comisia de Cenzori este formată din 3 membri titulari și 2 membri supleanți. Cel puțin unul dintre

membrii titulari trebuie să fie contabil autorizat sau expert contabil.

Președintele Comisiei de Cenzori este ales de către membrii Comisiei.

Membrii supleanți ai Consiliului de Conducere, precum și cei ai Comisiei de Cenzori participă la ședințele organelor din care fac parte, își pot exprima punctul de vedere asupra problemelor puse în discuție, având vot consultativ.

Membrii supleanți devin titulari în cazul vacanței locurilor de membri titulari, în ordinea numărului de voturi obținute la alegeri pe lista pe care s-a vacantat locul.

Consiliul de Conducere alege în prima sa reuniune, dintre membrii titulari, 7 persoane, dintre care cel mult 3 președinți de comunități. Aceștia, împreună cu președintele, vicepreședintele, secretarul general și Șef-Rabinul (sau persoana desemnată a-l înlocui), în total 11 persoane, alcătuiesc Comitetul Director.

CANDIDAȚII LA ORGANELE DE CONDUCERE ALE FCER-CM

Pentru funcțiile de președinte, vicepreședinte, secretar general și președinte al Comisiei de Etică și Mediere poate candida orice persoană majoră care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

Este membru al unei Comunități evreiești din România de cel puțin 5 ani;

Este evreu conform *halaha* (condiție valabilă doar pentru funcția de președinte. Pentru funcțiile de vicepreședinte, secretar general și președinte al Comisiei de Etică și Mediere pot fi evrei atât conform *halaha*, cât și cu ascendență evreiască (tatăl sau un bunic evreu);

Are experiență managerială, sau în conducerea unor instituții publice, organizații nonguvernamentale de cel puțin 5 ani, sau este persoană de notorietate în viața comunitară evreiască, sau în cultură, sau știință, sau artă, sau învățământ, sau viața politică, sau afaceri;

Are susținerea (în scris) a cel puțin uneia din Comunitățile Evreiești din România.

Pentru calitatea de membru în Consiliul de Conducere poate candida orice persoană majoră, evreu conform *halaha* sau cu ascendență evreiască (tatăl sau un bunic evreu), membru al unei Comunități evreiești din România de cel puțin 5 ani. Pentru Comisia de Cenzori, în cazul în care nu există membri ai comunității (halahici sau cu ascendență) care să corespundă cerințelor legale pentru funcția de cenzor și care să dorească să candideze, se acceptă și candidatura persoanelor fără ascendență evreiască, cunoscute pentru cinste și moralitate, dacă corespund condițiilor profesionale în condițiile legii.

Persoanele care doresc să ocupe o funcție de conducere în FCER-CM, de membru în Comisia de Cenzori sau de președinte al Comisiei de Etică și Mediere, își vor depune candidaturile în scris, cu număr de înregistrare, conform Programului - calendar de pregătire, organizare și derulare a Congresului al IV-lea al FCER-CM, la *Secretariatul Tehnic al Comisiei de Organizare a Congresului, în plic închis, cu mențiunea: „În atenția Comisiei pentru Organizarea și Desfășurarea Congresului”*.

Fiecare candidat va prezenta o cerere-tip (Anexa 3) și un CV, cu accentul pus pe activitatea legată de viața comunitară evreiască, precum și o dovadă a apartenenței la comunitate (Anexa 4). De asemenea, va depune o declarație pe proprie răspundere că nu a făcut poliție politică și că nu a comis fapte de natură penală, civilă sau fiscală sau încălcări ale *eticii și moralității* iudaice, care să-l facă nedemn de a candida, precum și că au luat cunoștință și este de acord să respecte Codul de Conduită al Organelor de Conducere alese ale Federației Comunităților Evreiești din România-Cultul Mozaic și ale Comunităților Evreiești, adoptat de către Consiliul de Conducere al FCER-CM la data de 29.04.2013.

Persoanele care candidează pentru funcția de președinte vor depune și un program cuprinzând obiectivele pe care își propun să le realizeze, metodele de lucru, resursele umane și financiare pe care le vor utiliza.

Candidații la funcțiile de președinte, vicepreședinte, secretar general sau președinte al Comisiei de Etică și Mediere pot candida și pentru funcția de membru în Consiliul de Conducere. În cazul în

care sunt aleși în ambele funcții, vor opta pentru una din ele.

Persoanele care au fost alese în organele de conducere nu au dreptul să dețină funcții de conducere sau de reprezentare într-un partid politic.

ORGANIZAREA CONGRESULUI AL IV-LEA AL FCER-CM

Comisia de Validare are ca atribuții validarea candidaturilor și analiza contestațiilor la candidaturi (cf. cap. IV), validarea alegerilor și soluționarea contestațiilor referitoare la rezultatul alegerilor. Ea este aleasă prin vot deschis de către Adunarea Generală, fiind constituită din:

Președinte – care trebuie să fie persoană independentă (nu este necesar să fie membru al unei comunități evreiești din România), cu pregătire juridică, de preferință, profesor de drept (constituțional, civil sau penal) sau fost judecător;

3 membri, personalități implicate în viața comunitară, care nu candidează în alegerile din cadrul Congresului;

În faza de validare a candidaturilor și analiza contestațiilor privind candidaturile, din comisie face parte și Rabinul FCER-CM, pentru a analiza și a decide în problema aspectului halahic al candidaturilor.

Comisia pentru Organizarea și Desfășurarea Congresului, numită în continuare **Comisia**, asigură organizarea și desfășurarea lucrărilor Congresului, inclusiv a alegerii organelor de conducere.

Comisia va fi aleasă prin vot deschis de către participanții la Adunarea Generală Extraordinară a FCER-CM anterioară Congresului.

Comisia va fi compusă din președinte, secretar și 2 membri.

Membrii comisiei pot fi doar persoane care au o conduită morală conformă cu Codul de conduită al organelor de conducere alese ale Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic, la nivel teritorial și național.

Activitățile Comisiei vor fi sprijinite de un Secretariat Tehnic, compus din 5 persoane, care nu candidează și care au o conduită morală conformă cu Codul de conduită al organelor de conducere alese ale Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic, la nivel teritorial și național. Pentru membrii Secretariatului Tehnic, condiția de a fi membru al unei comunități evreiești din România nu este obligatorie.

Comisia va avea următoarele atribuții:

Elaborarea calendarului activităților de organizare a Congresului;

Întocmirea, pe baza proceselor-verbale ale Adunărilor Generale Extraordinare din Comunități, a listei delegaților la Congres;

Expedierea scrisorilor de convocare a delegaților la Congres (Congres ce va fi convocat de Consiliul de Conducere al Federației în funcțiune, care stabilește data și locul său de desfășurare – art. 20. (2) din Statutul FCER-CM), a membrilor Consiliului de Conducere în funcție precum și a candidaților la diverse funcții care nu sunt delegați, prin invitații scrise, scrisori ce vor fi transmise cu cel puțin 10 zile înainte de data de desfășurare a Congresului, revenind prin convorbiri telefonice, acolo unde este posibil, în zilele premergătoare Congresului;

Predarea de către Secretariatul Tehnic către Comisia de Validare a dosarelor de candidatură și a eventualelor contestații.

Preluarea de la Comisia de Validare a documentelor de atestare a candidaturilor și întocmirea, după verificarea încadrării conform criteriilor de la **Capitolul IV** de către Comisia de Validare, a listelor separate ale candidaților pentru funcțiile de:

- Președinte
 - Vicepreședinte
 - Secretar General
 - Membru al Consiliului de Conducere – președinte de Comunitate
 - Membru al Consiliului de Conducere
 - Membru al Comisiei de Cenzori
 - Președinte al Comisiei de Etică și Mediere
- Ordinea candidaților pe fiecare listă va fi stabilită prin tragere la sorți.

Organizarea de dezbateri publice între candidații la funcțiile de Președinte, Vicepreședinte și Secretar General;

(Continuare în pag. 5)

Congresul al IV-lea al FCER-CM, București, 25-26 noiembrie 2020

Regulament de organizare și desfășurare

(Urmare din pag. 4)

Asigurarea publicității listei de candidaturi, a CV-urilor candidaților și a eventualelor materiale de promovare ale candidaților, către delegații la Congres. În colaborare cu conducerea Comunităților, revista Realitatea Evreiască, va fi asigurată difuzarea informațiilor privind Congresul și a listei de candidaturi către toți membrii comunităților evreiești din România. Difuzarea informațiilor privind Congresul și a listei de candidaturi va fi realizată și prin intermediul paginii de internet și a paginii oficiale de Facebook a FCER-CM;

Asigurarea logisticii și desfășurării votării, în condiții conforme cu normele impuse de starea excepțională cauzată de pandemie. Va întocmi un ghid de desfășurare în siguranță, în conformitate cu situația în București în perioada desfășurării Congresului. Întocmirea buletinelor de vot, a ștampilelor de vot, pregătirea urnelor și a cabinetelor de vot; predă Comisiei de Numărare a Voturilor buletinele, ștampilele și urnele;

Verificarea și înaintarea spre validare a prezenței delegaților la Congres către Comisia de Validare;

Întocmirea desfășurătorului lucrărilor Congresului și procedura detaliată conform căreia se vor efectua alegerile;

Reuniunile Comisiei pentru Organizarea și Desfășurarea Congresului vor fi înregistrate audio, în format digital și se păstrează în Arhiva FCER.

DESFĂȘURAREA CONGRESULUI AL IV-LEA AL FCER-CM

Lucrările Congresului vor fi conduse de un Președiu format din 5 persoane, după cum urmează: președintele în funcție al FCER-CM, președintele Comisiei de Validare, președintele Comisiei de Organizare a Congresului și încă doi membri aleși de către Congres din rândul delegaților.

Atribuțiile Președintelui sunt următoarele:

Conducerea lucrărilor Congresului;

Desemnarea Comisiei de Redactare a Procesului-Verbal al desfășurării lucrărilor și a Hotărârilor Congresului.

Plenul Congresului aprobă, prin vot deschis, Agenda de lucru propusă de Consiliul de Conducere al FCER-CM în funcțiune.

Plenul Congresului alege Comisia de Numărare a Voturilor, formată din 7 persoane (președinte și 6 membri), care nu fac parte dintre candidați și sunt delegați la Congres.

Alegerea noilor Organe de Conducere ale FCER-CM se realizează prin vot secret, Comisia punând la dispoziție buletine de vot.

Buletinele de vot se vor imprima cu litere de aceeași mărime, aceleași caractere și cu aceeași cernelă, în număr egal cu cel al delegaților la Congres și un supliment de 10%, pentru situații deosebite. Pe ștampilele de vot se va inscripționa cuvântul „FCER-CM VOTAT - 2020”, scris cu majuscule. Comisia este responsabilă de tipărirea buletinelor de vot, păstrând toate documentele referitoare la acest proces. Toate buletinele de vot sunt identice.

Din momentul tipării, atât buletinele de vot ordinare cât și buletinele de vot suplimentare vor fi sigilate în recipiente diferite, în prezența tuturor membrilor Comisiei, care este răspunzătoare de integritatea acestora.

Sigiliul recipientului care conține buletinele de vot ordinare va fi deschis în prezența tuturor membrilor Comisiei, în momentul declanșării procedurii de votare.

Sigiliul recipientului care conține buletinele de vot suplimentare rămâne intact până în momentul prezentării unei solicitări motivate a unui delegat la Congres, în timpul procedurii de votare, pentru acordarea unui buletin de vot suplimentar. Sigiliul poate fi deschis doar cu acordul tuturor membrilor Comisiei, care vor înregistra, într-un tabel separat, motivația acordării buletinului de vot suplimentar.

Tabelul și raportul Comisiei devin parte integrantă din raportul Comisiei de Validare.

Înainte de a fi preluată, ștampila de vot se dezinfectează. În cabina de votare fiecare delegat va aplica ștampila de vot pe numele candidatului (sau, unde este cazul, a candidaților) pentru care optează.

După votare, buletinele de vot vor fi introduse în urne.

La deschiderea urnelor și numărarea voturilor de către Comisia de Numărare a Voturilor pot asista și candidații, fără a avea dreptul de a se implica în numărarea voturilor. De asemenea, la aceste proceduri vor asista și membrii *Comisiei de Validare*. La numărarea voturilor, membrii comisiei vor purta, pe lângă mască, și mănuși.

Activitatea Comisiei de Numărare a Voturilor va fi înregistrată video, în format digital și se păstrează în Arhiva FCER.

Pentru funcțiile de președinte, vicepreședinte, secretar general sau președinte al Comisiei de Etică și Mediere, în cazul în care sunt doi candidați pentru funcția respectivă, va fi desemnat câștigător cel care a obținut cel mai mare număr de voturi. În cazul în care sunt mai mult de doi candidați pe funcție, dacă nici unul dintre candidați nu a obținut jumătate + 1 din numărul de voturi valabil exprimate, atunci se va proceda la un al doilea tur de scrutin, în cadrul Congresului, prin vot secret, pe buletine de vot, la care vor participa primii doi clasați pentru funcția respectivă și va fi desemnat câștigător cel care a obținut cel mai mare număr de voturi.

După încheierea numărării voturilor, buletinele de vot vor fi introduse, pe categorii, în plicuri sigilate, care vor fi păstrate pe masa Prezidiului, pentru renumărarea voturilor, în caz de contestații.

Rezultatele alegerilor se vor consemna într-un Proces-verbal întocmit de Comisia de Numărare a Voturilor. În Procesul-verbal se vor consemna: data și locul desfășurării Congresului, numărul delegaților din liste și numărul celor prezenți, numărul buletinelor depuse, numărul buletinelor anulate și al celor valabile pentru fiecare funcție în parte, precum și numele candidaților aleși și nealeși, numărul de voturi obținut de fiecare candidat.

Rezultatele alegerilor se validează de către *Comisia de Validare*, printr-un Proces-verbal de validare a alegerilor.

După alegere, Consiliul de Conducere se va întruni în prima sa reuniune pentru a alege Comitetul Director al FCER-CM. Alegerea se va face prin vot deschis, la propunerea Președintelui FCER-CM. Rezultatul se va consemna într-un Proces-verbal semnat de Președintele și de Secretarul General aleși de către Congres, care vor participa la această reuniune.

DISPOZIȚII FINALE

După încheierea lucrărilor Congresului, Comisia va alcătui un dosar, care va fi depus la cabinetul Secretarului General al FCER-CM ales, care va conține următoarele:

Scrisoarea de convocare la Congres a delegaților;

Lista delegaților la Congres și a celor prezenți la lucrări;

Raportul de activitate al Consiliului de Conducere în funcție;

Procesul-verbal de alegere a Comisiei pentru Organizarea și Desfășurarea Congresului;

Procesul-verbal al Congresului și Documentul privind Hotărârile adoptate;

Procesul-verbal al Comisiei de Numărare a Voturilor;

Procesul-verbal de validare a alegerilor;

Procesul-verbal de alegere a Comitetului Director al FCER-CM;

Buletinele de vot, în număr egal cu numărul delegaților prezenți la Congres;

Documentele depuse pentru înscrierea candidaților.

Contestațiile și declarațiile de neacceptare a rezultatelor alegerilor se vor face în Plenul Congresului, către *Comisia de Validare*, care se va pronunța în termen de o oră, sau vor fi înaintate în scris, în termen de 24 de ore, către *Comisia de Validare*, care va răspunde contestațiilor în termen de cel mult 48 de ore din momentul expirării termenului de depunere a contestațiilor.

Rezultatul alegerilor va fi difuzat în comunități și va fi publicat în revista *Realitatea Evreiască*, precum și pe paginile de internet ale FCER-CM.

Dosarul de alegeri se păstrează la cabinetul Secretarului General 3 luni, după care va fi predat la Arhiva FCER-CM, cu excepția Proceselor-verbale, care se vor preda la Arhivă după următoarele alegeri ale Organelor de Conducere ale FCER-CM.

Prezentul regulament a fost adoptat de către Adunarea Generală a FCER-CM din data de 7 septembrie 2020.

I. Comisia de Validare a Congresului al IV-lea al FCER-CM

D-na Margareta Teodorescu, fost judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție (președinte al Comisiei)

DI Ionel Schlesinger, Președinte de Onoare al CE Arad

D-na Ruxandra Cârjan, avocat, membră CEB

DI Matei Dimofache, avocat, membru CEB

II. Comisia pentru Organizarea și Desfășurarea Congresului al IV-lea al FCER-CM

D-na Camelia Întorsură - Moldoveanu (București) – președinte

DI. Dan Singer (București) – secretar

DI Mihai Pope (București)

D-na Andreea Varodin (București)

Program-calendar de pregătire, organizare și derulare a Congresului al IV-lea al F.C.E.R.-C.M.

Stabilirea datei și a locului de desfășurare a Congresului de către Adunarea Generală a FCER-CM (vot electronic) – 10.09.2020

Publicarea în *Realitatea Evreiască* pe 20.09.2020 și pe pagina de internet (11.09.2020) a FCER-CM a datei Congresului, a extrasului din Regulament privind procedurile și condițiile de candidatură.

Alegerea delegaților în Comunități pentru Congresul al IV-lea al FCER-CM, până pe 09.11.2020.

Perioada de depunere a candidaturilor pentru Organele de Conducere ale FCER-CM – 26.10 -09.11. 2020.

Se depun la Secretariatul Tehnic al Comisiei de Organizare a Congresului (luni, miercuri 9:00-15:00, marți, joi – 11:00-18:00), Str. Sf. Vineri 9-11, Sect. 3, București, tel. 0746 549 008, e-mail: congres4fcer@gmail.com

Publicarea pe internet și prin afișare la Comunități a Listei candidaților pentru Organele de Conducere ale FCER – 10.11.2020.

Depunerea contestațiilor la candidaturile pentru Organele de Conducere ale FCER-CM – 27.10-12.11.2020.

Soluționarea eventualelor contestații de către Comisia de Validare – 12 -15.11.2020.

Publicarea pe internet, în *Realitatea Evreiască* și prin afișare la Comunități a Listei finale a candidaților pentru Organele de Conducere ale FCER-CM și delegaților – 16.11.2020.

Întâlniri online de prezentare a candidaților – 17-22.11.2020.

CONGRESUL al IV-lea al FCER-CM – 25-26.11.2020

Prima reuniune a Consiliului de Conducere și alegerea de către acesta a Comitetului Director

Publicarea rezultatului alegerilor pe internet și prin afișare la Comunități – 26.11.2020.

Perioada de depunere a contestațiilor – 26-27.11.2020.

Analiza și soluționarea eventualelor contestații de către Comisia de Validare – 29.11.2020

Publicarea rezultatelor finale ale alegerilor – 29.11.2020 .

Institutul „Elie Wiesel” la 15 ani de la înființare

La 5 octombrie se împlinesc 15 ani de la inaugurarea Institutului Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, organism al Guvernului român care a adus în conștiința publică subiectul Holocaustului românesc.

„Institutul s-a născut într-un context bun”, ne-a declarat Elizabeth Ungureanu, director de comunicare și de proiecte al Institutului. Decizia de a crea Institutul a fost formulată în capitolul „Concluzii și Recomandări” al Raportului final al Comisiei „Wiesel”. Comisia, prezidată de Elie Wiesel, compusă din 33 de experți în istoria Holocaustului, a lucrat un an de zile, s-a reunit în SUA, România și Israel, pentru a cerceta, a confrunta documentele, a constata și a concluziona ceea ce a fost Holocaustul din România, un subiect care, până atunci, practic nu a existat. A fost un început, un start pentru o nouă eră în cercetările istorice. În acest context, Institutului i-au revenit două sarcini majore: cercetarea problemei Holocaustului din România și educația, care a căpătat o altă valență comparativ cu ceea ce cunoaștem noi ca educație clasică. Ea s-a adresat studenților, profesorilor, masteranzilor, doctoranzilor și pe parcurs s-a extins la alte categorii de specialiști. S-a cerut ca la Facultatea de Istorie să se acorde o mai mare atenție studierii acestui subiect, ținând cont de faptul că istoria Holocaustului este parte din istoria României, nu o istorie exclusiv a evreilor. Aceasta a fost percepția până atunci, considerându-se că tot comunității evreiești îi revine sarcina studierii acestui fenomen.

Din ce în ce mai mulți români știu că a existat și un Holocaust românesc

– În lumina celor 15 ani care au trecut, considerați activitatea și realizările Institutului o poveste de succes?

– Am realizat lucruri importante. În primul rând, faptul că am adus subiectul Holocaustului în spațiul public ori de câte ori existau derapaje în acest domeniu și în acești 15 ani s-a întâmplat nu o dată. De asemenea, punerea în practică a scopului educativ, care a depășit cu mult ceea ce s-a propus inițial; acesta s-a extins și în alte direcții, de pildă, la noua generație politică; avem parteneriate cu partidele politice și cursuri cu membri ai formațiunilor politice care se află la început de carieră. Avem parteneriate cu procurori, cu polițiști, avem cursuri la Academia Militară și ne ocupăm mai ales cu cei care au intrat în sistem, care se întâlnesc cu această problemă și trebuie să cunoască elemente despre Holocaust și despre valorile democrației. Ele sunt corelate și incluse în programe vaste. În ce măsură ne-am făcut treaba? Asta nu noi trebuie să apreciem, noi suntem mulțumiți că din ce în ce mai mulți români știu că Holocaustul nu este numai Auschwitz și Hitler, nu este numai „soluția finală”. De-acum lumea a început să știe de mareșalul Antonescu, de faptul că a existat un Holocaust și în România. Se organizează evenimente comemorative care vizează Pogromul de la Iași, deportările la Auschwitz, Ziua Holocaustului din România. Cu acest prilej, profesorii organizează evenimente

cu elevii: vizite la noi la Institut, la comunități, la Memorialul Holocaustului, la Muzeul Evreilor. Cumva, în mentalul colectiv a început să ocupe un loc și Holocaustul din România. Cu tot ceea ce facem noi am vrut să se conștientizeze realitatea Holocaustului românesc. Și în educație, așa cum am menționat, ne-am adresat unui număr mare de segmente ale populației.

Antisemitismul în România nu este pe un trend descendent

– Cum apreciază Institutul situația antisemitismului din România?

– O întrebare la care e greu de răspuns. Există numeroase derapaje în acest domeniu, un exemplu concludent fiind manifestările care și-au găsit loc în *social media* și în publicațiile *online* în campania prezidențială, legate de prezentarea președintelui Iohannis. Pe de altă parte, noi am avut un proiect de monitorizare a *social media* și ce am constatat acolo este o tragedie, un pericol maxim, scăpat de sub control. Am avut numeroase etape în care și Institutul nostru a avut de suferit. Astfel, în 2015, după promulgarea Legii 217 de condamnare a negării Holocaustului, Institutul a fost amenințat cu bombă, a fost un val de reacții antisemite, de manifestări ale susținătorilor mișcărilor legionare. Nu suntem pe un trend descendent, sub nici o formă. Faptul că la noi nu au avut loc manifestări ca în alte țări – Franța, Marea Britanie – este o chestiune „acum și aici”, temporară. Nu putem ști ce ar putea declanșa acțiuni de felul celor care au avut loc în ultimii doi ani în Europa. Să nu uităm că Institutul este cel care intervine, atra-

E. Ungureanu

ge atenția asupra derapajelor și cere măsuri.

– Ce loc ocupă, în acest context, „Strategia de combatere a antisemitismului”, un proiect de lege inițiat de Ministerul de Externe român?

– „Strategia de combatere a antisemitismului”, inițiat sub egida Ministerului de Externe, la elaborarea căruia participăm și noi, va fi, alături de legislația existentă, un instrument în plus în combaterea antisemitismului, mai ales pentru multe instituții, care s-au implicat în acest demers, și îl vor putea folosi.

Obiectivul nr.1 – Muzeul de Istorie a Evreilor și Holocaustului

– Care sunt proiectele de viitor ale Institutului?

– Obiectivul cel mai important este viitorul Muzeu de Istorie a Evreilor și al Holocaustului. În acest moment, realizarea Muzeului este coordonată de noi, un proiect ambițios care implică foarte multe resurse, atât materiale cât și umane. Proiectul va fi unul public-privat, pe de-o parte bugetul de stat, pe de altă parte donatorii, respectiv marii donatori. Am creat o fundație, numită „Prietenii Muzeului de Istorie a Evreilor și Holocaustului”, atât în România cât și în America. Menționez că doi foști ambasadori ai SUA în România se ocupă de fundație

în State. Există de-acum mai mulți donatori și aici și acolo, nu și în alte țări, deoarece am lansat cererea acolo unde există un potențial.

Legat de lucrările de pregătire a Muzeului, vreau să menționez că spațiul acestuia nu se află într-o clădire de patrimoniu. Aici, pe Calea Victoriei, e o clădire de 10.000 m², e mai convenabilă, e a noastră și ne oferă o posibilitate de manevră mult mai mare decât dincolo, în Lipscani. Chiar ca preț, proiectul este mai ieftin. În schimb, cu această schimbare, am pierdut și timp și bani. Abia acum suntem din nou în fața de lansarea concursului de soluții. Muzeul este un proiect al Guvernului și al Administrației Prezidențiale, un proiect de țară, iar Institutul îl gestionează. Acum, când se cunoaște proiectul, oamenii încep să se identifice și se gândesc că ar fi bine să ajungă aici obiecte personale, amintiri de familie. Lumea începe să ne caute, primim *e-mailuri*, ni se cer informații și oamenii se gândesc să facă donații. Ne bucură, deoarece fiecare obiect are o poveste și nouă ne place să personalizăm, să oferim povești de familie, să empatizăm.

– Alte planuri legate de viitor?

– Căutăm să ne dezvoltăm în direcția monitorizării antisemitismului. Aceasta se adaugă la obiectivul de bază – studierea Holocaustului, prezervarea memoriei Holocaustului din România. Dar acum realitatea ne obligă. Și acum, după 15 ani, pot spune că în ultimii cinci ani am acordat o atenție deosebită zonei de monitorizare a antisemitismului. Reacționăm ori de câte ori există derapaje, care tot în această zonă se încadrează și parcă sunt mai multe ca oricând. Am început aceste monitorizări în cadrul unui proiect care s-a întins pe un an, am avut echipe care s-au ocupat de monitorizarea în mediul *online*. În activitatea noastră ne axăm și pe zona

Interviu realizat de
EVA GALAMBOS
(Continuare în pag. 22)

Robert Singer preia din nou conducerea World ORT

Robert Singer, fost CEO al Congresului Mondial Evreiesc, cu o experiență de peste 30 de ani în conducerea organizațiilor evreiești, a fost confirmat președinte al Consiliului de Administrație al World ORT, rețeaua globală de educație pe care a mai condus-o anterior ca CEO și director general, anunță „Jerusalem Post”.

La preluarea mandatului, Robert Singer a spus: „Am vrut să revin la World ORT, deoarece cred că educația este cheia pentru toate, în special transmiterea tradițiilor evreiești și supraviețuirea evreilor. De asemenea, este cheia pentru combaterea antisemitismului și a atacurilor asupra poporului evreu.”

Anul acesta se aniversază 140 de ani de la înființarea ORT, una

dintre cele mai longevive organizații evreiești la acest nivel. ORT este însă mai relevant decât oricând, fiind un *hub* de idei noi, inovație și adaptabilitate, pregătind tinerii pentru lumea muncii.

World ORT transformă viețile prin educație și ajunge la 300.000 de oameni în peste 30 de țări în fiecare an. Acesta combină educația științifică și tehnologică la nivel înalt cu identitatea evreiască consolidată.

Cea de-a 140-a aniversare a organizației trebuia să fie marcată la Forumul Mondial de la Ierusalim, dar pandemia Covid-19 a însemnat amânarea acelor sărbători până la o dată ulterioară, mai notează „Jerusalem Post”.

GEORGE GÎLEA

108 ani de la nașterea lui Raoul Wallenberg

4 august este ziua de naștere a unuia dintre cei mai bravi salvatori ai evreilor din perioada Holocaustului, Raoul Wallenberg. Cu un curaj ieșit din comun, tânărul suedez s-a confruntat cu naziștii germani și salașiștii unguri pentru a scăpa de la moarte mii de evrei din Ungaria, oprind trenurile care urmau să-i ducă în lagăre sau dând jos din tren zeci de familii.

Raoul Wallenberg, care făcea parte dintr-o familie suedeză creștină bogată, a răspuns apelului WRB (Comisa Americană pentru Refugiații de Război) și guvernului suedez și, în vara anului 1944, a sosit la Budapesta. Cu excepția comunității evreiești din capitala Ungariei, toți evreii din provincie au fost deportați la Auschwitz, trei sferturi dintre ei fiind duși imediat în camerele de gazare. Fără a avea experiență diplomatică, personalitatea lui, capacitatea lui organizatorică și, nu în ultimul rând, curajul său l-au ajutat să recruteze un mare număr de voluntari și parteneri care să-l sprijine în acțiunile sale. A folosit diferite metode – de la farmecul personal la amenințări – ca să salveze oameni. A redactat peste 20.000 de permise, de fapt fără nici o bază legală, dar având tot felul de ștampile în culorile Suediei, care garantau un fel de imunitate pentru deținuți. De asemenea, a organizat 32 de case aflate sub protecția Legației suedeze și a altor state, care adăposteau 30.000 de persoane. A încercat să-i elibereze pe evreii arestați de autoritățile fasciste și naziste, afirmând că sunt cetățeni suedezi. Se apreciază că, împreună cu echipa sa, ar fi salvat aproximativ 100.000 de persoane în 184 de zile.

Wallenberg a avut o soartă tristă. După intrarea armatei sovietice în Ungaria, Wallenberg a plecat la comandamentul rus din Debrețin pentru a discuta cu mareșalul Malinovski soarta supraviețuitorilor evrei după război. A fost arestat de ruși, acuzat de spionaj și dus în URSS. Se pare că ar fi fost închis la închisoarea KGB și dus apoi într-un lagăr, dar nici până azi nu se știe ce s-a întâmplat cu el. Cu toată deschiderea unor foste arhive sovietice, nu s-a primit nici un răspuns legat de soarta acestei personalități, caracterizate printr-un profund umanism.

EVA GALAMBOS

Evocare Iacob Groper

La 21 august s-au împlinit 130 de ani de la nașterea, la Mihăileni, a lui Iacob Ashel Groper, considerat primul poet modern de limbă idiş din spațiul românesc. Părinții lui proveneau dintr-o dinastie rabinică. A absolvit Școala elementară israelito-română, a urmat Facultatea de Drept la Iași, iar după Primul Război Mondial s-a mutat la București. O perioadă a lucrat ca funcționar la Banca Moldovei.

A început să scrie poezii încă din adolescență. În 1908, sub influența Conferinței idiş de la Cernăuți și a activității asociației culturale „Toynbee” din Iași, a ales să scrie numai în idiş, deși cunoștea foarte bine româna și germana. Haym Nahman Bialik, poetul național al Israelului, i-a comentat favorabil poeziile.

Debutul literar a avut loc în 1914, în ziarul *Di Idışe Velt*, din Vilnius. În același an Groper a devenit unul dintre fondatorii grupării literare de expresie idiş „Licht” (Lumină), alături de Moti Rabinovici, Efraim Waldman, Matatia Friedman. Un colaborator permanent era Iacob Botoșanski, un

alt idişist important. Grupul „Licht” a editat o revistă cu același titlu, care a apărut trimestrial din 1914 până în 1916. Atât ca grupare literară, cât și ca revistă care promova cultura idiş, „Licht” a marcat începutul literaturii idiş moderne în spațiul românesc.

Poezele lui Groper au circulat oral; poetul a exercitat o mare influență asupra lui Benjamin Fondane. S-au întâlnit în 1915; Fondane, pe atunci elev de liceu, s-a oferit să traducă în română poeziile lui Groper. Cu ajutorul poetului admirat, Fondane va publica în paginile revistelor *Hatikva* și *Bar Kohba* (semnând F. Benjamin sau B. Wechsler) traduceri din idiş, poezii originale și articole.

Operele lui Iacob Groper erau cunoscute nu numai în comunitatea evreiască, ci și în cercurile literare românești. Unele poezii au fost publicate în idiş cu transliterare după grafia limbii române (în revistele *Mântuirea*, *Lumea evree*, *Hasmonaea*, *Adam*), altele au fost traduse în română de Enric Furtună, Barbu Nemțeanu, Camil Baltazar, Iosif Bercovici. Groper a fost

cunoscut și apreciat și de Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, Eugen Lovinescu.

Singurul volum de poezii publicat de Groper în timpul vieții este *In șotn fun a ștain* (*În umbra unei lespezi*, 1934), care cuprinde teme biblice, traduceri din psalmi, versuri pentru copii. Stilul său literar este influențat de Biblie, dar și de romantism, modernism și de folclorul românesc. Printre scriitorii care l-au inspirat se numără I.L. Peretz, Heinrich Heine. A scris și opere de tip umoristic, despre viața în orașelele evreiești din România. De asemenea, a tradus poeme românești în idiş.

În perioada interbelică, Groper era activ în cercurile literare. După Holocaust, poezia lui s-a concentrat pe suferința evreilor din România. Abia în 1964 a făcut *Alia*. A instituit „Fondul Groper”, destinat cercetării culturii și istoriei evreilor din România. A murit la 12 decembrie 1966. O stradă din Așkelon îi poartă numele.

CLAUDIA BOSOI

Din poezia naivă a lumii

Apărută la Editura Saga, culegerea „Din poezia naivă a lumii”, coordonată de Adrian Grauenfels, autor și traducător al unora dintre poeme, se deschide și se încheie cu trăiri ale Sacralului. Prima, în interpretare teologică, aparține poetului paroh Dumitru Iachim, stabilit în SUA; poezie neoromantică, unde mitologii proprii se întâlnesc cu simboluri biblice. Ultima este specifică modului în care Adrian Grauenfels privește lumea: propensiune spre sublim amendată de ironie, uneori – sarcasm. Pentru cititorii români mai puțin familiarizați, poezia afroamericană, afrofranceză, masiv prezentă în carte, este o revelație: cântec-rugăciune; inocență mutilată de cruzime. Poeți moderni israelieni, români, lituanieni, latino-americani conturează o certă frăție spirituală a slujitorilor de Frumos. (I.D.)

C. GĂLĂȚEANU

Holocaustul – onorat prin „neuitare”

„La decenii de la Holocaust, antisemitismul continuă să atingă niveluri șocante și în creștere în UE”, afirmă directorul FRA (Fundamental Rights Agency) Michael O’Flaherty, într-un raport publicat în decembrie 2018. „Statele membre trebuie să țină cont de această situație și să-și intensifice eforturile pentru a combate antisemitismul. Evreii au dreptul de a trăi liber, fără a se confrunta cu atitudinea de ură și fără să se teamă pentru propria siguranță.”

Raportul FRA, „Experiențe și percepții legate de antisemitism. Al doilea sondaj referitor la discriminare și infracțiuni motivate de ură împotriva evreilor din UE”, subliniază concluziile sondajului. Acestea indică niveluri de antisemitism în creștere. Aproximativ 90% dintre respondenți cred că antisemitismul este în creștere în țara lor, același procent considerând că problema este foarte prezentă în mediul online, în timp ce aproximativ 70% menționează spațiile publice, mass-

media și politica drept surse frecvente de antisemitism. Aproximativ 30% dintre respondenți au fost hărțuiți, cei mai afectați fiind cei care sunt evident evrei. Antisemitismul pare a fi atât de puternic înrădăcinat în societate, încât hărțuirea regulată a devenit parte din viața lor de zi cu zi. Peste 80% nu declară incidentele grave la poliție sau altă autoritate, adesea pentru că au convingerea că nu se va schimba nimic, în timp ce mai mult de o treime evită să participe la evenimente dedicate evreilor sau să viziteze locuri evreiești, deoarece se tem pentru siguranța lor și se simt în pericol. În acest sens, statele membre trebuie să colaboreze strâns cu un număr mare de actori, în special comunitățile de evrei și organizații ale societății civile, pentru a elabora măsuri mai eficiente de prevenire și combatere a antisemitismului. Printre acestea se numără o mai bună educație referitoare la Holocaust și activități de creștere a conștiinței, protejarea comunităților și a

locurilor în care trăiesc evreii și monitorizarea periodică a infracțiunilor motivate de ură împotriva evreilor.

Prezentul raport a fost publicat după ce CNN a făcut public propriul sondaj, care a evidențiat că „stereotipurile antisemite sunt prezente și puternice în Europa, iar amintirea Holocaustului începe să dispară”.

De aceea, a vorbi despre Holocaust este o datorie nu doar a istoricilor, ci și o datorie morală a profesorilor, care pot modela educația tinerilor și îi pot sensibiliza cu privire la ce se întâmplă în jurul lor, tocmai ca evenimente de acest fel să nu se repete. Deoarece până în 1989 acest subiect nu a fost studiat la orele de istorie din școala românească, prima urgență a constituit-o completarea programei școlare. În 1998, Ministerul Educației Naționale a introdus în învățământul preuniversitar reglementările necesare studierii Holocaustului și a proiectat în noile programe

ILDIKO GALERU

(Continuare în pag. 21)

Născuți în 1930 (VI)

Demnitatea intelectualului într-un sistem opresiv: Oscar Hoffman

Numitorul comun al cărților eminentului sociolog Oscar Hoffman – responsabilitatea intelectualilor față de societatea vremii lor, perspectiva critică asupra unui sistem de valori – își are rădăcini în trăirile copilului marcat de pogromul legionar din ianuarie 1941 de la București. N-a uitat clipele de coșmar, nici gestul colonelului Amzărescu, proprietarul casei unde locuia Oscar împreună cu familia sa, care i-a apărut pe toți, riscându-și viața. A învățat la Liceul Evreiesc „Mihail Sebastian” și, după 1949, la „Sf. Sava”, unde și-a dat bacalaureatul.

Șefului de promoție al Facultății bucureștene de Filozofie, absolvită în 1954, i se deschidea o certă carieră universitară. Devenise lector în 1956, când a izbucnit revoluția anti-comunistă din Ungaria și cei mai buni studenți ai săi au fost arestați fiindcă-i citiseră pe Kant și Hegel, autori *interziși*. A fost anchetat pentru asta: „Cum permiteți studenților dumneavoastră să vorbească despre ei la seminare?”. „Nu poți să aprobi sau să combați ceva, dacă nu te informezi asupra problemei respective”, a venit, demn, replica însoțită de refuzul de a semna în alb o declarație împotriva studenților săi. Demnitatea l-a costat. A fost dat afară din facultate. Când s-a născut fiica sa, era șomer. Cu greu a reușit să obțină un post de vânzător într-o librărie. A stat ani de zile în triaj – triajul s-a numit SRSC – până în 1967. Era momentul emancipării fățișe a României față de fosta U.R.S.S. Abia atunci revine în mediul academic. La Centrul de Cercetări Sociologice, unde e numit cercetător științific gradul III, coordonează investigații asupra inovării și managementului noului sistem instituțional al economiei bazate pe cunoaștere filozofică.

După 1990 își amplifică preocupările amintite, în calitate de cercetător principal gradul I la Institutul de Sociologie al Academiei Române. O perioadă fructuoasă în plan auctorial, în care publică „Psihologia managerială” – 1994; „Sociologia muncii” – 1996; „Management. Fundamente socio-umane” – 1999; „Sociologia muncii. Probleme în dezbatere” – 2002. Este coautor al altor câteva volume, având ca direcții analitice actori sociali ai promovării tehnologiei informatice și comunicării, repere ale sociologiei rurale, paradoxul instituțional: IMM-urile și dezvoltarea durabilă. Una din temele exprimându-i, poate, mai mult decât altele, frământările celui care cunoscuse marginalizarea, perfecționistului îndoiindu-se de sine – și-a dat sau nu măsura atât cât ar fi dorit s-o facă? – a fost despre „mediocrație și meritocrație”, „societatea cunoașterii și noile elite”. Cartea, scrisă împreună cu Ion Glodeanu, a apărut în 2007. Poate tocmai strădania intelectuală – muntele care se tot înalță pe măsură ce-l urci – l-a fortificat lăuntric.

IULIA DELEANU

I U D A I C A

Sucot, sărbătoarea bucuriei noastre

Suntem obișnuiți să denumim această sărbătoare *Vremea Bucuriei Noastre*. Sau, datorită obligației de a ședea șapte zile în *suca*, o numim Sărbătoarea Colibelor sau a Corturilor. Acestor trei denumiri le putem adăuga pe cea de a patra, *Hag HaŞalom* (Sărbătoarea păcii), precum și ideea eliberării sociale a poporului lui Israel, după cum *Pesah* simbolizează eliberarea sa națională, iar *Şavuot*, eliberarea sa spirituală. Deci *Sucot* este una dintre cele trei sărbători menționate în Tora, care includeau obligația pelerinajului evreiesc la Templul de la Ierusalim. Faptul este atestat documentar pentru perioada celui de al Doilea Templu, în epoca post-exilică. Desigur că el avea loc și în perioada Primului Templu, înaintea exilului babilonian.

Sărbătoarea de *Sucot* începe în cea de a cincisprezecea zi a lunii ebraice *Tişrei* și durează șapte zile. În aceste zile este obligația șederii în *Suca*, menționată în Cartea biblică *Vayqra* / *Leviticul* (XXII, 34). După aceste șapte zile urmează ziua a opta, adăugată sărbătorii, dar care este o sărbătoare separată, *Şeminy Aţeret*, ziua a opta a Marii Adunări. În Israel, ea este și *Simhat Tora*, ziua Bucuriei Torei, ziua în care se încheie un ciclu și începe alt ciclu anual al studiului Torei, pentru că studiul Torei nu încetează niciodată, este ca un cerc fără margini, ca un măr perfect sferic, iar Lumina Torei strălucește tot timpul, fără încetare. În afara Israelului, aceasta este o sărbătoare separată, o zi suplimentară. *Sucot* include o zi de sărbătoare, prima zi (în afara Israelului două zile), celelalte zile fiind considerate *Hol HaMoed*, zile de semi-sărbătoare.

Faptul că sărbătoarea de *Sucot* începe la cinci zile după *Iom Kipur* are o semnificație specială. După ziua pocăinței, a postului, cea mai profundă dintre cele zece zile înfricoșătoare, în care se pecetluiește soarta fiecărui om, precum și a fiecărei vieți de pe pământ, urmează bucuria speranței, a salvării. Este interesantă legătura între aceste sărbători. La ieșirea din *Iom Kipur*, seara, după încheierea postului, evreul tradiționalist caută să justifice ruga lui de iertare a păcatelor și promisiunea corijării viitoare. Pe ce cale? Îndeplinind o *mitva*, un comandament din Tora, iar această *mitva* este construirea unei *suca*. Deci construirea unei *suca* începe la ieșirea din *Iom Kipur*. Bucuria sărbătorii de *Sucot*, menționată în Tora, crește de la o zi la alta în cursul sărbătorii. Excepția este în ultima zi de *Sucot*, *Hoşana Raba*, ziua Marii Mântuirii. În seara de ajun a acestei zile este repetat studiul Cărții *Devarim* / *Deuteronomul*, ultima carte a Torei. În această zi reapare speranța pecetluirii unui an bun în Cartea Vieții, de data aceasta pentru păcătoși. Dar nimeni nu știe cine este om drept, om obișnuit sau păcătos: de aceea toți se roagă pentru o pecetluire bună, în cadrul rugăciunii de dimineață. Este cea mai tristă și mai îngrijorătoare clipă a anului, care este urmată însă de ziua celei mai mari bucurii spirituale, *Bucuria* Torei. Este și bucuria speranței că fiecare a primit o pecetluire bună.

Sucot este și sărbătoarea culesului fructelor, al roadelor toamnei. Acest fapt ne amintește că sărbătoarea a apărut în cadrul unei culturi agricole.

Ne putem gândi la o eventuală paralelă cu sărbători de aceeași esență din alte culturi. Nu numai poporul lui Israel, ci toate popoarele aveau sărbători ale culesului, însoțite de serbări și de bucurie. *Sucot* este importantă și ca sărbătoare a păcii. *Suca* este numită *Sucat Şalom*, respectiv *Cortul Păcii*. Pacea este speranța poporului lui Israel. Acesta este și aspectul universal, general-uman al sărbătorii de *Sucot*. Pe lângă aceasta este și speranța renașterii: „*Dumnezeu ne va reface suca* (cortul) *lui David, care a căzut*”.

Suca este o colibă construită din crengi de copac, neacoperită decât parțial și aceasta, cu frunziș. Unele comunități (sau, în Israel, comunități de origine) o construiesc din plăci de lemn sau placaj. În prezent există schelete de *suca* din metal, lucrate prin sudură, acoperite cu o pânză anume, construcția fiind astfel ușurată. În toate comunitățile există obiceiul de a se decora *suca* în interior cu frunze, flori, fructe (de exemplu, citrice sau curmale), tablouri arătând vechi construcții din *Ereţ Israel*, precum Zidul de Apus al Templului de la Ierusalim, Mormintele Patriarhilor de la Hebron, Mormântul lui Rahel de lângă Beit-Lehem. Fiecare așteaptă șapte oaspeți în *suca*, pe Avraham, Ithak, Iacov, Iosef, Moșe, David, Şlomo. Unii comentatori au vorbit chiar de șapte rânduri de câte șapte vizitatori în *suca*, aceștia fiind evreii celebri din diferite generații, care au menținut iudaismul de-a lungul istoriei, precum

și cei care l-au prezentat lumii sau au atras atenția asupra lui. Nu avea importanță dacă era vorba despre evrei religioși sau laici, naționali sau universali. Această idee a apărut și în comentariile fostului șef-rabin al României, dr. Jacob Isac Niemirower.

De *Sucot* este obligația binecuvântării celor patru plante: *etrog* (chitra, care are atât gust, cât și miros plăcut); *lulav*, *kapot tamarim* (crenguțe cu perechi de curmale, preluat ca frunză tânără de palmier), care are gust, dar nu și miros; *hadas* (rămurele de mirt), care au miros plăcut, dar nu au gust; *arav* (crenguțe de salcie plângătoare, care crește pe malurile râurilor), care nu au nici gust, nici miros. Un comentariu *midrașic* compară pe fiecare dintre ele cu una din cele patru categorii ale poporului lui Israel: cei care învață Tora și îndeplinesc poruncile ei; cei care învață Tora, dar nu îndeplinesc poruncile ei; cei care nu învață Tora, dar îndeplinesc poruncile ei; cei care nici nu învață Tora, nici nu îndeplinesc poruncile ei. Dar toți sunt o unitate; de aceea trebuie binecuvântați laolaltă.

Cele patru feluri de plante sunt binecuvântate laolaltă: este simbolul unității lui Israel și al egalității între oameni. Învățații din Talmud au decis că această binecuvântare trebuie făcută în toate cele șapte zile ale sărbătorii. În acest cadru este recitată rugăciunea de salvare și mântuire. Ea diferă de la o zi la alta. În întregime ea este recitată în ziua de *Hoşana Raba*, Ziua Marii Mântuirii.

În *Şabatul* din timpul sărbătorii de *Sucot* este citită Cartea biblică *Kohelet* / *Ecleziastul*. Bucuria cea mai mare este în ziua a opta, *Şeminy Aţeret* și *Simhat Tora*. Este o bucurie superioară celei din Sărbătoarea Bucuriei. Toate sulițele de Tora sunt scoase din chivotul sfânt și plimbate în sinagogă (ba chiar și în afara ei) de șapte ori, în cântec și dans, cu voie bună. Ultima pericopă a Torei, *Zot habraha* (Aceasta este binecuvântarea), este citită integral și în mod repetat, pentru ca toți cei prezenți, chiar și copiii, să fie chemați la Tora, pentru a primi *alya leTora*, a se înălța din punct de vedere spiritual. Apoi este citit primul capitol din prima pericopă a Torei, *Bereşit* (Facerea, Geneza). Este recitată rugăciunea pentru ploaie, pentru un an mănos, deosebit de importantă pentru agricultori. Este recitată și rugăciunea pentru pomenirea decedaților. Este amintirea marii adunări din ziua a opta, atunci când Ezra Scribul a citit Tora în fața întregului popor al lui Israel după revenirea din exilul babilonian.

LUCIAN-ZEEV HERŞCOVICI

„Întreabă-l pe rabin”

Directorul ICR Tel Aviv, dr. Márton László Salamon, în dialog *online* cu prim-rabinul FCER, Rafael Shaffer

Evenimentul *online* organizat de ICR Tel Aviv, moderat de directorul Institutului, dr. Marton Laszlo Salamon, l-a avut invitat pe prim-rabinul FCER, Rafael Shaffer. Dialogul s-a coagulat într-o demonstrație despre forța de regenerare a comunității evreiești din România, într-un prezent în care populația evreiască reprezintă aproximativ 1% față de anii interbelici. Dialogul, derulat sub genericul „Întreabă-l pe rabin”, ar fi putut avea ca subtitlu: nu vă pierdeți speranța și nu veți fi pierduți!

Prim-rabinul Shaffer s-a axat asupra vieții religioase evreiești de azi. În comunitățile mari – din București, Oradea, Timișoara – *minian*-ul este asigurat zilnic sau de trei ori pe săptămână. În majoritatea comunităților există *minian* numai de Şabat. Vorbitorul a subliniat nevoia de înțelegere a rugăciunii pentru necunoscătorii de ebraică; rugăciunea trebuie simțită, nu doar recitată. Există problema urmăririi rugăciunilor rostite de oficiant. S-a recurs atunci la traducerea textului ebraic în română și transliterarea sa cu caractere latine, conform ortografiei românești. Așa a apărut Sidurul *Lemaan Ahai*, reușită a unei echipe conduse de prim-rabinul Şlomo Sorin Rosen. Dovadă a bunei receptări au fost și sunt cererile în creștere la comunități.

O provocare deloc ușoară era lipsa oficanților de cult, cauzată de cei 45 de ani de totalitarism. Statul ateu tolera religia, dar nu o încuraja. Tinerii elevi de Talmud Tora se pregăteau pentru Alia, ceea ce s-a și concretizat până în 1990. Cei rămași în țară, care mai avuseseră parte de educație iudaică, erau la vârste când le era din ce în ce mai greu să officieze. Astfel s-a conturat ideea unui curs de pregătire pentru oficanți de cult. Inițiativa, aprobată de conducerea F.C.E.R., a fost pusă în practică. La început, erau cursuri de perfecționare pentru cei având un fond de cunoștințe. Dar nu era suficient. Existau comunități care solicitau prezența unui oficiant de cult din localitate. Oficiantul itinerant, adus la mare nevoie, nu rezolva problema. Atunci cursurile de perfecționare au căpătat caracterul unor cursuri de instruire. Așa s-a ajuns ca, în prezent, să existe peste 30 de persoane capabile să conducă un serviciu religios, mulți fiind absolvenți ai acestor cursuri organizate la CIR „Be Yahad” – Cristian și continuate pe net.

În prezent, folosirea internetului face ca, din cauza izolării impuse de pandemie, serviciul religios de la Templul

Coral din Capitală să poată fi urmărit de sute de enoriași care nu pot participa altfel.

Primul lucru făcut de evrei în Galuț, oriunde s-au așezat, a fost să-și ridice sinagogi, știut fiind că sinagoga – loc de rugăciune, adunare și învățătură – este centrul vieții evreiești, în consens cu una din poruncile divine date din primele momente ale peregrinării în pustiu a foștilor sclavi, în drum spre Ereţ Israel: „Să-Mi facă un lăcaș sfânt și Eu voi locui în mijlocul lor” (Exod, 25 – 7).

Pe teritoriul României au fost mai mult de 1400 de sinagogi și temple, la o populație de circa 800 000 de evrei înainte de război. Din cauza demolărilor din epoca ceaușistă au fost salvate 86, dintre care unele sunt declarate monumente istorice prin valoare arhitectonică, artistică. În condițiile actuale, se poate vorbi de o acțiune concertată de restaurare a templelor și sinagogilor, unele – obiective turistice, spații culturale, educaționale. Au fost amintite spre exemplificare câteva: Templul Coral; Sinagoga Mare, găzduind Muzeul Holocaustului din România; Templul *Unirea Sfântă*, unde se află Muzeul de Istorie și Civilizație a Evreilor din România; toate în Capitală; apoi Sinagogile din Alba Iulia, Botoșani, Brașov, Templul Meseriașilor din Galați, Sinagoga *Baal Şem Tov* din Piatra Neamț, Sinagoga Mare din Iași, Sinagoga *Gah* din Suceava, Sinagoga din Deva, Sinagoga Mare Ortodoxă din Oradea, Templul Israelit din Tulcea, Sinagoga din Hârlău. O apreciere specială a fost făcută pentru obiectele de cult mozaic.

Întrebat de moderator despre „fenomenul antisemit în România”, prim-rabinul a declarat că „în cei 9 ani de când și-a asumat misiunea rabinică în țară nu a resimțit, personal, antisemitism, fenomenul manifestându-se mai ales în spațiul virtual. „Cum ați găsit România după 1990?”, a venit întrebarea, legată de un detaliu biografic: invitatul a făcut Alia împreună cu familia în 1972. Prim-rabinul a pus în ecuație discrepanța între aparență și realitate: nediferențiere formală/ frică, în totalitarism, și starea de normalitate actuală, când „pretutindeni unde a mers în port tradițional evreiesc, din Darabani la Satu Mare, a fost privit fără reticențe”. „Prevăd în viitor – a adăugat – o viață religioasă, comunitară mai vie decât acum câteva decenii, când comunitatea era mai numeroasă”.

IULIA DELEANU

I U D A I C A

Tișa be-Av la Templul Coral

În 29 și 30 iulie 2020, la Tempul Coral din București a fost marcat postul prilejuit de Tișa be-Av. Evenimentul a fost moderat de Eduard Kupferberg, secretar general al FCER și directorul Cancelariei Rabinice, și transmis *live* pe Facebook. Despre semnificațiile zilei au luat cuvântul dr. Aurel Vainer, președintele FCER-CM, prim-rabinul Rafael Shaffer al FCER-CM și rabinul israelian Josef Wasserman al Evreilor Originari din România.

Eduard Kupferberg a precizat că unul dintre evenimentele de Tișa be-Av „s-a născut într-un scurt pasaj din Tora: momentul în care evreii ajung la granița Canaanului, după ieșirea din Egipt. Înainte de a intra în țară, trimit iscoade din partea fiecărui trib. La întoarcere, 10 dintre ele spun: «Este o țară minunată, dar foarte periculoasă.» Evreii exclamă: «Dumnezeu ne-a scos din Egipt numai ca să ne dea pieirii în această țară bogată?» Li s-a răspuns: «Da, este foarte periculos, dar trebuie să avem încredere în Cuvântul lui Dumnezeu, care ne-a făgăduit această țară. Trebuie să mergem mai departe.» Conform unui Midraș, Dumnezeu s-a supărat pe ei: «Ați plâns în fața Țării Făgăduinței fără motiv? De-acum încolo o să vă dau motive să plângeți!» Se spune că acest eveniment s-a petrecut de Tișa be-Av.” Care este lecția acestei zile de doliu? „În zilele noastre suntem într-o situație în care oamenii se plâng. Să fim atenți când ne plângem de mici inconveniente.”

Într-un mesaj înregistrat, urmat de o completare de la pupitrul Templului Coral, dr. Aurel Vainer a făcut o incursiune în istoria celor două Temple: „Vorbim despre o mare zi de doliu a poporului evreu multimilenar, ziua de 9 a lunii Av, când a avut loc distrugerea Primului Templu de la Ierusalim de către potentatul babilonian al acelor vremuri, Nabucodonosor al II-lea. Acest Templu a fost primul centru de mare atracție al cultului mozaic din lume. Acolo se întâmplau marile evenimente; acolo, pe vremuri, evreii aduceau și jertfe. A fost distrus în 586 î.e.a. Am avut o pauză istorică. Al Doilea Templu de la Ierusalim s-a datorat regelui Irod. În anul 70 e.a. a fost distrus de romani, ca să se șteargă urmele poporului evreu și ale cultului religios practicat altfel decât restul lumii. Distrugerea ambelor Temple a avut loc într-o zi de 9 Av, la distanță de aproximativ 600 de ani, de aici caracterul ei memorabil: este ziua în care făptașii au crezut că dau o lovitură de moarte credinței în Hașem. A fost o lovitură grea, dar iudaismul a continuat să

existe și să se dezvolte”, a subliniat vorbitorul.

Rabinul Josef Wasserman a arătat că nu numai zilele de sărbătoare, ci și cele de doliu exprimă trăsăturile de caracter ale unui popor: „9 Av a devenit simbolul fundamental al speranței de mântuire și al dorinței de restaurare a timpurilor trecute pe același pământ cu al strămoșilor. Practicile impuse în raport cu această zi stabilesc o legătură între două aspecte: durerea profundă și speranța puternică”. De la Zidul de Vest, singurul care a rămas în picioare, numit și Zidul Plângerii, va porni reclădirea celui de-al Treilea Templu: „Postul va deveni zi de bucurie. Conștiința doliului aduce mântuirea. Mesia este dorul de libertate și dreptate pe care nicio sabie, oricât de ascuțită, nu-l poate străpunge.”

Prim-rabinul Rafael Shaffer a afirmat: „Tișa be-Av: cea mai tristă zi din calendarul nostru. O marcăm prin post. Anul acesta s-au adunat pandemia, canicula. Numai cel care se simte foarte bine să îndrăznească să postească. Nu avem voie să ne spălăm nici măcar pe mâini – așa scrie în Carte. Anul acesta, din cauza pandemiei, trebuie îndeplinită datoria de a ne igieniza mâinile ori de câte ori este nevoie. Singura poruncă pe care o putem împlini cum trebuie ține de încălțăminte. Pe vremuri era dificil, dar acum putem purta cu toții pantofi care nu sunt din piele.”

Revenind asupra episodului biblic în care iscoadele trimise în Țara Făgăduinței au adus deznădejdea în rândurile evreilor, care au plâns toată noaptea de teama primejdiilor, vorbitorul a comentat: „Moșe Rabeinu știa că nu din cauza locuitorilor celor puternici ai țării au plâns. Ieșiseră din Egipt, se obișnuiseră cu realitatea din deșert; acum, încă o dată să facă o schimbare? Nu au dorit să se obișnuiască la ceva nou; au fost dispuși să renunțe la o treaptă spirituală mai înaltă, doar pentru a continua rutina vieții.” În prezent, ce deplângem noi? „Nu o clădire, ci faptul că, în acele vremuri, învățătura divină cobora prin intermediul Templului. Legătura cu Hașem era deschisă; astăzi e aproape închisă. Am fost aproape de Hașem, iar acum suntem departe. Acesta este plânsetul de Tișa be-Av: ne amintim că am avut mai mult și ne dorim mai mult. Prin plânsetul nostru din fiecare an corectăm plânsetul strămoșilor, pentru care a avea mai mult era o amenințare.”

Rafael Shaffer, regretatul ofițier de cult Yehuda Livnat și Eduard Kupferberg au rostit rugăciunile zilei.

CLAUDIA BOSOI

Tișa be-Av 5780

Rabinul Ari Enkin:
Tișa be-Av – zi de doliu pentru numeroasele tragedii ale poporului evreu

Pe 30 iulie a.c., în cadrul ciclului de prelegeri săptămânale transmise *online* de la Ierusalim, rabinul Ari Enkin, de la organizația *United with Israel*, a explicat semnificația zilei de Tișa be-Av, poate cea mai tristă din calendarul iudaic, zi pe care evreii credincioși o marchează prin post. Ari Enkin a arătat că în această zi nu se comemorează numai distrugerea celor două temple, ci și multe alte evenimente tragice care au avut loc în luna Av. Astfel, el a menționat povestea celor 12 spioni trimiși de Moise în Canaan, dintre care 10 s-au întors cu vești proaste, sperându-i pe evrei și stărnind supărarea lui Dumnezeu. În luna Av a avut loc răscoala eșuată a lui Bar Kochba, a fost arat de către romani locul templului, s-a organizat prima cruciadă, s-a decis expulzarea evreilor din Anglia, Franța, Spania, a izbucnit Primul Război Mondial. Pe 2 august s-a hotărât „soluția finală” – asasinarea evreilor din Europa –, s-a finalizat deportarea evreilor din ghetoul de la Varșovia și a avut loc atacul împotriva comunității evreiești din Buenos Aires, soldat cu peste 80 de morți.

Rabinul Enkin a enumerat interdicțiile de Tișa be-Av și motivele acestora, printre care: postul de 24 de ore, interdicția de a te spăla, de a purta obiecte de piele, de a avea relații sexuale, permisiunea de a citi numai lucruri triste. Pe 9 Av se poartă doliu pentru distrugerea Templului de la Ierusalim. El a explicat că obiceiul de a sparge un pahar sau o farfurie la nuntă este în memoria distrugerii Templului din Ierusalim, ca și cenușa care se pune pe fruntea mirelui. De asemenea, a sta *Shiva* acolo unde a avut loc un decedat amintește de Templu, ca și existența unui perete neterminat în multe case ale evreilor religioși.

O altă problemă abordată de rabin a fost cea a reconstruirii celui de-al Treilea Templu. Aici există mai multe teorii, de exemplu, condiția ca toți evreii sau cei mai mulți să trăiască în Israel, să existe un rege sau un profet evreu, sau să se apropie vremuri mesianice. Alte teorii susțin că Templul nu poate fi reconstruit decât de Hașem sau de Mesia, sau că cel de-al Treilea Templu va veni din ceruri.

După prelegere au urmat numeroase întrebări, emisiunea *online* fiind urmărită de aproape 400 de persoane din toate colțurile lumii.

Mesajul de Tișa be-Av al președintelui Israelului, Reuven Rivlin

De șase ani, cu prilejul zilei de Tișa be-Av, președintele Reuven Rivlin invită la reședința prezidențială la o sesiune de lectură reprezentanți ai tuturor curentelor din iudaism, pentru a evoca Ziua Dărmării Templului de la Ierusalim. În acest an, întâlnirea s-a desfășurat la 28 iulie/7 Av și s-a intitulat „Singurătatea națională și singurătatea individuală”. Au participat Isaac Herzog, președintele Agenției Evreiești, Avinoam Bar Yosef, președinte-director general al

Institutului Evreiesc pentru Politici Publice, Adina bar Shalom, fondatoarea Colegiului *haredi* din Ierusalim și laureată a Premiului Israel, scriitorul Yochi Brandes, rabinul Rick Jacobs, președintele Uniunii Iudaismului Reform, și rabin Julie Schonfeld, director general *emeritus* al Adunării Rabinice.

Președintele Rivlin a vorbit despre singurătatea de care suferă la ora actuală numeroși evrei, cetățeni ai Israelului, din cauza pandemiei de coronavirus. „Este momentul în care singurătatea este copleșitoare. Dificultatea de a ne câștiga traiul, îngrijorări legate de familie, de cămin, distanțarea socială din cauza căreia mulți au devenit izolați, incertitudinea legată de educația copiilor, toate acestea ne fac mai însingurați ca oricând”. Cu toate acestea, Rivlin și-a exprimat încrederea în capacitatea Statului Israel de a depăși aceste momente dificile, în devotamentul manifestat de bărbații și femeile din societatea israeliană pentru a-i ajuta pe alții și a menționat implicarea organizațiilor caritabile. Chiar și în reședința prezidențială, a spus el, s-a instalat o linie telefonică de ajutorare a celor aflați în dificultate.

Președintele Rivlin a transmis și un mesaj comunităților evreiești din Diaspora. „Împărtășim aceeași soartă, același destin. Știm cât de greu ați fost loviți de criză și vă transmitem cel mai calduros mesaj de dragoste și susținere. Vom depăși criza”. Președintele și-a încheiat discursul citând dintr-o rugăciune care se rostește de Tișa be-Av: „*Nahamu, mahamu ami*. Te rog să consolezi poporul meu”. (E.G.)

Moment istoric
germano-israelian

Zbor comun deasupra lagărului Dachau, eliberat în urmă cu 75 de ani

Forțele Aeriene israeliene și germane au efectuat, în premieră, un exercițiu militar comun, în cadrul căruia avioane din cele două țări au zburat deasupra lagărului de concentrare de la Dachau, în apropiere de München, la 75 de ani după eliberarea lagărului.

Într-un mesaj postat pe *Twitter*, Forțele Aeriene Israeliene au subliniat că survolarea în comun a lagărului a fost efectuată în memoria victimelor Holocaustului de la Dachau și a celor 11 sportivi israelieni, luați

ostatici și asasinați de teroriști palestinieni la Olimpiada de la München din 1972.

Premierul Benjamin Netanyahu a menționat acest zbor. „Piloții Forțelor noastre Aeriene au zburat deasupra lagărului de concentrare de la Dachau, unde au fost asasinați evrei. Marea lecție a Holocaustului este că nimeni nu-i va proteja pe criminali”, a scris pe *Twitter* premierul israelian.

Înainte efectuării zborului, general maior Maikam Norkin, de la Forțele Aeriene Israeliene, s-a întâlnit cu supraviețuitorii ai Holocaustului și a primit o curea care a aparținut lui Pesach Smieleg, un supraviețuitor al lagărului. Contingentul israelian a mai dus cu el o replică a desenului executat de Hellmut Bachrach-Ba-

ree, „Marșul Morții de la Dachau la Toltz”, oferit de Muzeul Yad Vashem.

Realizat în 1945, desenul prezintă mai mulți deținuți evrei duși într-un marș al morții de gărziile naziste. Yad Vashem le-a mai furnizat copiile a două scrisori, trimise de ofițeri evrei din Armata SUA, cea care a eliberat lagărul de la Dachau. Semnatarii au descris imaginile înfiorătoare întâlnite la fața locului, care ilustrau atrocitățile germane comise împotriva evreilor.

EVA GALAMBOS

COMUNITĂȚI

Oradea

Manifestările religioase și laice continuă la Comunitatea Evreilor

În această perioadă dificilă, chiar dacă manifestările religioase și laice trebuie să se deruleze cu respectarea

programul zoom (transmisiune din sediul JCC Oradea). Înainte de intrarea în Șabat se desfășoară Kabbalat Șabat, iar în curând, tot prin această modalitate, vom celebra și Havdala. Începând cu 1 Elul, în fiecare dimineață se aude șofarul în care suflă președintele Felix T. Koppelman.

De Tișa be-Av (5 Av 5780 / 29 iulie 2020), zi în care evreii jelesc distrugerea Templului din Ierusalim și postesc, Comunitatea Evreilor din Oradea și JCC Oradea au organizat un ceremonial special. Participanții au asistat, din Sinagoga Mare din Oradea, la transmisia în direct de la

Președintele Felix T. Koppelman suflând în șofar. Foto a mai apărut și în albumul „Evreii din România”, Editura Euro Foto Art Oradea, redactor Ștefan Toth A.FIAP. Foto: Ene Cristian A. FIAP.

strictă a normelor sanitare în vigoare, activitățile Comunității Evreilor din Oradea au fost numeroase și variate.

În fiecare zi se organizează servicii religioase (mai puțin de Șabat). Enoriașii participă la rugăciune prin

Templul Coral din București. Despre însemnătatea zilei de Tișa be-Av au vorbit dipl. ing. Felix T. Koppelman, președinte al Comunității Evreilor din Oradea, și dl. Shraya Kav, prim-rabin al Oradei.

Întâlnire între aspiranții la convertire și rabini israelieni

La data de 3 august 2020, din inițiativa prim-rabinului Shraya Kav, a avut loc o întâlnire (realizată de asemenea prin aplicația zoom) între aspiranții la convertirea la iudaism și rabini israelieni de la leșiva Gush Etzion, judecători ai Tribunalului Rabinic, Shuki Reich (președinte), David Brovsky și Boaz Pash.

Președintele Comunității Evreilor din Oradea, ing. Felix T. Koppelman, inițiatorul și susținătorul programului de convertire, a subliniat importanța acestora, menționând contextul istoric: după Holocaust, foarte puțini evrei s-au întors din lagărele de exterminare și au apărut căsătorii mixte. Foarte mulți ani, convertirea la iudaism nu a fost posibilă. Totodată, Felix Koppelman și-a exprimat speranța că, atunci când actuala criză pandemică va fi depășită, vizita rabinelor din Israel în România va putea fi mai lungă, pentru ca să fie examinați toți candidații. El a amintit și prima discuție pe care a avut-o cu membrii Beit Din și la al căror

scepticism privind realizarea procesului de convertire în România le-a adus asigurări că acest lucru este posibil în cele mai bune condiții. De altfel, este bine cunoscut faptul că la Oradea se va înființa o Școală Superioară pentru Studiul Iudaismului. Concluzia exprimată de către președintele Koppelman a fost: „România are nevoie de evrei, Israelul are nevoie de evrei”. Fiecare participant s-a prezentat și a spus câteva gânduri despre dorința de a deveni evreu.

Comunitatea Evreilor, invitată de onoare la redeschiderea Palatului Episcopal

O mare bucurie pentru locuitorii Municipiului Oradea a fost redeschiderea pentru vizitatori a Palatului Episcopal Greco-Catolic. Într-o primă etapă, acesta a fost prezentat publicului timp de trei zile. Comunitatea Evreilor din Oradea s-a numărat printre invitații de onoare, fiind printre primii donatori care au contribuit financiar pentru reclădirea acestui obiectiv simbolic pentru orașul de pe Crișul Repede. Acum doi ani, imobilul a fost grav avariat de un incendiu. Comunitatea Evreilor din Oradea a transmis atunci un mesaj de sprijin moral și de solidaritate. Într-un interval foarte scurt, cu ajutorul autorităților locale, al Bisericii Greco-Catolice, dar și datorită donațiilor oferite de cetățeni sau de instituții (printre care Comunitatea Evreilor din Oradea și Federația Comunităților Evreiești din România, la inițiativa președintelui dr. Aurel Vainer), s-a reușit refacerea integrală a fațadei, a celorlalte părți exterioare și a acoperișului, urmând a se finaliza în curând și lucrările din interior.

Redeschiderea Muzeului Art Nouveau

Muzeul Art Nouveau al Orașului Oradea și-a redeschis porțile pentru public la 19 august 2020, fiind parte componentă a Muzeului de Istorie a Evreilor din Oradea, sub egida Muzeului Orașului Oradea. Locația aleasă este una specială, respectiv Casa Darvas-La Roche (foto), care a fost una dintre cele mai elegante și mai moderne reședințe din Oradea. Aceasta a fost construită între anii 1909 și 1912, la dorința omului de afaceri evreu Darvas Imre și a asociatului său elvețian,

Alfred La Roche, fiind proiectată de frații László și József Vágó în stil Art Nouveau-Sécession. Muzeul Orașului Oradea a colaborat cu JCC și cu Comunitatea Evreilor din Oradea pentru a reda cât mai autentic aspecte din viața unei familii evreiești. La reinaugurare, reprezentând Comunitatea Evreilor din Oradea și pe președintele Felix T. Koppelman, au participat directorul JCC Oradea, Robert Schorr, și prim-rabinul Shraya Kav.

ROBERT SCHORR

Timișoara

Un ghid al Timișoarei evreiești, devenit un real succes editorial

În urmă cu un an se lansa la Timișoara, în vremuri total diferite față de cele de acum, o carte necesară și așteptată în peisajul cultural al Timișoarei: un ghid, o poveste și un mozaic al evreimii timișorene de-a lungul timpurilor. La acea vreme consemnam cele trei lansări ale cărții „Pe urmele Timișoarei evreiești, mai mult decât un ghid”, carte scrisă cu aplomb și dăruire de Getta Neumann, fiica mult regretatului prim-rabin dr. Ernest Neumann z.l., și publicată de Editura timișoreană Brumar. După entuziasmul lansărilor a urmat o importantă perioadă de efervescentă în jurul apariției cărții, care a devenit rapid una dintre cele mai vândute cărți din librăriile timișorene. La primul Festival Evreiesc ce a avut loc la Timișoara la debutul toamnei trecute, mulți au părăsit Parcul Botanic, transformat într-un oraș evreiesc, cu acest volum compact și util în buzunar.

Care este secretul fascinației pe care o exercită această carte? Este, dincolo de o poveste alertă și captivantă a unei comunități care a creat enorm și a contribuit la edificarea cetății Timișoarei, o istorisire despre acest oraș atât de iubit de actualii și foștii săi locuitori, a parcurilor, a clădirilor impozante, a piațetelor central-europene. Este o carte care vorbește despre familii care au lăsat în urmă povești de viață și clădiri, expropriate sau, pur și simplu, abandonate, plecând spre alte zări. Cartea vorbește despre minunatele mari și impozante sinagogi, care cumva delimitează principalele cartiere istorice ale Timișoarei: Cetate, Fabric și Iosefin. Viața evreilor se desfășura în preajma acestora sau ele au apărut acolo unde era viața evreiască, devenind repere timișorene importante și pentru cei ce nu sunt evrei.

Remarcabil în succesul acestei cărți este exact faptul că, dintre cei interesați de ea, covârșitoarea majoritate nu au rădăcini evreiești. Sunt oameni pasionați de istoria locală și de arhitectura specială a acestor locuri. În prefața cărții, autoarea Getta Neumann scrie: „Am fost călăuzită de principiul fundamental în iudaism, de a transmite tradiția și memoria trecutului. Vom pași pe urmele acestei comunități și vom onora contribuția imensă și durabilă, pentru a-i păstra amintirea, inspirați de adagiul filozofului Emmanuel Lévinas: *Viața constă în a primi, a celebra și a transmite*”. Parcurgând cartierele, trecându-ți degetele peste colțurile uneori prea îmbătrânite de zidărie, admirând sculpturile discrete, dar remarcabile, de pe clădiri, cu volumul în mână, nu cred că este posibil să nu te (re)îndrăgostești de Timișoara.

Sinagogile și cartierele evocate, cele care revin mereu în cuprinsul ghidului, creionează un traseu ce poate fi străbătut la pas și care te lasă să privești în sus, spre motive arhitectonice, ferestre, detalii, uși, inscripții, care sunt urma tangibilă a unor oameni ce au făcut istorie în aceste locuri. Fiecare casă evreiască are propria sa poveste; sunt marile familii ale căror nume revin adesea, ca Bruck, Csendes,

Dornhelm, Weisz, Farber și mulți, mulți alții. Sunt apoi arhitecții care și-au lăsat o amprentă ce nu poate fi vreodată negată asupra edificării Timișoarei, dintre care, ca o stea regională, apare Leopold Baumhorn, constructorul atâtor sinagogi și clădiri impozante din Centrul și Răsăritul Europei. Sinagoga, clădirea comunității evreilor, Rectoratul Politehnicii, Liceul „Carmen Sylva” sunt doar câteva dintre marile repere arhitecturale pe care le-a oferit acesta Timișoarei.

Este, mai apoi, cimitirul – „o arhivă cioplită în piatră”, cum spune autoarea – un loc de odihnă pentru iluștrii cititori ai acestei comunități, pentru marile personalități ale căror nume le putem descoperi străbătând aleile.

Desigur, atracția aceea misterioasă a „Rabinului Minune” Oppenheimer este o legendă urbană, dar și, în mod real, un spațiu parcă rupt din timp atunci când poposești în fața sa, punându-ți cele mai tainice dorințe. Mari rabini, arhitecți, medici, avocați, filantropi, constructori regăsim străbătând la pas imensul spațiu, unde cel mai vechi dintre morminte aparține medicului și rabinului sefard Azriel Asael, înhumat la 1636.

Un loc special în carte, ca de altfel în evoluția evreimii timișorene, îl ocupă Liceul Israelit, clădire aflată în plin centrul Timișoarei, care este un simbol al învățământului evreiesc din această parte a țării, învățământ care se desfășura în heidere, școli gimnaziale, școli religioase în toate cartierele. Acest liceu este într-adevăr un simbol al orașului, în care au predat profesori de marcă și care a dat personalități ce s-au remarcat pe diverse meridiane.

De la lansarea cărții, seria tururilor cu tematică evreiască a cunoscut o adevărată înflorire. Desigur, în această perioadă turismul s-a redus aproape la zero, dar timișorenii au continuat să își exploreze cu aviditate propriul oraș. În era Internetului, o companie de turism timișoreană, „Travel to live”, a facilitat chiar un tur virtual tuturor celor interesați și a fost fascinant să vezi „participanți” din Statele Unite, Israel, Germania, Elveția, Canada etc., care au urmat pașii ghidului Ludovic Szatmari, inspirat în modul de desfășurare a acestui tur chiar de cartea Gettei Neumann.

Suntem convinși că ediția în limba engleză, care, din câte am înțeles, va vedea lumina tiparului nu peste mult timp, va însemna o mare atracție pentru turismul care, sperăm, să aibă șansa să se revigoreze și pe plaiuri bănățene. Până atunci, lectura cărții Gettei Neumann este o călătorie în timp, un voiaj în compania unor colegi de drum iluștri, care merită citită și care ne aduce speranță în aceste momente. Speranță spun, căci ne arată cum o comunitate, liderii săi de odinioară, au reușit uneori să înfrunte cu demnitate și curaj vremuri deosebit de grele, lăsând o moștenire demnă de onorat generațiilor viitoare.

LUCIANA FRIEDMANN

COMUNITĂȚI

Sf. Gheorghe

Vizita președintelui FCER la Parcul Memorial al Holocaustului

Președintele Federației Comunităților Evreiești din România, dr. Aurel Vainer, a efectuat pe 18 august o vizită la Parcul Memorial al Holocaustului situat în Cimitirul evreiesc din Sfântu Gheorghe. Oaspetele a fost însoțit de Antal Árpád, primarul municipiului, și de Herman Rosner, liderul obștii evreilor din localitate.

Parcul Memorial al Holocaustului din Sfântu Gheorghe a fost inaugurat în mai 2014 cu prilejul evenimentelor de comemorare a 70 de ani de la deportarea evreilor din Transilvania de Nord, respectiv din Sfântu Gheorghe. Este un memorial impresionant, în care un loc special este dedicat copiilor care au murit în deportare. Parcul a fost construit în etape: mai întâi Zidul memorial al Holocaustului în capela cimitirului, pe care sunt marcate numele celor 611 evrei din județul Trei

Scaune, uciși la Auschwitz-Birkenau; apoi în 2014 a fost ridicat un obelisc în memoria celor 52 de copii din Sfântu Gheorghe, victime ale Holocaustului. Elevii școlilor din oraș au plantat 52 de arbuști tuia, fiecare căpătând numele unui copil mort în deportare. De asemenea, au fost plantate șase sălcii plângătoare în memoria celor 611 evrei uciși în timpul Holocaustului.

În timpul vizitei, Herman Rosner a menționat că Parcul Memorial al Holocaustului din Sfântu Gheorghe repre-

zintă un gest de asumare a istoriei și de respect față de oamenii dispăruți în condiții dramatice, dar și un moment de referință în educație, pentru a nu se mai permite repetarea unor astfel de atrocități împotriva ființei umane, indiferent de naționalitate, credință sau religie. El a mai vorbit despre proiectele de dezvoltare în continuare a Parcului Memorial și a subliniat buna colaborare cu instituțiile din Sfântu Gheorghe în realizarea proiectelor. Și primarul Antal Árpád a scos în evidență conlucrarea cu obștea evreiască și, în context, a menționat dorința de a atrage investitori israelieni în regiune.

Dr. Aurel Vainer a mulțumit pentru invitație și pentru prezența lui An-

tal Árpád, a apreciat cele văzute și a promis că finalizarea întregului proiect va fi mediatizată. Președintele FCER și-a manifestat dorința de a sprijini dezvoltarea relațiilor economice ale municipiului cu operatori economici și firme din Israel. Referitor la Parcul Memorial, el a subliniat: „Bineînțeles, proiectăm evenimentul acesta al inaugurării Parcului Memorial al deportării evreilor – sau al istoriei evreilor, pentru că aici e vorba de istorie – din Sfântu Gheorghe și dorim ca acesta să devină un eveniment național remarcabil. În România, a mai spus Aurel Vainer, memoria Holocaustului este pe mâini bune și se organizează lucruri importante pentru a menține în memoria omenirii acea crimă fără margini și fără explicații, făcută de puterile naziste și de țările care au colaborat cu Germania”.

Primarul Antal Árpád a declarat ulterior, în cadrul unei conferințe de presă: „Noi am mai avut câteva proiecte împreună, la 65 de ani de la deportare, la 70 de ani și anul acesta sunt 75 de ani. Am făcut Parcul Memorial al Holocaustului împreună și eu îmi doresc, pe de o parte, să ținem oarecum vie memoria acelor concetățeni ai noștri care au fost deportați și care nu s-au mai întors în județul nostru, la acea vreme numit județul Trei Scaune. Sunt 52 de copii sub 14 ani, care au murit atunci în lagărele de concentrare, și eu îmi doresc ca, împreună cu comunitatea evreiască, Primăria să facă investiții în continuare în zona respectivă. Terenul este al comunității evreiești, deci putem face în parteneriat aceste lucruri, dar îmi doresc ca acel cimitir, acel parc – pentru că o mică parte e cimitir și în rest vorbim despre un parc –, să devină un loc care este frecventat de cetățenii orașului; să organizăm diferite evenimente, mai ales pentru copii, chiar să amenajăm un fel de teatru în aer liber în zona respectivă. Deci, am discutat despre proiecte de viitor și sunt convins că e foarte important să facem acest lucru pentru că sunt foarte puțini cetățeni în orașul nostru care au pe harta lor cognitivă acest cimitir, acest spațiu, acest loc, sunt foarte puțini care știu că în Sfântu Gheorghe a existat o sinagogă, care a fost demolată, și eu cred că e important să știe copiii noștri, să știe tinerii din acest oraș ce s-a întâmplat atunci pentru că nu avem dreptul să uităm și să considerăm că pe noi nu ne privește ceea ce s-a întâmplat atunci sau că nu avem o responsabilitate. Responsabilitatea noastră în acest moment constă în asta: să ducem acolo copiii, școlile să fie mai active în această zonă. Sunt exemple pozitive. De Ziua Holocaustului s-au organizat diferite evenimente, dar se pot face mai multe lucruri și eu cred că este responsabilitatea noastră comună să le facem”. (E.G.)

Sighetu Marmatiei

Am primit acest mesaj de la PETRU GANZ, din Sighetu Marmatiei. Deși articolul nu se înscrie în profilul rubricii noastre, îl publicăm ca atare, cu minime intervenții pe text, pentru că subscriem în totalitate la mesajul acestuia.

SPER ca mesajul antisemit înscris pe casa profesorului Elie Wiesel din Sighetu Marmatiei, România, într-o zi de Șabat, în timpul nopții de 3 spre 4 august 2018 să rămână și ultimul de acest fel.

SPER că în România totii co-religionarii mei evrei să poată trăi în continuare în pace și securitate în această minunată țară, alături de toate celelalte grupuri etnice minoritare.

SPER că toți cetățenii români au fost la fel de oripilați față de ceea ce s-a întâmplat și au reacționat în consecință.

SPER că sufletul lui Elie să se odihnească în pace, chiar dacă a murit într-o zi de Șabat (2 iulie 2016), la sfârșitul unei săptămâni teribile în

Israel, unde o fetiță de 14 ani a fost înjunghiată mortal în timpul somnului, iar un cunoscut rabin a fost ucis de teroriști cu sălbăcie, chiar în prezența numeroasei sale familii.

Când asemenea lucruri se întâmplă cuiva care și-a pierdut aproape întreaga familie împreună cu alți aproximativ 6 milioane de co-religionari, trecând prin iadul de la Auschwitz și prin grozăviile altor numeroase lagăre de exterminare, cuiva care a luptat decenii în șir pentru a restarta și reconstrui Națiunea Evreiască într-un Stat Evreiesc nou înființat, cuiva care și-a dedicat întreaga viață pentru a-i învăța pe oameni cum să evite ca asemenea tragedii să nu se mai repete niciodată, apar câteva întrebări.

DE CE?

Oare oamenii uită chiar așa de repede?

Oare chiar nu contează cele 70-80 de milioane de victime ale celui de-al

Speranțe!

Doilea Război Mondial, din care în jur de 500.000 au fost cetățeni români?

Cu siguranță, cifrele exacte nu se vor cunoaște niciodată, în condițiile în care și în zilele noastre se descoperă gropi comune nemarcate și muniție neexplodată pe cuprinsul întregii Europe.

Se întâmplă asemenea lucruri deoarece aceste grozăvii s-au petrecut în urmă cu 75-80 de ani?

Deoarece nu s-a învățat nimic din acele tragedii ale istoriei.

Deoarece mai există oameni care îi urăsc pe alți oameni.

Deoarece omenirea încă nu a ajuns la un nivel acceptabil de toleranță.

Deoarece unii oameni au nevoie de țapi ispășitori pentru propriile lor neîmpliniri.

Deoarece trebuie să se întâmple ceva șocant din când în când pentru a distra atenția de la nevoile cotidiene.

DIN FERICIRE!

După Holocaust, s-a înființat Statul Israel.

Recent, populația evreiască a întregii lumi a ajuns și a depășit cifra de 14 milioane, cifră estimată a întregii populații evreiești de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial.

Poporul israelian a câștigat toate războaiele purtate până în prezent împotriva dușmanilor Statului Israel și chiar și cei care nu îi iubesc îi respectă, nu ca prieteni, ci ca dușmani.

Sperăm ca știința evreiască, inteligența și finanțele evreilor vor contribui din plin la mersul înainte al omenirii pentru mult timp și de acum înainte.

Satu Mare

Bat Mițva Hannei Has la sinagoga sătmăreană

Familia Has la Bat Mițva ficei Hannah

Comunitatea Evreilor Satu Mare a fost gazda acestui important eveniment și, alături de invitații din Zalău, ne-am bucurat împreună.

Sinagoga Mare a fost animată de veselia copiilor prezenți, iar părinții și bunicii au fost deosebit de bucuși că tradiția evreiască continuă.

ADRIAN BEȘA
președinte C.E. Satu Mare

„Prietenul nostru Dan Has, președintele Comunității Evreilor din Zalău, a ales, împreună cu familia, să celebreze Bat Mițva pentru fiica lor Hannah în sinagoga Comunității Evreilor din Satu Mare”, ne-a scris Adrian Beșa, președintele comunității sătmărene.

Înțelepții au stabilit că la vârsta de 12 ani fetele încep să aibă obligații religioase fiindcă „Dumnezeu cel Binecuvântat a înzestrat-o pe femeie cu mai multă pricepere decât pe bărbat”. De la 12 ani fetele și de la 13 ani băieții trec în categoria adulților și, prin urmare, le revin drepturi și obligații ca oricărui evreu.

Tulcea Șase ani de la reinaugurarea Templului Israelit

Au trecut șase ani de la reinaugurarea Templului Israelit din Tulcea, eveniment organizat de FCER cu sprijinul autorităților locale și implicarea directă a conducerii Comunității Evreilor din Tulcea, împreună cu constructorul SC Ladconstruct Tulcea.

Dintre susținătorii morali ai acestei renovări, care s-a efectuat între anii 2010 și 2014, dorim să-i amintim pe prof. Éliše Leibowich, din Franța, și pe scriitorul și actorul israelian Carol Feldman z.l., originar din Tulcea.

De la reinaugurarea Templului au fost organizate multe activități culturale, comemorative și religioase, printre care și Bereshit-XI. A fost înființat Muzeul Istoriei Evreilor din Tulcea, sub directa îndrumare a Janinei Ilie, care a pregătit cu mare atenție desfășurarea evenimentelor în zilele de 22 și 23 august 2014. Au participat și mulți evrei tulcenii care

trăiesc în prezent în Israel.

„Mulțumim conducerii FCER, în special președintelui

Aurel Vainer, pentru susținerea acestui proiect, în prezent Templul Israelit din Tulcea fiind singurul lăcaș de cult iudaic din Dobrogea”, a ținut să sublinieze președintele C.E. Tulcea, Faimblat Solomon, autorul acestor rânduri.

Aspect de la reinaugurarea Templului Israelit, în 2014

COMUNITĂȚI

Bacău Ne străduim să menținem la un nivel cât mai bun activitățile comunitare

În această perioadă, „virusată” și deosebit de grea, ne străduim să menținem la un nivel cât mai bun activitățile comunitare, contactele cu enoriașii noștri și starea de spirit a acestora.

Continuăm serviciile religioase de Șaharit și Musaf, de Șabat, în aer li-

ber și trebuie să menționăm că acestea se bucură de interes din partea enoriașilor, aceștia considerând că așa se desfășoară mai plăcut și în condiții de siguranță sporite. Avem cel puțin *minianul* și sunt prezenți la slujbe și unii simpatizanți ai noștri, care nu fac parte din *minian*. Cadrul natural minunat de la noul nostru sediu completează ambianța plăcută în care se desfășoară aceste servicii, din care nu lipsește lectura pericopei săptămânale din Tora.

În fiecare dimineață de luni și joi, președintele comunității și secretarul Vili Moscovici participă, alături de prietenii de la C.E. Iași, la servicii religioase *online* de Șaharit, minunat

oficiate de Albert Lozneau și Rabin Yehoshua Aharonovitch. Activitățile Centrului de asistență comunitară „Yad Be Yad”, coordonat de Corina Irimia, au câpătat o „greutate” deosebită în aceste vremuri tulburi. *Baruh Hașem*, în cadrul comunității noastre nu au fost cazuri de infectare și sperăm să se mențină această situație, atât la noi, cât și în celelalte comunități.

Amintim aici activitățile de pomenire a părinților și a fratelui prof. Moscovici Ionel, care s-au desfășurat la monumentele din cimitir ale celor pomeniți. O mențiune deosebită pentru participarea enoriașilor noștri la serviciile religioase *online* organizate

de FCER, la cursurile minunate de iudaism, ținute de prim-rabin Rafael Shaffer și, în general, la activitățile *online* ale FCER și JCC.

Urăm multă sănătate tuturor fraților noștri și puterea de a trece cu bine peste această perioadă atât de grea!

BRIF HAINRICH

Botoșani

Bar Mițva la Hoihe Șil

Frumoasa sinagogă din Botoșani radia, în ziua de 20 august 2020, împodobită cu flori și baloane albe și albastre. O zi deosebită prin încărcătura ei emoțională, care i-a impresionat pe toți: Bar Mițva lui Avi, fiul Mihaelei și al lui Eugen Talpalariu.

Cuvintele de laudă și felicitările adresate familiei, rostite de președintele C.E. Botoșani, David Iosif, au stârnit ropote de aplauze. Sub atenta îndrumare

a oficianțului de cult, ing. Gustav Finkel, tânărul Avi, vădit emoționat, a pus Tefilin.

De la ultima Bar Mițva din Hoihe Șil, aceea a lui Avi-Marc Finkel, nu a mai fost atâta bucurie în vechiul lăcaș de cult. Privind în jur, am văzut iubirea părinților pentru tânărul sărbătorit și lacrimi în ochii bunicii, prof. Rebeca Talpalariu. La bucuria evenimentului au participat oaspeți din Constanța, Galați, București și Israel, prieteni dragi ai familiei.

Sâmbătă, 22 august, alte momente frumoase i-au impresionat pe cei prezenți. Avi Talpalariu a fost chemat la Tora și apoi a rostit cuvinte de mulțumire pentru părinți și pentru bunică, ființele dragi care i-au dat o educație aleasă, împărtășindu-i cele mai frumoase valori morale.

A fost o zi bogată în trăiri deosebite, în care am privit cu admirație un tablou minunat de familie.

Prof. BEATRISA FINKEL

Din nou în sinagogă

Acum, când scriu aceste rânduri, inima mi-e plină de tristețe, pentru că ne-am despărțit acum câteva luni de trei dintre enoriași. Un om generos, un bun evreu, Avi Halevi z.l. a părăsit această lume, ca și Talic Segal și Gantz Aron. Toți au fost dedicați vieții evreiești, aducându-și contribuția la păstrarea tradițiilor poporului nostru.

La Botoșani, la sfârșitul lunii iunie a fost reluat serviciul religios în Sinagoga Mare, iar enoriașii respectă rigoriile impuse de pandemie. Președintele C.E. Botoșani, David Iosif, îi convoacă pe participanți și are grijă să fie *minian*. Se fac rugăciuni, se respectă *iurțait* și pentru aceasta vin și evrei din județele învecinate.

Oficiantul de cult, ing. Gustav Finkel, oficiază rugăciunile și citește din Tora.

Cu speranța că vremurile bune vor reveni negreșit, evreii din Botoșani vor ca iudaismul să dăinuie veșnic!

Prof. BEATRISA FINKEL

Tg. Neamț Expoziție dedicată istoriei evreilor

Pasionat de istoria evreilor, tânărul muzeograf Ionuț Stigleț a avut ideea organizării unei expoziții documentare cu titlul „Comunitatea evreiască din Județul Neamț”, la Muzeul de Istorie și Etnografie din Târgu-Neamț, unde lucrează. După câteva luni de cercetare, proiectul a fost finalizat în sala de expoziții temporare a instituției. Expoziția (deschisă în perioada 22 iulie-15 septembrie a.c.) a reunit obiecte de cult, o Tora, fotografii, documente, cărți, un parohet etc., reflectând viața

comunitară evreiască de pe întreg teritoriul actual al Județului Neamț, sub aspect religios, social, cultural, economic.

La realizarea proiectului au colaborat Complexul Muzeal Național Neamț, comunitățile evreilor din Piatra-Neamț și Roman, precum și Obștea Evreilor din Târgu-Neamț. Reprezentanții acestora (I. Stigleț, președintii I. Wexler și Em. Nadler și vicepreședintele M. Grinberg), cărora li s-a alăturat prof. Elena Preda, inspector de specialitate (în cadrul Inspectoratului Școlar al Jud. Neamț), au susținut alocuțiuni la deschiderea expoziției (miercuri, 22 iulie a.c.), în curtea muzeului (condiție impusă de actuala pandemie). Tot acolo, eleva Inge Mihaela Olaru (de la Liceul de Arte „Victor Brauner” din Piatra-Neamț) a improvizat un moment muzical, interpretând câteva melodii românești și evreiești la vioară și flaut. (R.E.)

Constanța Dobrogea, un model de conviețuire etnică

Evenimentul intitulat „Dobrogea – un model european de conviețuire etnică” a reunit participanți de prestigiu, care au scos în evidență modul exemplar în care conviețuiesc aici numeroase minorități naționale. Au luat parte Ambasadorul SUA la București, E.S. Adrian Zuckerman, IPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Sorin Lucian Ionescu, președintele Comunității Evreiești din Constanța, și Muftiul Cultului Musulman, Iusuuf Murat, alături de reprezentanți ai tuturor comunităților etnice din Dobrogea,

precum și primarul Constanței, Decbal Făgădău, primarul Tulcei, Constantin Hoge, și comandantul Bazei „Mihail Kogălniceanu”, Larry Vaughn. Au fost de față reprezentanți ai tuturor comunităților etnice din Dobrogea. Manifestarea a fost organizată de *Navy League of the United States* – Consiliul României și președintele Regiunii EU al *US Navy League*, Teodor Patrichi, susținut de Marina Eforie și Restaurant *Sailors*.

Invitații și-au expus opiniile la începutul evenimentului, subliniind modul armonios în care conviețuiesc în Dobrogea minorități diverse din punct de vedere cultural și religios.

Diversitatea a fost exemplificată și prin varietatea bufetului la care au fost invitați în final oaspeții.

Iusuuf Murat, Sorin Lucian Ionescu și IPS Teodosie

Ambasadorul Adrian Zuckerman, împreună cu Yael Ionescu, fiica președintelui CE Constanța

Arad Gheorghe Schwartz – Cetățean de Onoare al Aradului

Scriitorul arădean Gheorghe Schwartz, membru al Comunității Evreilor, a fost distins cu titlul de „Cetățean de Onoare al Municipiului Arad”, într-o ședință solemnă a Consiliului urbei. Evenimentul a avut loc în seara de 21 august și s-a ținut pe platoul din fața Palatului Administrativ.

În elogiu al lui care i s-a adus, au fost subliniate atât activitatea de scriitor, gazetar și om de cultură al orașului nostru, cât și cea didactică, la Școala Specială din Arad (profesor, director) și în cele două universități arădene. Scriitor cunoscut în țară și străinătate, cu numeroase cărți și premii literare, de-a lungul timpului a fost redactor-șef adjunct al revistei literare „Arca” (1990-1992), consilier al Ambasadei României din Germania (1992-1993), consilier-șef al Inspectoratului pentru Cultură al Județului Arad, redactor-șef, apoi

director al studioului de televiziune INTER-SAT Arad (1994-1996).

Adăugăm că în anul 2019, Gheorghe Schwartz a publicat la Editura Hasefer volumul „Problema”.

Mulțumind pentru titlul acordat, scriitorul Gheorghe Schwartz a declarat: „Oamenii trebuie să fie sănătoși ca să trăiască într-un oraș ca acesta. Trebuie să aibă parte de confort. Pentru sănătate avem medici, pentru confort inginerii, muncitorii, economiștii, dar asta încă nu îi face să fie oameni în adevăratul sens al cuvântului. Se poate trăi și fără Beethoven, Enescu, Brâncuși, dar ar fi o viață foarte tristă. Felicit Consiliul Municipal pentru că a dat astăzi multe distincții oamenilor de cultură, pentru că oamenii de cultură sunt cei care duc mai departe istoria unui oraș, a unei națiuni”.

MARGARETA SZEGŐ

ȘTIRI DESPRE Centre Comunitare Evreiești

JCC BUCUREȘTI

Împreună de sărbători

Roș Hașana Mițva 5781 – Anul Nou Evreiesc – Bunicii comunității nu sunt singuri de sărbători! Pentru că sărbătorile evreiești sunt întotdeauna

mai frumoase în familie sau la comunitate, și pentru că în acest an recomandările și măsurile de protecție ne țin la distanță de cei dragi, te provocăm să trimiți gândurile și urările tale de Roș Hașana chiar în casele bunicii comunității în 3 pași simpli:

- TU: cu doar 5 lei cumperi *online* o felicitare (sau mai multe) și completezi mesajul tău.
- NOI: tipărim felicitarea, lipim timbrul și expediem prin poștă.

• El: primesc la cutia poștală felicitarea cu urările și gândurile tale de Roș Hașana.

Poți cumpăra o felicitare fie *online*, cu cardul pe www.mitzva.jcc.ro, fie cu numerar la sediu. Programul se derulează pe tot parcursul lunii septembrie 2020, cu ocazia Roș Hașana – Anului Nou Evreiesc 5781 și este desfășurat în parteneriat cu Departamentul de Asistență Socială și Medicală al FCER. Fiecare 5 lei înseamnă

încă un bunic care va primi gândurile tale de Roș Hașana și nu va fi singur!

Din viitorul apropiat

Din 12 octombrie 2020 reîncepem cursurile de limba ebraică pentru adulți și copii, limba engleză adulți și activitățile sportive, atât la sediul JCC București, cât și *online*. Info și înscrieri www.cursuri.jcc.ro.

ADRIAN GUERON

JCC IAȘI

Activitățile continuă în mediul online

În condițiile stării de alertă impuse de pandemie, activitățile organizate de JCC Iași s-au desfășurat, în continuare, doar în mediul virtual.

Vineri, 24 iulie, JCC Iași, în colaborare cu Comunitatea Evreilor din Iași a organizat două evenimente deosebite. Primul dintre acestea a fost Kabalat Șabat-ul copiilor, prezentat de copii pentru copii, la care și cei mai mici membri ai JCC au arătat că știu

atât melodii tradiționale, cât și rugăciuni specifice de Șabat.

Cel de-al doilea eveniment a fost seara de Kabalat Șabat de la Sinagoga Mare din Iași. Evenimentul a debutat cu un tur virtual, prezentat de Benjamin Ides Vladcovschi, președinte interimar al C.E. Iași, care a început în „Piața Prieteniei Româno-Israeliene”, loc în care se găsește obeliscul ridicat în memoria victimelor Pogromului din iunie 1941, și a continuat cu o prezentare a celei mai vechi Sinagogi din România.

Participantii au putut afla amănunte inedite despre Sinagoga Mare, construită între anii 1657-1671 și reînălțată cu prilejul sărbătorii de Hanuca în anul 2018, despre istoria prezenței evreilor pe meleagurile

ieșene, precum și despre tradiții și obiceiuri evreiești specifice zonei.

Serviciul religios a fost oficiat de directorul JCC Iași, dl. Albert Loz-

A. Lozneanu

neanu care, la finalul evenimentului, a transmis un mesaj emoționant: „Iubiți prieteni, sunt foarte bucuros să

vă mulțumesc tuturor celor care ați ales să sărbătorim împreună, chiar dacă virtual, un Oneg Șabat special din superba Sinagogă Mare din Iași, cea mai veche din România! Am avut plăcerea și marea onoare ca în seara sfântă de Șabat să officiez un Kabalat Șabat special, cu toate emoțiile și mai ales cu toată iubirea pe care am pus-o în fiecare cuvânt! În aceste zile dificile, Dumnezeu ne-a lăsat din nou o porție de scăpare și, ajutați de tehnologie, am putut fi, măcar virtual, împreună. Din nou, Dumnezeu ne-a îngăduit să ne cunoaștem limitele și, în același timp, să realizăm cât de important este să fim împreună și cât de plăcut este într-adevăr să petrecem Șabatul în pace și să fim sănătoși.”

SILVIAN SEGAL

JCC ORADEA

Motive de bucurie în pandemie!

Centrul Comunitar Evreiesc continuă să atragă participanți la activitățile sale devenite deja tradiționale. Între acestea, cursurile *online* de ebraică pentru începători și avansați suscită în continuare mult interes. La ele iau parte nu doar evrei, membri sau nu ai Comunității, ci și creștini interesați să învețe limba ivrit. De asemenea, în condiții de siguranță sanitară, formația de dansuri evreiești și israeliene *Or Neurim* repetă noi dansuri pentru vremurile în care se vor putea organiza spectacole de acest fel.

Special pentru copii, JCC România a organizat, în data de 24 iulie, un Kabalat Șabat *online*, unde protagoniști au fost chiar cei mici, care au povestit despre simbolurile și înțeleșurile Șabatului, au cântat și au spus poezii. Oradea a fost reprezentată de Caroline și Estelle Bumbu și de Alexandra Nagy.

O generoasă donație ne-a fost oferită de Departamentul pentru Asistență Socială al Consiliului Local al Municipiului Oradea, împreună cu firma Metalica S.A. Reprezentanții Comunității Evreilor și JCC Oradea au recepționat echipamentele casnice, care vor fi de mare folos în bucătăria cantinei noastre.

Am avut și alte motive de mare bucurie: le-am felicitat, cu ocazia zilelor de naștere (chiar dacă de la distanță,

în Germania, respectiv în Israel) pe Sarah Rachel, care a împlinit frumoasa vârstă a Bat Mițva, și pe Yael, nepoatele președintelui Comunității Evreilor din Oradea, ing. Felix T. Koppelman.

Tot în acest context fericit, le-am spus „Mazel Tov” prim-rabinului Oradei, Shraya Kav, și lui Iosif Blau, Shimon Gil și Beni Rezmoves.

Caroline, Estelle și Amos Bumbu

Alți doi membri de bază ai Comunității Evreilor din Oradea, care sunt prezenți zilnic la serviciile religioase, George Hausmann și Laszlo Horvath, au fost călduros felicitati cu ocazia căsătoriilor unor membri ai familiilor lor.

L-am primit cu drag, la revenirea în România după o lungă perioadă, pe prof. Shaul Hachum, rabin din Paris și prieten al Comunității noastre.

ROBERT SCHORR

Alexandra Nagy

JCC TIMIȘOARA

În căutarea „gusturilor israeliene”

Debut pentru programul *online* „Gusturi israeliene”, realizat de Liviu Gordea din echipa JCC Timișoara. Primul invitat a fost un bucătar desăvârșit, meticolos dar și inventiv, Dany Farkash, director al Parcului Național Qumran și un foarte îndrăgit voluntar al Joint în România, în urmă cu aproape două decenii. Ne-a primit în casa lui impresionantă din Kibutz Kalia, de pe malul Mării Moarte. De pe terasa casei sale cu arcade poți surprinde atât albastrul cețos al mării, cât și liniștea aparent infinită a deșertului. Bucătăria sa dotată și frigiderul „generos”, căci așa se cere acolo unde ai patru

copii, au fost un mediu ideal pentru a prepara câteva bucate, ușoare și rapide. Prima alegere a fost *shakshuka*.

Tehnica de preparare a fost, de fapt, marea atracție, iar o asemenea emisiune îți dă ocazia să vezi exact pașii din bucătărie și să adresezi întrebări chiar atunci când se desfășoară timpul de preparare. A venit apoi rândul *thinei*, pasta de susan, care se transformă într-o delicioasă cremă prin adăugarea de apă foarte rece, usturoi, lămâie, sare și alte mirodenii. Salata, ușor de preparat de roșii cherry, soiul „inventat” în Israel și cel mai popular azi în lume, a completat un mic-dejun, *brunch* sau chiar prânz tipic israelian. Nu putea lipsi pâinea proaspătă și crocantă, care se rupe, nu se taie, așa cum zicea Dany, și care se înmoaie în toate aceste delicii.

Liviu a completat pe parcurs demonstrația practică a interlocutorului israelian, cu numeroase informații despre bucătăria israeliană, condimentele folosite și bucatele consu-

mate cel mai adesea în țara mediteraneană, care, prin faptul că a adunat oameni din atâtea colțuri ale lumii, are o bogăție culinară fără asemănare.

Programul va continua și sperăm ca prietenii israelieni să ne primească în casele și bucătăriile lor, cu aceeași deschidere și entuziasm pe care Dany le are mereu pentru comunitatea evreilor din România!

LUCIANA FRIEDMANN

Pogromul de la Iași: îngeri uciși și suflete zdrobite

Mă întorsesem de curând de la Podu Iloaiei, după o călătorie în care ar fi pălit și chinurile iadului. O călătorie de infern într-un Tren al Morții.

Era o zi de toamnă, cu un cer de plumb din care cădea, fără sfârșit, o ploaie mărunță și rece. Rătăceam pe străzile Iașilor, împovărat de tristețile mele și de traumele atât de vii încă și care mă însoțeau ca niște boli de nevindecă. Umblam ca un automat, iar lacrimile îmi spălau fața laolaltă cu stropii reci ce cădeau din înalt. Oamenii grăbiți și înfrigați treceau pe lângă mine. Unii se opreau o clipă, clătinau din cap și-și continuau drumul fără o vorbă, alții se furișau fără să mă bage în seamă. Prea mulți copii își plângeau, în acele zile apocaliptice, părinții, ori frații, ori prietenii uciși cu o bestială cruzime în sângerosul masacru antievreiesc din fosta capitală a Moldovei.

Hoinăream prin ploaia înghețată pe care o simțeam până la oase, ca și cum nu aș fi avut nicio țintă. Dar ar fi fost suficient să fac câțiva pași, pentru a ajunge la casa în care mă aștepta o mamă îndoliată. O casă modestă, din apropierea sinagogii Catarski. Un singur gând îmi stăruia ca o obsesie, mă tulbura și chiar mă înspăimânta: trebuia să-i fac o vizită mamei celui mai drag dintre prietenii copilăriei mele: Aurel Șvarț, Relu, cum îi spuneam cu toții, cu un nume de alint.

Cu Relu Șvarț am fost coleg încă din clasa întâi a școlii primare „Regele Carol I”, iar mai târziu *haver* de *cvuța* (coleg de grupă) al organizației sioniste „Dror Habonim”. Iar astăzi, acum, doamna Amalia Șvarț, tante Amalia, mă aștepta. Îmi formulasem și îmi reformulasem, ca pe un adevărat scenariu, această cutremurătoare, pentru mine, reîntâlnire cu tante Amalia, mama lui Relu. O mamă care-și jelea pierderea unicului său fiu în zilele tragice ale Pogromului de la Iași. Zile pe care eu am făcut jurământ să nu le uit niciodată, nici o clipă până la sfârșitul sfârșitului! Aveam senzația sinistră că va trebui să intru în rolul nefast al unui mesager al morții!

Cu o astfel de senzație oribilă și cu mintea cotropită de momentul fatal, în care mâna prietenului meu s-a desprins de mâna mea pentru a dispărea în neant și în moarte, am trecut pragul casei în care am trăit zilele cele mai fericite ale copilăriei mele, alături de Relu! Doamne Dumnezeule, și astăzi, după o viață de om, îmi amintesc cu neștirbită prospețime de acea clipă, care avea să devină unul din cele mai blestemate coșmaruri ale vieții mele. Auziți și dumneavoastră, în puține cuvinte, ce i-am povestit ore și ore în șir mamei lui Aurel Șvarț!

S-a întâmplat în ziua în care tot creștinul îi prăznuiește pe Sfinții Petru și Pavel, adică pe 29 iunie, din vara lui 1941. Ne aflam în curtea Chesturii de Poliție, într-unul din intervalele înșelătoare când armele ucigașe tăceau. Tatăl meu, care până atunci mă ținuse strâns lipit de el, mi-a dat un brânci puternic și cu o voce plină de disperare, pe care nu i-o mai auzisem, mi-a strigat: „Fugi, fugi acum și nu uita!” Și am țâșnit ca aruncat de un resort. Fugeam cu o iuteală de care nici nu mă bănuiam în stare. Mi se părea că, împotriva legii gravitației, nici nu atingeam pământul.

Linieștea amăgitoare, care a declanșat demența de mai târziu a fost scurtă. Au reînceput împușcăturile. Se trăgea din toate direcțiile, din toate armele. Și evreii captivi alergau bezmetici sub ploaia de gloanțe, fără să știe încotro își pot salva viața.

M-am avântat și eu în acel iureș fără speranță. Cădeau oameni sece-rați de gloanțe, cădeau împiedicându-se unii de alții, iar cei încă vii călcau peste cei morți, fugind de moarte. Din mulțimea aceea dezumanizată, care își căuta la întâmplare salvarea, s-a auzit un urlet cutremurător: LA SIDOLI, EVREI! Și gloata aceea dezlănțuită a pornit-o în același galop dement spre zidul înalt ca de cetate medievală, care despărțea poliția de vechiul cinematograf „Sidoli”.

Era un zid de doi metri înălțime, cu triumfiuri de sticlă groasă plantate pe creastă. În acele clipe tragice, cine mai avea puterea judecării? Era, desigur, o nebunie, dar atunci doar escaladarea acelui zid o consideram singura cale spre viață sau... spre moarte. Nu aveam de ales!

Așadar, în ziua aceea rece și tristă de sfârșit de toamnă, în care Iașul părea un oraș mort, tremurând de frig sau vibrând de emoție, m-am trezit în casa al cărui prag l-am trecut de atâtea ori. Și iată-mă acum în fața mamei prietenului meu, doamna Amalia, tante Amalia, cum îi spuneam eu. Se vedea că mă aștepta. Stătea în mijlocul încăperii, fără nici o expresie pe chipul înnegurat și așa, înveșmântată în negru, părea un monument dăltuit în durere și suferință.

Ființa aceea, pe care o știam eu, fusesse o femeie frumoasă, încă în puterea vârstei, de pe chipul căreia nu se stingea niciodată lumina unui zâmbet. Acum, în fața mea se afla o mamă rușinată de jale. Trupul ei zvelt, armonios altădată, era acum gărbov, părul ei de culoarea inului era acum cenușiu, fața brăzdată de riduri adânci, ochii ei veseli cu privirea caldă, pe care îi știam, erau acum marcați de tușele vineții ale cearcănelor. Păreau niște ochi morți. Iar eu priveam ca hipnotizat, fără să-mi pot descleșta buzele. Ce și cum să-i spun unei mame atât de năpăstuite? O mamă, *a idișe mame*, care a plătit un tribut atât de scump! Pierderea unicului său fiu! Există oare în vreo limbă cuvinte care să poată alina durerea unei asemenea ființe?

Eu tăceam și o priveam uluit pe tante Amalia, când m-am simțit îmbrățișat. Tante Amalia mă strângea în brațele ei cu întreaga ei dragoste, cu toată afecțiunea pe care ar fi trebuit să le dăruiască propriului ei fiu. Doamne, mă strângea în brațele ei cu atâtea putere și eu simțeam cum inima îmi bate cu atâtea forță, încât mă temeam că îmi va sparge pieptul și se va rostogoli pe dușumeaua proaspăt spălată. Tante Amalia plângea în-cetșor și printre suspine am auzit-o spunând cuvinte pline de blândețe și duioșie. Le țin minte și azi, aproape așa cum le-am auzit:

– Te-am așteptat, *zănoc* (diminutiv în limba idiș pentru substantivul „fiu”). Ai venit fără Relu, fără îngerașul meu, fără sufletul meu!

Iar cuvintele ei mă ardeau ca un fier roșu. Aș fi preferat atunci să se surpe pământul sub mine, decât să le fi auzit! A urmat o tăcere grea, apăsătoare, după care i-am auzit iar glasul sugrumat de durere.

– Spune-mi tu cum și de ce să mai trăiesc, când ei mi-au ucis îngerul și mi-au zdrobit *neșama*? („suflet”, în ebraică)

Iar eu tăceam și mă minunam, în-trebându-mă în ce suflet mare poate încăpea atâtea jale și atâtea deznădejde.

La Iași, în acele zile care au înne-grit istoria României, în acel masacru ce a însemnat cel mai devastator po-

grom antievreiesc din această țară, Relu nu a fost singurul „înger” ucis! Au fost asasinați în cele mai diabolice atrocități un număr de trei sute cincizeci de copii evrei, care nu apucaseră încă să-și ia zborul spre viață. O adevărată cruciadă împotriva acestor inocenți martiri, care au căzut jertfă urii de moarte antisemite, care durează de milenii.

Cu ani în urmă, regretatul critic literar Eugen Luca scria în „Duminica neagră” că în pogrom au fost uciși cinci sute de copii!

Ca o vrajă mistică mă atrăgea camera lui Relu. Ușa îi era larg deschisă, iar eu am pășit în ea înfiorat și cu sentimentul cu care aș fi trecut pragul unui templu. Pe o policioară dreaptă cu o acoperitoare albastră, brodată chiar de mâna doamnei Amalia, ne zâmbea chipul lui Relu. Așa cum îl știam, cu fața lui veselă, plină de candoare, cu ochii mari, prietenoși, a căror privire te întreba: „Hei, ce zici?” Un copil frumos ca un înger! Sub raft, câteva lucruri care i-au aparținut: tabla de șah pe care piesele albe și cele negre păstrau ultimele poziții ale unei partide neterminate, o cutie alb-albăstră K.K.L. (*Keren Kaiemeth L' Israel*), cu care am umblat împreună pe străzile Iașilor, pentru o colecție de bani destinați realizării unui cămin național evreiesc pe pământurile străbunilor, „amintirile” hâtrului Creangă, un Jules Verne cu romanul „Douăzeci de mii de leghe sub mări”, al cărui personaj principal, Căpitanul Nemo, îl fermeca pur și simplu pe Relu. Mai era acolo un caiet „dictando”, mai degrabă un jurnal cu observații aproape zilnice, consemnând întâmplări neori copilărești, pline de haz, alteori secvențe de viață, subliniate cu o înțelepciune matură și pur și simplu dramatice. Rememorez ultima sa însemnare datată 29 iunie 1941: „Toată noaptea n-a închis nimeni ochii. Așteptăm! Ce așteptăm, pe cine așteptăm? Acum zăresc o lumină prin geamul camuflat. Se aud zgomote înfricoșătoare, urlete de groază, împușcături, plânsete de

copii. Doamne, ce ne mai așteaptă pe noi, evreii?”

Toate, și tabla de șah, și cărțile pe care le îndrăgise Relu, toate erau acolo, făcând atât de vie prezența prietenului meu! Pe mine m-a impresionat însă cea din urmă însemnare din așa-zisul lui jurnal. Răspunsul la întrebarea cu care își încheie însemnările și pe care el îl aștepta cu atâtea spaimă avea să-l capete în aceeași zi: neașteptat de sângeros, în care au fost asasinați paisprezece mii de evrei ieșeni.

Trecuseră ore bune în care eu și tante Amalia povesteam, fără să obo-sim și fără să dorim să punem punct întâmplărilor din scurta viață a celui care a fost și nu va mai fi „îngerușul” și „*neșama*” doamnei Amalia. Nici nu ne-am dat seama când s-a scurs timpul acelor amintiri răscritoare. Stropii de ploaie încetaseră să mai bată în ferestre și un amurg lăptos s-a coborât peste orașul pustiit de o zi câinoasă de noiembrie.

Venise timpul să plec. Tante Amalia s-a apropiat de mine și m-a cuprins de umeri. Ochii ei, stinși până atunci, mă priveau cu o intensitate tulburătoare ca și cum ar fi vrut să-mi dezvăluie un gând secret și nerostit. Și parcă o și auzeam: „*Zănoc*, spune tu, cât o s-o mai duc fără îngerașul meu și cu un suflet, sufletul meu, care a murit împreună cu Relu?”

Tante Amalia nu s-a înșelat. Nu a trecut multă vreme după vizita pe care i-am făcut-o, când durerea prea mare pentru o mamă a doborât-o. Murise de inimă rea, cum se spune în popor. Boală fără leac!

Cei peste trei sute de copii-martiri pieriți asemeni lui Aurel Șvarț în Pogromul de la Iași, care întregesc cifra cutremurătoare de un milion cinci sute de mii, care au căzut jertfă în Holocaust, sunt victimele inocente ale unei uri apărute cu milenii în urmă, într-o

LEONARD ZĂICESCU
Wuppertal, ianuarie 2020

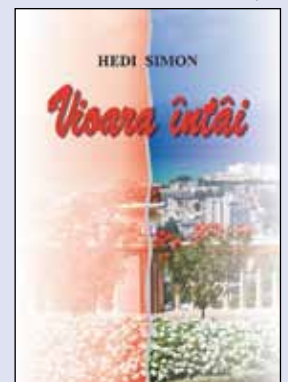
(Continuare în pag. 22)

Simfonia unor vieți: „Vioara întâi”, de Hedi Simon

La Editura Hasefer a apărut „Vioara întâi”, de Hedi Simon, scriitoare israeliană de limbă română, în redactarea Ilenei Buculei. Este un roman a cărui acțiune acoperă mai mult de o jumătate de secol, din 1944, la Cernăuți, până în anii 2000, la Tel Aviv. Elementul biografic autentic îl constituie destinul tragic al savantului Albert Schwartz, îndepărtat, prin forța statului sovietic, de părinții săi, când încă era minor (fără să-i revadă vreodată). Elev și student remarcabil în domeniul matematicii și al fizicii nucleare, solicitat pentru cercetări secrete în slujba statului, cariera sa va cunoaște un declin brusc; în locul unui binemeritat post universitar va primi unul de profesor de liceu, pentru ca, nu peste mult timp, să fie trimis în războiul din Afganistan, în prima linie, unde va și muri. Își lasă văduvă soția și orfană fiica de 11 ani, Sonia. În scurtă vreme aceasta își pierde și mama, după o încercare de a-și reface viața făcută cu disperarea „încetului care se agată de un pai”. După câțiva ani crunți petrecuți la un orfelinat, Sonia ne este înfățișată ca studentă bursieră la Stomatologie, la Universitatea din Novosibirsk, iar în timpul liber este prim-violonista unui cvartet de fete, care dau concerte de muzică simfonică în sala Muzeului Municipal din oraș.

În paralel, cunoaștem povestea lui Alexander Segal, student la Construcții la aceeași universitate. Încearcă să păstreze distanța față de mama lui autoritară, Allă, care momentan se zbate să recâștige, la Chișinău, o casă despre care afirmă că i se cuvine. Alexander se îndrăgostește de Sonia („vioara întâi” nu numai în cadrul cvartetului, ci și în existența lui), iar sentimentele îi sunt împărțite. Se căsătoresc și au o viață împlinită, până când dorința amândurora de a ști adevărul despre trecutul părinților lor, care le afectează prezentul, devine tot mai puternică. Le rămâne cititorilor să descopere cum s-au întrepătruns viețile Allei și a lui Albert, semnificația „simfoniei” în evoluția personajelor, precum și deznodământul romanului. Întreaga carte este scrisă agreabil, cu alternarea vocilor (a lui Alexander și a Soniei), care preiau firul povestirii și îl urmăresc cu tenacitate și curaj.

CLAUDIA BOȘOI

Comitetul Director al FCER adoptă importante decizii organizatorice

Comitetul Director al FCER, reunit în data de 2 septembrie, a analizat continuarea situației economice dificile care a afectat FCER-CM, ca urmare a scăderii veniturilor din vânzări, chirii și alte surse de finanțare și a fost decisă în unanimitate prelungirea cu patru luni a unor măsuri de austeritate economico-financiară la nivelul FCER și al Comunităților Evreiești, printre care: reducerea pentru respectivul interval a remunerațiilor brute (cu 12% a veniturilor salariale și de mandat ale persoanelor care nu sunt pensionare, reducerea cu 25% a normei de lucru a tuturor persoanelor care sunt pensionare, diminuarea cu 25% sau suspendarea contractelor de drepturi de autor sau prestări servicii). Excepție fac cele la care plata reprezintă procent din contribuții de participare. De asemenea, toate ajutoarele religioase de care beneficiază membri ai comunităților vor fi reduse cu minim 25% și se continuă sistarea angajărilor. În cadrul întrunirii s-a subliniat că, față de reducerile adoptate în perioada anterioară, acum diminuarea veniturilor salariale este cu 3-5% mai mică.

Având în vedere continuarea măsurilor de austeritate, precum și reglementările adoptate de autorități pentru evitarea aglomerației la locul de muncă, Comitetul Director a mai hotărât, tot pe o perioadă de patru luni, ca în ziua de vineri activitatea să se desfășoare în regim de muncă la domiciliu, în cazul pensionarilor munca la domiciliu fiind extinsă cu trei ore și într-o altă zi a săptămânii. Se exceptează de la aceste prevederi persoanele care derulează activități în cadrul Asistenței Sociale și Medicale, având în vedere faptul că au fost exceptați de la măsura micșorării salariilor.

Ca urmare a schimbărilor intervenite în norme privind prevenția epidemiei cu SARS-COV2 (Stare de Urgență sau de alertă), membrii CD au aprobat înaintarea spre aprobarea Consiliului de Conducere a Regulamentului-Cadru de Alegeri privind alegerea organelor de conducere și de reprezentare ale Comunităților Evreiești din România - Cultul Mozaic, cât și Regulamentul de organizare și desfășurare a Congresului al IV-lea al Federației Comunităților Evreiești din România-Cultul Mozaic (aprobat de către Adunarea

Generală a FCER-CM din 6 martie 2020, prin vot electronic). Aceste modificări, inclusiv Programul-calendar de pregătire, organizare și derulare a Congresului al IV-lea al FCER-CM, precum și propunerile privind componența Comisiei de Validare și a Comisiei de Organizare au fost aprobate de către recenta Adunare Generală (online) a FCER-CM.

În domeniul patrimoniului de cult și religios, Comitetul Director a aprobat deplasarea unei delegații la Buzău în vederea discutării cu autoritățile locale a reabilitării Sinagogii din localitate. De asemenea, s-a solicitat continuarea lucrărilor pentru eliminarea vegetației din Cimitirul Giurgiului din București, fiind discutată și situația terenurilor libere de morminte din Cimitirul de la Botoșani. CD a luat notă de informarea „la zi” privind situația cimitirelor evreiești din țară și solicită realizarea unei situații analitice a tuturor terenurilor din cimitirele încă funcționale din țară, cei prezenți luând notă de informarea privind problema lăcașurilor de cult nefolosite din Bucovina (Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei) și recomandând continuarea demersurilor pentru înființarea Muzeului Evreilor din Bucovina. A mai fost prezentată o informare privind finanțarea reabilitării Sinagogii Cerealiștilor din Bacău cu ajutorul Fondului Ambasadorial.

De interes din partea participanților s-a bucurat și informarea privind situația juridică a actelor de proprietate a obiectivelor de patrimoniu economic, prezentată de directorul DAPI, Rudi Marcovici. Au mai fost aprobate o serie de vânzări de imobile din București, Galați, Botoșani.

În final, membrii CD au fost informați despre pregătirile pentru Sărbătorile de toamnă 5781 în condițiile pandemiei cu SARS-COV2 și au fost aprobate mai multe activități culturale.

A fost decisă intrarea în conservare a Centrelor de Instruire și Recreere și a fost solicitată monitorizarea în continuare a situației în care se află procesul de elaborare și implementare a Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură 2021-2023 de către Comitetul interministerial, înființat prin Decizia Prim-ministrului României. (A.M.)

Evreii din Insula Jersey, o comunitate neobișnuită

Insula Jersey face parte din ceea ce se cheamă The Channel Islands, fiind situată în Canalul Mânecii, mai aproape de Franța, dar aparținând Marii Britanii. Jersey se bucură de autonomie și este un paradis fiscal, unde mulți bogătași britanici își ascund averea.

Aici trăiește și o comunitate evreiască neurbană, la ora actuală numărând 49 de membri, cu o medie de vârstă de 70 de ani. Dacă pandemia de coronavirus a obligat comunitățile evreiești din Marea Britanie să-și închidă sinagogile, evreii din Insula Jersey au putut să organizeze serviciile de Șabat, deoarece pandemia s-a aflat sub control. Desigur, și aici enoriașii au purtat măști și mănuși, iar numărul participanților s-a limitat la 12 bărbați.

Lagărul din Insula Jersey

Oricum, povestește Stephan Regan, președintele comunității, numărul membrilor scade, oamenii se mută la Manchester și Londra. Și dacă, până la pandemie, cei care locuiesc în împrejurimi veneau la serviciile religioase, acum se deplasează mai greu. Legăturile cu teritoriul britanic propriu-zis au fost mult timp întrerupte, căci și de acolo mai veneau evreii originari din insulă să petreacă marile sărbători aici. S-a întrerupt pentru o perioadă și aprovizionarea cu alimente cașer.

Înflorirea comunității evreiești a avut loc în anii 1960-1970, numărul membrilor ajungând la aproxima-

tiv 120, în condițiile în care populația totală a insulei era de 100.000. Stephan Regan spune că în acei ani de boom economic și financiar au venit pe insulă contabilii, avocați, specialiști fiscali. „Erau oameni onești și muncitori”, povestește președintele comunității. Dar copiii lor nu au rămas aici. Foarte puțini mai știu să citească în ebraică și mă întreb ce se va întâmpla când eu și alții ca mine nu vor mai fi”. Regan nu vede perspectiva unei refaceri a comunității.

Evreii britanici au amintiri dureroase când vine vorba despre aceste insule. Ele au fost ocupate între 1940-1945, fiind singurul teritoriu britanic cucerit de armata germană. Cei 30 de evrei care au rămas pe insule au fost supuși legilor antisemite impuse de forțele de ocupație, dar puse în aplicare de funcționari publici britanici. Pe insula Alderney, o piatră înscrisă în engleză, franceză, rusă și ebraică amintește că aici au fost create două lagăre de muncă, în care au muncit sute de deținuți est-europeni, dar și evrei francezi, care au ridicat Zidul Atlantic al lui Hitler pentru a opri o invazie a Europei. Decenii de-a rândul, nimeni nu s-a ocupat de istoria acestor locuri. De câțiva ani, un grup de arheologi a început săpături, au fost găsite gropi comune, ele aparținând lagărelor Stytt și Nordenrey, care s-au aflat sub conducerea unui detașament SS. Mai ales Stytt a fost un lagăr al morții, iar francezii l-au botezat „stânca blestemată”, din cauza condițiilor îngrozitoare de trai și meteorologice, cu furtuni și vânturi puternice.

Din 1942, Alderney a devenit scena unor construcții masive; au fost realizate tuneluri, buncăre, cuiburi de mitralieră și spații pentru baterii de artilerie, drumuri și o cale ferată. Astfel, Alderney s-a transformat în cea mai fortificată dintre insulele Canalului Mânecii.

Deși au existat mulți colaboratori, după război, Marea Britanie a preferat să nu facă agitație, iar astăzi dezbaterea privind istoria insulelor se desfășoară cu dificultate, a menționat Martha Bernstein, secretara Comunității Evreilor din Jersey, care conduce un program educativ evreiesc în școlile din insulă.

EVA GALAMBOS

„Amărăciunea noastră”

Este titlul articolului apărut în „Curierul Israelit” din 17 decembrie 1944 (organul de presă al UER), ca răspuns la apariția Decretului-lege semnat de Lucrețiu Pătrășcanu, ministru al Justiției, privind abrogarea legislației rasiale. „După trei luni de lupte și frământări, această populație se găsește într-o situație foarte tristă”, se scria în articol. „Printr-o declarație de principii, brutalele legi rasiale sunt anulate formal, dar în fapt, urmările lor nenorocite sunt menținute.” Explicând starea de spirit a evreilor, doctorul Filderman, întrebând de ziarul „Semnalul” ce părere are despre proiectul de abrogare a legilor rasiale, a răspuns: „Nu înțeleg întrebarea. Vreți desigur să vorbiți de legea de menținere a legilor rasiale?”

Dar care au fost obiecțiile? Explicația o dă în primul rând Filderman, în cadrul unei polemici purtate cu Pătrășcanu. În opinia președintelui UER, deși „expunerea de motive a legii conține idei favorabile soluționării problemei evreiești, ele nu au nici o valoare întrucât, după normele de doctrină și jurisprudență, numai textul legii are importanță, judecătoria fiind ținută a aplica textul legii și nu intenția legiuitorului din expunerea de motive”.

Punctul cel mai criticat de Filderman a fost problema salariaților. El a criticat faptul că prevederile legii mențineau pe toți înlocuitorii și dublanții care i-au izgonit pe evrei din locurile lor de muncă, iar evreii izgoniți n-aveau certitudinea de a fi reprimiți. Astfel, dacă articolul 5 al legii prevedea că patronii sunt obligați a-i reprimi în serviciu pe toți evreii concediați pe baza legilor rasiale, conform articolelor 7 și 8, în vederea aplicării prevederilor articolului 5, se vor constitui comisii mixte pentru a decide care dintre salariații concediați vor fi reprimiți, ținând seamă de capacitatea întreprinderii și de următoarea ordine de preferință: vor fi reprimiți mai întâi cei cu salariile mici, cei care nu au nici o sursă de venit, deținuți politici și deportați pe motive rasiale, cei care au familii mai numeroase. Așadar, întreabă Filderman în polemica purtată cu Pătrășcanu: „Care e soluția proiectului? Ministerul de Justiție, după ce a obligat pe patron să mențină pe toți înlocuitorii și dublanții, a obligat pe patron să reprimească și pe evreul licențiat, cu dreptul pentru patron de a-l refuza în cazul în care comisia de judecată va lua această hotărâre. Aceasta nu înseamnă reintegrare, aceasta înseamnă menținerea legilor legio-nare.”

Care a fost revendicarea lui Filderman? „Să se inverseze regula din lege și să se dispună ca toți salariații evrei să fie reprimiți obligatoriu în serviciile de unde au fost concediați, iar toți salariații creștini care i-au înlocuit sau dublat să fie obligatoriu plasați în întreprinderi identice sau similare.”

În privința imobilelor, observația a fost că cei instalați în magazine, ateliere de meseriași, fabrici, școli, cămine, localuri de spectacole n-au termen de predare, proprietarul evreu nu-și va recăpăta dreptul la folosință decât peste 10 ani, când vor înceta poate legile de prelungire a contractelor de închiriere. Așadar – conchide Filderman – „bătrânii și orfanii izgoniți din azile și orfelinate, meseriași izgoniți din atelierele lor, elevii și studenții izgoniți din căminele lor etc. rămân pe drumuri. Este asta retrocedare sau este un refuz de retrocedare?”

Față de această situație Filderman cerea să se accepte eliberarea acestor clădiri până la 1 martie 1945. În condițiile date UER hotărăște continuarea luptei în numele „unei înalte idei de dreptate. O continuă cu amărăciune și durere fiindcă a avut iluzia că nu va mai fi nevoie de eforturi noi pentru curățirea drepturilor.”

Dr. LYA BENJAMIN

Evrei
în viața
publică

Cercetătorii de la *Sheba Medical Center* din Ramat Gan au dezvoltat prototipul unui test rapid pentru depistarea noului coronavirus. Acuratețea de peste 95% și prețul extrem de competitiv fac din acesta o posibilă viitoare alternativă pentru piața medicală

Test revoluționar cu o rată de precizie de 95%

de profil. În prezent, echipa de savanți a trecut de jumătatea parcursului necesar pentru a-l lansa în producție în masă. Procedul de testare este relativ simplu. Mai exact, este vorba despre prelevarea unei probe din apa cu care pacientul a făcut gargară în prealabil. Mărimea dispozitivului este similară cu a unei scrumiere, el fiind alimentat prin intermediul unui cablu USB. Rezultatul este afișat în aproximativ o secundă, iar acesta nu este singurul aspect competitiv, costurile fiind mai mult decât rezonabile. Astfel, aparatul ar putea costa aproximativ 200 de dolari, iar tubul și soluția de gargară doar 25 de cenți.

Cercetătorii din cadrul *Sheba Medical Center* gestionează un grup de 400 de persoane care participă la studii preliminare, iar dacă rata de succes rămâne la acest nivel ridicat, cel mai probabil, până la sfârșitul anului prototipul va putea fi utilizat la scară mondială. El ar putea deveni o alternativă serioasă la actualele dispozitive de testare de tip PCR, având avantaje nete în ceea ce privește durata obținerii rezultatului, costurile și, nu în ultimul rând, nivelul de acuratețe (95% față de aproximativ 80% la testul PCR). Prof. dr. Eli Schwartz, coordonatorul studiului, a declarat publicației *The Times of Israel* că acest nou

aparat se pretează pentru o eventuală acțiune de testare în masă, fiind foarte sigur, rapid și ieftin. Analiza asupra probei de apă folosite de pacient și transferată cu ajutorul unui tub se face prin raportarea la un eșantion infectat cu COVID-19, iar această comparație este realizată cu ajutorul unor elemente de inteligență artificială aplicată în domeniul medical, a arătat Eli Assoolin, CEO al companiei *New-sight*, producătoarea dispozitivului *SpectraLIT*. Un alt element de noutate arătat de producător constă în faptul că dispozitivul poate fi operat și de persoane fără cunoștințe medicale și nu folosește substanțe chimice cu regim special, care ar putea impune condiții speciale.

Inovație pentru eficientizarea educației online

Începerea anului școlar reprezintă o preocupare atât pentru elevi și părinți, cât și pentru dezvoltatorii de tehnologie din Israel, având în vedere că lumea se află încă sub efectul pandemiei de coronavirus. Milioane de elevi și studenți vor participa la cursuri *online* cel puțin câteva zile pe săptămână, iar provocările sunt mari și diverse. Cu toate acestea, cursurile la distanță vor face parte din peisajul educațional mult timp de acum înainte. Acest lucru prezintă multe oportunități pentru cele aproximativ 400 de companii din domeniul tehnologiei educaționale din Israel, iar unele vin cu câteva soluții personalizate.

#Tailor-ED este o platformă utilizată de 4.500 de profesori din întreaga lume pentru a crea lecții digitale diferențiate, în clasă sau hibride, în domeniul matematicii, limbii engleze și artelor. Ministerul Educației israelian a ales această platformă pentru cursurile de matematică de clasa a X-a la distanță. „Specialitatea noastră este componenta social-emoțională, care este foarte importantă în învățământul la distanță, deoarece profesorii nu au aceeași interacțiune cu elevii ca în clasă”, spune CEO-ul Maayan Yavne.

#Verbit oferă servicii de transcriere și subtitrare, cu o nouă aplicație pentru pc, *Live Room*, care oferă transcrieri interactive și subtitrări în cadrul sesiunilor *Zoom live*. *Live Room* ajută școlile să ofere cursuri *online* care respectă cerințele de accesibilitate, iar transcrierile pot fi partajate direct din aplicație sau descărcate pentru a crea materiale de studiu.

#Class.Me include instrumente pentru a-i ajuta pe elevi să facă față suprasolicității informațiilor digitale și să comunice mai ușor cu profesorii și colegii. Printre aceste produse se numără aplicații de *chat* în timp real, tutoriale *online* la cerere, instrumente de evaluare pentru pro-

fesori și o rețea de comunicare privată. Aplicațiile de mesagerie *Class.Me* oferă o interfață pentru pedagogii individuali – un avantaj față de grupurile dezorganizate de *WhatsApp* și *Facebook*, folosite ca alternativă la cursurile desfășurate în mod tradițional.

Mai aproape de tratarea autismului

Un medicament experimental numit NAP, dezvoltat inițial la Universitatea din Tel Aviv pentru maladia Alzheimer, ar putea ajuta copiii diagnosticați cu un tip de autism cauzat de sindromul ADNP, o mutație genetică caracterizată prin insuficiență mentală.

NAP (numit și CP201) a fost inventat de prof. dr. Illana Gozes, de la Departamentul de Genetică Moleculară Umană și Biochimie. În urmă cu douăzeci de ani, laboratorul coordonat de prof. dr. Gozes a descoperit gena proteinei ADNP și legătura acesteia cu autismul. Când NAP a pătruns în structura celulelor nervoase ale șoarecilor care arătau o mutație ADNP, proteina legată în mod corespunzător de celula nervoasă, celulele au revenit la funcția normală. Faptul că tratamentul NAP a reușit să restabilească funcția normală a modelelor de celule asemănătoare neuronilor cu ADNP afectate prezintă o speranță că poate fi folosit ca remediu pentru sindromul ADNP și implicațiile sale severe, inclusiv autismul, a spus prof. Illana Gozes. Deoarece alte tulburări genetice legate de autism sunt caracterizate de patologii similare la nivelul

creierului, cercetătorul a afirmat că speră că cei ce suferă de aceste boli vor putea, de asemenea, să beneficieze de tratamentul cu NAP în viitor.

NAP a fost clasificat în categoria „*orphan drug*” de către Administrația SUA pentru Alimentație și Medicamente, ceea ce înseamnă că marja de adresabilitate este redusă (sub 200.000 de cazuri în S.U.A.) și nu ar putea fi produs fără asistența financiară a statului. În prezent, el se află în etapele pregătitoare ale unui studiu clinic pe copii cu sindrom ADNP prin intermediul companiei israeliene *Coronis Neurosciences*. Tratamentul cu medicamentul experimental are șanse importante să contribuie la îmbunătățirea cognitivă a acestor copii și să le sporească memoria și capacitatea de învățare.

Comoară veche de 1.000 de ani

Reprezentanții Autorității Israeliene pentru Antichități au anunțat descoperirea unui important tezaur, alcătuit din 425 de monede de aur, de către un grup de tineri care s-au oferit voluntari înainte de începerea stagiului militar obligatoriu. Cel mai probabil, aceste monede au fost îngropate în urmă cu peste 1.100 de ani de către cineva care intenționa să le recupereze mai târziu, dar nu s-a mai putut. Oz Cohen, unul dintre voluntari, a afirmat că a săpat și când a îndepărtat un strat de pământ, a văzut ceva ce păreau a fi „frunze foarte subțiri”. La o privire mai atentă, el a constatat că este vorba despre o cantitate importantă de monede de aur.

Majoritatea monedelor sunt din aur de 24 de karate și datează din perioada abbasidă, cunoscută și sub numele de Epoca de Aur Islamică. Califatul Abbasid (750–1258) a controlat teritoriul aferent Irakului de astăzi, unde inovațiile în artă și arhitectură au făcut ca orașele Bagdad și Samara să devină capitale culturale ale lumii musulmane. La apogeul puterii sale, în anul 850, califatul ocupa părți din Africa de Nord și o mare parte din Orientul Mijlociu.

Grupaj realizat de
DAN DRUȚĂ

„Viața noastră” – o nouă serie

Spre bucuria mai multor generații de cititori români din Israel, a reapărut publicația „Viața noastră”. Are o istorie de multe decenii, ea fiind înființată în perioada în care comunitatea română din Israel număra sute de mii de membri. La început cotidian, „Viața noastră” a atras colaborarea unor ziariști prestigioși plecați din România, ceea ce s-a reflectat în calitatea publicației. Condițiile schimbate de-a lungul vremii, respectiv dispariția unei mari părți a publicului cititor, au dus și la dispariția „Vieții noastre” care, între timp, devenise săptămânal.

Acum, un grup de publiciști entuziaști a decis să dea un suflu nou publicației și, sub conducerea Doinei Meiseles și a lui Nando Mario Varga, cel care ani de zile a fost redactorul-șef al ziarului, a lansat o serie nouă. Deocamdată *online*, ceea ce face posibil accesul unui număr mare de cititori atât din Israel, cât și din România, „Viața noastră” continuă profilul „Jurnalului săptămânii”, cu informații de ultimă oră despre situația din Israel, dar și din România, prezentarea unor evenimente internaționale și știri despre comunitatea română din Israel. „Viața noastră” a preluat și o mare parte din colaboratorii „Jurnalului săptămânii”. Îi urăm noii publicații mult succes și...o viață lungă. (R.E.)

O nouă publicație în limba română în Israel

Editura Saga din Israel a lansat o nouă publicație în limba română, intitulată „Jurnal israelian”.

„Jurnal israelian” își propune să ofere o platformă *online*, comodă lecturii pe ecrane, cu apariții săptămânale. „Vom promova un jurnalism lucid, elevat, proaspăt și adaptat mediilor comunicaționale actuale”, se arată în articolul de deschidere. Revista are o tematică diversificată, cu accent pe evenimente culturale, inclusiv fragmente din creații ale autorilor israelieni de limbă română sau ale celor din România.

„Jurnal israelian” apare exclusiv *online*, cu acces pentru toți cei interesați din Israel și România. Îi dorim succes în încercarea de a completa peisajul presei israeliene de limbă română! (R.E.)

Tumori depistate prin analize de sânge

Oamenii de știință dezvoltă modalități de a identifica tumori cu 98% mai repede, în urma efectuării unor teste de sânge. Cercetătorii de la Institutul Israelian pentru Tehnologie din Haifa au dezvoltat o nouă metodă pentru analiza rapidă și ieftină a probelor de sânge. Prima sa aplicație testată va fi depistarea precoce a tumorilor canceroase. Tehnologia inovatoare, descrisă în prestigioasa revistă *Nature Communications*, a fost dezvoltată de prof. univ. dr. Tomer Shlomi, alături de doctoranzii Shoval Lagziel și Boris Sarvin, pe baza unei combinații unice de spectrometrie de masă și metode de calcul.

Un spectrometru de masă determină concentrațiile moleculelor din probele biologice. De regulă, acest lucru necesită un proces preliminar, cronofag și costisitor, numit cromatografie, care separă materialele din probă în funcție de proprietățile chimice. Grupul de cercetare al prof. Shlomi a conceput o metodă care omite această etapă de cromatografie fără a afecta în mod semnificativ calitatea analizei spectrometriei de masă. Testul este finalizat în doar 30 de secunde, scurtând astfel procesul cu aproximativ 98% și reducând costul acestuia cu o rată similară. Analiza de calcul corectează, de asemenea, informațiile brute măsurate și cuantifică cu exactitate concentrațiile a mii de molecule din probele de sânge. Potrivit coordonatorului studiului, noutatea constă într-o metodă de calcul dezvoltată de grupul de cercetare. Această metodă identifică configurații optime de lucru în spectrometrul de masă, care permite o analiză de înaltă sensibilitate pentru diverse tipuri specifice de probe biologice.

„Capitolul lipsă”, de Miriam Yahil-Wax, la Radio Shalom

Ediția din 13 iulie 2020 a emisiunii „Universul la feminin”, de la Radio Shalom, realizată de Serena Adler, a avut ca subiect cartea „Capitolul lipsă”, de Miriam Yahil-Wax, tradusă în 2020 la Editura Corint. Invitații au fost redactorul de carte Alina Sârbu, ing. Dan Romașcanu, istoricul Raphael Vago, precum și autoarea.

Alina Sârbu, absolventă a Facultății de Litere și a unui master în antropologie, a precizat că volumul „Capitolul lipsă” este rodul a două traduceri consecutive – scris în ebraică și tradus din engleză de Dragoș Zetu.

Dan Romașcanu, stabilit în Israel din 1984, a participat la lansarea ediției în ebraică, ținută în 2017 la Muzeul Diasporei din Tel Aviv. El a opinat că prezenta traducere este necesară atât publicului din România, cât și celui din Israel, care încă citește în limba română: „Este o carte care prezintă un punct de vedere original asupra istoriei evreilor din România și a perioadei interbelice. Figura principală este cea a tatălui lui Miriam, care face parte din generația lui Sebastian, generația de tineri evrei care ajung la studii la sfârșitul anilor '20 și, pentru prima dată în istoria României, au speranța că vor fi integrați în intelectualitatea românească. Unii se îndreaptă spre sionism, alții spre naționalismul româ-

nesc, iar o minoritate – spre comunism. (...) Despre acei evrei comuniști care au aderat la partid și au fost foarte activi în mișcarea comunistă s-a scris extraordinar de puțin. S-a scris enorm despre vârfuri (de pildă, Ana Pauker), dar despre oamenii de rând – comuniștii de rând, cum a fost Moni Weinstein (tatăl autoarei) – se vorbește foarte puțin. Este poate pri-

ma carte care prezintă experiența emigrării în URSS în timpul războiului, drama evreilor care au trecut prin Stalingrad și prin asediul Leningradului și s-au întors în România cu iluziile spulberate.”

Raphael Vago a vorbit despre mișcările politice evreiești din România interbelică și despre clișeele antisemite care circulau în epocă. „Antisemitismul în România era unul

de periferie a Europei, unde problemele sociale, naționale erau aruncate spre evrei. Ei erau de vină pentru comunism, pentru lipsa de modernizare a țării, pentru societatea coruptă a orașelor.” Tinerii evrei care s-au îndreptat spre comunism erau atrași mai ales de internaționalism: „Este aici o rebeliune contra generațiilor mai în vârstă: «Sub marxism, sub comunism o să putem trăi unde vrem – în România, URSS, Palestina și chiar la Paris!» Internaționalismul era un fel de răspuns la înțelegerea tinerilor că aveau o viață limitată, mai restrânsă decât experiența marxistă de «libertate, egalitate, fraternitate», un motiv care apare de câteva ori în carte.”

Miriam Yahil-Wax are studii formale în literatură și artă teatrală, este scriitoare, traducătoare, lector la Universitatea din Tel Aviv și dramaturg la Teatrul Kahn din Ierusalim. „Când am citit varianta în română am fost foarte emoționată; a fost ca o întoarcere acasă, ca și cum aș fi auzit vocea mamei și aș fi ascultat povestea din punctul ei de vedere, în limba ei.” Despre scrierea cărții a declarat: „A început din simpla curiozitate de a afla mai multe despre tatăl pe care nu l-am cunoscut și s-a transformat într-o cercetare care a durat zece ani, despre istoria României interbelice. (...)”

Povestiri din Țara Făgăduinței

După *Rădăcini abandonate* (2014), *Timpul deșertului* (2016) și *Povestiri din Cibinium* (2017), Editura Hasefer ne oferă un volum al scriitorului israelian de limbă română David Urs: *Povestiri din Țara Făgăduinței*.

Ca și în cărțile lui anterioare, narațiunile lui David Urs se inspiră, mai totdeauna, din fapte petrecute aievea și din experiența personală a autorului. Trăind de aproape 40 de ani în Israel, el a întâlnit „o sumedenie de oameni din toate colțurile lumii, cu obiceiurile și manierele lor, extrem de diferite, precum și israelieni băștinași – evrei sabri (astfel sunt numiți evreii născuți în Israel, întocmai ca fructul cactusului), arabi musulmani, arabi creștini, beduini, druzi și cerchezi.” Această diversitate umană oferă un câmp fertil de observație, pe care ochiul prozatorului îl percepe cu acuitate.

Amuzantă e povestea plăcuțelor de marmură destinate a-i răsplăti, în acțiunea de împădurire a țării, pe donatorii de peste hotare. Dar se mai

întâmplă și încurcături, când donatorul se numește Rosenbaum, iar pe plăcuță scria Rosenblatt. Se procedează grabnic la corectarea erorii, iar donatorul, peste puțin timp, revede în cântat aceeași parcelă: „Ei, da! Bravo! Asta-i pădurea mea!”

Un luxos automobil american pătrunde în curtea unei întreprinderi tocmai când directorul, orgolios și antipatic, făcea șmotru cu salariații. Din mașină coboară un tânăr, spre a-i mulțumi șefului pentru că l-a concediat cu ani în urmă, deschizându-i astfel calea spre un orizont mult mai fertil.

Într-un orașel din sudul Ucrainei, în urmă cu decenii, evreul Mendel se trezi arestat și întemnițat de NKVD. După câteva zile, în celulă pătrunde un maior, care i se adresează lui Mendel în idiș, cerându-i să-i circumcidă în taină copilul nou născut. Maiorul îi pregătise deja actele de plecare în Israel, unde peste câteva luni va sosi și el.

Pur umoristică este bucata intitulată „Pescărești”. Nina e soția lui Fredy

și amanta lui Dan, iar Kety e soția lui Dan și amanta lui Fredy.

Lucrurile vor ieși la iveală cu ocazia unei partide de pescuit, când corturile celor două cupluri clandestine se nimeresc alături pe malul lacului Kineret, iar femeile se mută fără murmur din corturile amantilor în cele ale soților. „Micuța vacanță a fost foarte plăcută, iar cele două perechi s-au simțit cum nu se poate mai bine”.

În proza „Eu, la Judecata de Apoi”, David Urs părește sărăcălăie realității și se visează prim-ministru, înfățișând guvernului un vast și curajos program de reformă. Caracterul său utopic imprimă bucății o notă de umor sarcastic.

Piesa finală a volumului, „Fantezii din viitor”, vă transportă în anul 2098, când toate idealurile autorului își vor fi găsit mirifica împlinire. Vom trăi și vom vedea.

O carte, în ansamblu, agreabilă și instructivă.

ȘTEFAN CAZIMIR

David Urs povestește din Israel

La Editura Hasefer a apărut recent volumul „Povestiri din Țara Făgăduinței”, de David Urs, în redactarea Ilenei Bucurei. Cititorilor le-ar putea fi familiar numele autorului (pseudonimul literar al lui Adrian Ernster, inginer silvic originar din Sibiu și emigrat în Israel), acesta fiind deja al patrulea titlu publicat la Hasefer, după „Rădăcini abandonate” (2014), „Timpul deșertului” (2016) și „Povestiri din Cibinium” (2017).

Și în această carte se întâlnesc istoria scrisă și cea orală, calitățile de reportaje literare îmbinându-se cu dimensiunea autobiografică. Așa cum titlul ne lasă să intuim, ceea ce urmează să citim sunt întâmplări auzite sau trăite de autor în Israel. Subiectele abordate sunt tratate cu umor și duioșie, cu înțelepciune și echilibru, dar și cu o doză de compasiune și autoironie: „întâmplări vesele sau triste, care mi-au dat prilejul să constat că mai avem încă multe de învățat și de îndreptat pentru a merita atributul, onorant, de popor «ales» de Providență”.

Vom citi, printre altele, despre ingenioasele ceremonii de recunoștință organizate în onoarea filantropilor care veneau să-și viziteze pădurile create din donațiile lor (*Filantropul american*); despre directori despotici decăzuți și foști angajați ajunși la o situație prosperă (*Noah*, „binefăcătorul”); despre ura nestinsă și procesele nesfârșite dintre

doi frați pentru câțiva centimetri de pământ (*Frații kurzi*); despre satisfacția clientului și chiar a vânzătorului de a negocia o sumă convenabilă de ambele părți, în locul acceptării fără crâcnire a prețului inițial (*Ladi și arabii*); despre ocrotirea primei iubiri a fiicei, de către „cel mai bun și cel mai deștept tată din lume” (*Secret de stat*); despre esența modelatoare a tenacității și a curajului în devenirea fratelui autorului (*Avram, topograful – pâinea lui Dumnezeu, în carne și oase*).

Sunt doar câteva dintre povestirile pe care cititorii le pot descoperi în acest volum.

CLAUDIA BOSOI

Cu cât mă apropiam de dezgroparea adevărului despre tatăl meu, cu atât deveneam mai fascinată de România, țara unde și eu m-am născut și despre care știam atât de puțin. «Capitolul lipsă» în limba română reprezintă, într-un fel, tot ce am descoperit despre patria părinților mei, pe care vă invit să o priviți prin ochii mei.”

CLAUDIA BOSOI

Forum româno-israelian despre protejarea sănătății și coronavirus

Ambasadorul Statului Israel, David Saranga, a avut o intervenție online în cadrul unui forum interguvernamental pe teme de sănătate, ce a avut ca subiect al doilea val de infecție cu noul coronavirus.

„Faptul că aceasta este prima întâlnire la nivel guvernamental, faptul că este pe tema sănătății înseamnă că avem mult de muncă în acest domeniu. Suntem dispuși să împărtășim cu România toată experiența și tehnologiile noastre, România fiind unul dintre cei mai puternici parteneri ai noștri, pot spune un prieten apropiat și un aliat, fie că vorbim la nivel politic, la nivel economic, orice domeniu poate fi relevant. Suntem aici pentru a împărtăși cunoștințele noastre”, a punctat diplomatul, citat de Agerpres.

La rândul său, secretarul de stat în Ministerul Sănătății, Andrei Băciu, a spus că telemedicina „este unul dintre sectoarele strategice din domeniul e-Sănătății”. „În următoarele săptămâni vom avea noutăți importante ce privesc medicina digitală”, a afirmat el, amintind că prioritatea guvernului este „digitalizarea întregului sistem de administrație publică”.

Itamar Grotto, director general asociat în cadrul Ministerului Sănătății israelian, membru în Comitetul Executiv al Organizației Mondiale a Sănătății, a vorbit, în cadrul întâlnirii, despre perspectivele combaterii noului coronavirus prin intermediul noilor tehnologii. Itamar Grotto s-a referit la perspectiva îmbunătățirii anchetelor epidemiologice „atât online, cât și prin investigații epidemiologice”. „Investim în IT ca să dezvoltăm Inteligența Artificială, care ne va permite poate chiar să înlocuim investigații, să compensăm o parte din activitățile din spitale. Apoi căutăm să găsim algoritmi care să identifice indivizii care prezintă un risc ridicat și astfel să mergem să îi testăm pe ei”, a explicat reprezentantul Ministerului Sănătății israelian.

Totodată, el a adăugat că Ministerul Sănătății colaborează cu cel al Apărării pentru a dezvolta și a valida o nouă metodă de detectare a noului coronavirus. „Credem că în trei-cinci luni vom fi capabili să prezentăm una sau mai multe tehnologii pentru a identifica infecția cu noul coronavirus, nu cu PCR, ci cu tehnologii bazate mai degrabă pe partea fizică decât pe componenta biologică”, a spus Itamar Grotto.

A.M.

Paradoxurile vieții de zi cu zi

Fiecare dintre noi trăiește o viață caracterizată prin paradoxuri și compromisuri. De fapt, modul în care individul poate face față unor elemente paradoxale e doar o permanentă încercare de a ajunge la un compromis.

Limba ebraică are și o expresie pentru o asemenea situație, care în traducere sună cam așa: cel mai mic rău posibil. Adică, între două rele ajungi la un compromis, alegând pe cel care după părerea ta va produce cele mai mici necazuri.

Scopul acestor rânduri e să scoată în evidență anumite paradoxuri aparținând unui stat extrem de tânăr, de-abia trecut de 70 de ani, Statul Israel. Israelul duce lipsă de o mulțime de elemente vitale pentru propria existență (de exemplu apă, bogății naturale etc.), dar paradoxurile se țin lanț, unul întrecându-l pe celălalt prin încapătănarea cu care își fac simțită prezența în viața de toate zilele. Și se pare că toate aceste paradoxuri, pe care voi încerca să le expun aici foarte pe scurt (și nu pe toate!), sunt caracteristice Israelului și numai lui.

Am ajuns în Israel în urmă cu aproape 50 de ani și am luat cunoștință de o situație paradoxală, cunoscută de toți: părinții învățau „limba maternă” de la copii! În cele mai multe case israeliene, într-o țară în care la acea vreme mai mult de 70% din populație era venită din alte părți, copiii se adaptau și primeau limba cu ușurință caracteristică vârstei fragede, și se întorceau de la școală cu un vocabular care de cele mai multe ori era împărțit părinților, care nu aveau timp pentru a-și lărgi cunoștințele de ebraică.

La fel de contrariat am fost atunci când, la câteva luni după *Alia*, ajungând în pragul „iernii” israeliene (de fapt, o toamnă rece), mi s-a spus că nu avem nevoie să încălzim apartamentul, pentru că „la noi nu e iarnă și nu e frig”. Așa se face că în acei ani de început sufeream de frig în Israel mai mult decât în orice țară europeană. Iar compromisul nu s-a lăsat așteptat, prin introducerea în

casă a unor sisteme de încălzire insuficientă.

Primele lucruri pe care le-am învățat la centrul de absorbție din Carmel au fost istoria și geografia Israelului, explicate cu ajutorul unor fraze pe înțelesul celor care de-abia dibuiau limba pe care încă nu o posedau. Iar Nurit, profesoara noastră, a ținut să accentueze, printre altele, că Israelul nu are nici constituție și nici granițe recunoscute de comunitatea internațională. Iar eu, naivul, am ridicat mâna și, cu puținele cuvinte pe care le știam, am întrebat-o cum se poate trăi așa, că doar absolut toate țările din lume au și constituție și niște limite geografice care nu sunt puse la îndoială sau, chiar dacă există semne de întrebare, nimeni nu pornește la război pentru a schimba situația. Iar Nurit mi-a răspuns cu un cuvânt pe care l-am înțeles imediat: paradox! Și nu mi-a luat mult timp până am înțeles că noi, israelienii, am găsit soluția: compromisul! Un compromis care menține independența unei țări, care există între niște linii contestate. Și care ne permite să folosim aproape zilnic termenul de „neconstituțional” (*lo hukati*), când noi nu avem deloc constituție!

Treptat, am început să citim presa israeliană și am dat de un cuvânt pe care a trebuit să-l căutăm în dicționar: *šilumim*, adică despăgubiri pe care Statul Israel le-a primit din Germania Federală, ca un fel de compensație pentru cele șase milioane de evrei uciși de mașina hitleristă în numai câțiva ani! Pentru imensele pierderi materiale ale populației evreiești europene, pierderi produse de crâncena ocupație hitleristă?! Adică cum, sângele poate fi uitat prin plata de mărci germane?! Dar imediat am primit explicația: acesta e de fapt un paradox: noi nu uităm nimic, nici nu lăsăm pe alții să uite ceva, dar ne „împăcăm” cu Germania prin faptul că ea ne oferă fonduri, nu ca o compensație pentru morții noștri, ci pentru a oferi supraviețuitorilor o șansă de a-și (re)construi propria lor țară, din nisip și

stânci. Iată paradoxul și, alături de el, compromisul.

De-a lungul întregii mele existențe israeliene m-am ferit de microbul politici, și asta nu are nevoie de explicații. Dar, prin forța împrejurărilor citeam, vedeam, mă documentam și încetul cu încetul căpătasem certitudinea că înțeleg câte ceva din ce se întâmplă în jurul meu. Până când...

Până când am ajuns la concluzia că, spre deosebire de mai toate celelalte țări democratice, în Israel săracii votează cu dreapta și bogații cu stânga! Spațiul nu-mi permite să dezvolt subiectul, dar, după părerea mea, el merită o atenție deosebită, pentru că altfel, fenomenul rămâne neînțeles. Până una-alta, și acesta e un paradox, iar compromisul e ceea ce un distins profesor de pe timpul studiilor mele medicale susținea, și anume că extremele coincid pașnic, și doar așa se poate explica de ce de-a lungul vremii Israelul a avut guverne de așa-zisă „unitate națională”, formate din partide de stânga (cu votanți ce aparțineau din punct de vedere economic straturilor superioare) și de dreapta, partide ce se voiau proletare.

Iată, acum spre sfârșitul acestor note, alte câteva aspecte paradoxale.

Avem o singură religie iudaică, dar posedăm doi rabini-șefi, unul *așkenazi* și altul *sfaradi*! De ce? Poate cineva îmi va oferi o explicație logică a acestui paradox.

Avem un singur guvern, dar... doi prim-miniștri! Aștept să mi se arate și o altă țară aflată într-o situație similară.

Și, în sfârșit, paradoxul paradoxurilor. Fâșia Gaza se află sub stăpânirea și controlul unei organizații teroriste, Hamas, care are drept scop „*eliberarea Palestinei și restaurarea drepturilor poporului palestinian sub conducerea învățăturii sfântului Coran...*” În traducere liberă: distrugerea Statului Israel și decimarea populației evreiești.

Cu alte cuvinte, iată cel mai periculos dușman al Israelului.

Iar paradoxul e de-a dreptul scandalos: Israelul oferă Gazei ajutor de tot felul, sute de camioane încărcate cu bunuri trec zilnic spre Gaza, iar spitalele israeliene oferă asistență medicală locuitorilor Gazei, inclusiv familiilor capetelor organizației teroriste. În plus, Israelul permite Qatarului să introducă lunar în Gaza zeci de milioane de dolari, bani care ajută populația, aflată într-o situație extrem de precară din cauza politicii Hamasului, să reziste de la o lună la alta.

Am ajuns la capătul enumerării paradoxurilor vieții noastre cea de toate zilele.

Amănuntele sunt importante, dar nu vitale. Important e să înțelegem cum se poate trăi (bine!) într-o țară condusă de paradoxuri. Sau greșesc eu, și o asemenea situație e practic imposibil de înțeles?!

Prof. Dr. **GABRIEL M. GURMAN**
Omer, Israel

Bun de citit – Semnal Hasefer

Continuăm rubrica noastră, semnalându-le cititorilor cele mai recente lucrări apărute la Editura Hasefer.

Elvira Cimponeriu, „Ladislau Rooth: un secol de muzică și măiestrie”, redactor – Andreea Olaru, cuvânt înainte de Ioan Holender, introducere de Luciana Friedmann și postfață de Getta Neumann. Este o lucrare biografică dedicată lui Ladislau Rooth, dirijor cunoscut și apreciat la nivel internațional, apărută cu prilejul împlinirii vârstei de 100 de ani, la 4 iulie 2020.

Gabriel Ben Meron, „Salut înflăcărat: o antologie subiectivă și incompletă a umorului evreiesc, sub regimul comunist din România”, redactor – Andreea Olaru, postfață de Emil Nicolae. Autorul (n. 1939) este un medic israelian originar din România (a crescut la Buhuși), iar colecția de anecdote este însoțită de adnotări care oferă necesarul context pentru cititorii de toate vârstele.

Ginette Kolinka și Marion Ruggieri, „Întoarcerea la Birkenau”, în traducerea din franceză a Virginiei Valasuteanu și redactarea Ilenei Bucureli, prezintă povestea vieții lui Ginette Kolinka, în prezent în vârstă de 95 de ani, supraviețuitoare a lagărului de la Birkenau. Coautoarea cărții este jurnalistă Marion Ruggieri, scriitoare și realizatoare de emisiuni de radio în Franța.

Răzvan Voncu, „Scriitori evrei în cultura română”, redactor – Ileana Bucureli, propune o sinteză care acoperă perioada aproximativă a ultimilor 100 de ani. Cartea este și un efort în direcția conceptului de „realsemitism” (N. Cajal), de relevare a contribuției evreilor din România la dezvoltarea literaturii române moderne. Lucrarea este structurată în patru părți: (1) poeți, prozatori, dramaturgi, memorialiști; (2) savanți, ebraiști, critici, esești; (3) memoria scrisă a Holocaustului; (4) traducători, ziariști, editori.

Andrei Schwartz, „Lecturi obligatorii”, redactor – Claudia Bosoi, propune un volum de proze scurte, grupate în jurul întâmplărilor din viața autorului (n. 1949, medic originar din Cluj, care a făcut *Alia* în 1987, stabilindu-se la Beer Șeva) sau al reflecțiilor acestuia. Articolele selectate au fost publicate și în revista *Babel*.

Pentru mai multe detalii vă invităm să consultați *site-ul* nostru, www.hasefer.ro, iar pentru comenzi ne puteți contacta pe *e-mail* (difuzare@hasefer.ro).

CLAUDIA BOSOI

„Vara indiană” a lui Joe Dassin

Joseph Ira Dassin (n. 5 noiembrie 1938 – d. 20 august 1980) s-a impus în conștiința publicului ca Joe Dassin, cântecele sale având acel aer poetic inconfundabil, care i-au transformat compozițiile în slagăre.

Fiu al regizorului american Jules Dassin (cu origini evreiești din partea ambilor părinți, iar bunicul matern era un evreu imigrat din Austria) și al violonistei maghiare Béatrice Launer, a moștenit un simț artistic remarcabil, ce l-a ajutat în cariera muzicală din Franța (copilărise la New York și Los Angeles, însă, după ce tatăl său a fost trecut pe lista neagră a Hollywoodului în anii 1950, s-a mutat cu familia în Europa).

La începutul anilor 1970, cântecele sale s-au clasat pe primele locuri ale topurilor din Franța, Joe Dassin începând să devină un artist renumit în această țară. Era poliglot și astfel a putut să înregistreze cântece și în

germană, rusă, spaniolă, italiană și greacă, pe lângă versiunile în franceză și engleză.

Despre fiecare compoziție a sa s-ar putea scrie un eseu; azi am preferat să ne oprim la celebra sa „L'Été Indien” (fiindcă am trăit-o în 2004, când am fost invitat oficial ca jurnalist în Statele Unite). Nu mi-am dat seama atunci de acest anotimp („une saison qui n'existe que dans le nord de l'Amérique”, spune Dassin în cântec). Era septembrie 2004, trebuia să lansăm la Festivalul TASTE OF ROMANIA, de la Chicago, volumul de poezie „Carate de septembrie”, scris împreună cu poetul american de origine română Mircea Ștefan (Cleveland, Ohio). Demarșam pe autostrada I-80 din Cleveland spre Chicago pe o vreme noroasă, dar pe măsură ce ne apropiam de Chicago vremea se încălzea, se făcea frumos și am pătruns realmente în „vara indiană” a lui Dassin. Abia peste ani, după ce am gustat din farmecul inconfundabil al „Verii indiene”, mi-am dat seama că, de fapt, trăisem acel anotimp la Chicago, în 2004.

Dintre toate înregistrările video (și sunt câteva remarcabile) eu o prefer pe cea a căruia *link* vi-l ofer la finalul acestor însemnări. Septembrie este „luna despărțirii de vară și de iubitul de vacanță”. Pentru frumusețea cântecelor sale, ale acestui „urias roman-

tic al muzicii ușoare”, prefer să afirm că Joe Dassin nu a murit și nu va muri niciodată. Trăiește și va trăi veșnic prin cântecele sale extraordinare, care vorbesc simplu despre sentimente profunde.

Dragă Joe Dassin, când îmi va fi dor de cei pe care i-am cunoscut în America, de vreun septembrie care pătrunde cu amintiri nemuritoare în ființa mea, mă voi întoarce la „Vara indiană” a muzicii tale, la acel... „une saison qui n'existe que dans le nord de l'Amérique”. Merci beaucoup pour cette saison, Joe Dassin!

<https://youtu.be/tQb4eWCAq8c>

IOAN IACOB

FATĂ-N FATĂ !

Interviu cu IOJI SACAGIU, președintele C.E. Dorohoi

„Doresc să continui moștenirea de spiritualitate iudaică și s-o transmit urmașilor”

Medicul primar Ioji Sacagiu, președintele Comunității Evreilor din Dorohoi, face parte din primele generații postbelice. A mai prins ceva din atmosfera de șteitl, firește, mult mai firavă decât cea zugrăvită de Ion Călugăru, dorohioian și el. Imediat după război, populația evreiască din oraș crescuse din cauza aflului de evrei din Basarabia și Bucovina de Nord, aceștia preferând să treacă în România, înainte să se închidă granița cu fosta U.R.S.S. România însemna o șansă să ajungă în Medinat Israel, pe punctul de a-și declara independența statală. Câteva repere demografice indică acest fapt. În 1947 orașul număra 6700 de evrei. Aveau să plece masiv spre Țara Sfântă prin organizațiile sioniste, foarte active în ultimii lor ani de existență în țară înainte să fie interzise. În 1953, doi ani după venirea pe lume a lui Ioji Sacagiu, existau în oraș 2753 de evrei. Și ei ajunși în Israel cu valurile următoare de plecări. Chiar și așa, amintirile din copilărie aveau să fie dominate de preceptele tradițional-evreiești. „Amândoi bunicii erau gabei – povestește nepotul –, bunicul din partea tatălui era gobă la sinagoga unde oficia chiar rabinul Pinhas Wasserman, tatăl rabinului Iosif Wasserman din Israel, președintele Comunităților Originarilor din România, foarte atașat de locurile natale, ca, de altfel, cei mai mulți dintre israelienii plecați din oraș. Circulă și-o butadă despre asta: „Poți scoate evreii din Dorohoi, dar Dorohoiul din ei, niciodată”.

– Cât de veche e comunitatea?
– O piatră tombală din 1656 atestă prezența evreilor în târg din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. În secolul al XVIII-lea, mai exact în 1795, un hrsov al prințului Constantin Suțu prevedea o serie de taxe care trebuiau plătite de evreii din localitate. În documente din 1799 este menționată „breasla jidovilor”, care rămâne în funcțiune până în 1834. Populația evreiască crește treptat începând din 1803, când numărul plătiturilor de taxe se ridică la 600. Se putea așadar vorbi de comunitate, până în 1910, an în care sunt înregistrați în oraș 6 400 de locuitori evrei, majoritatea – meșteșugari și comercianți. Cele două sinagogi salvate de la demolările din perioada ceaușistă, una funcționând ca lăcaș de cult până azi, cealaltă găzduind Muzeul de Istorie a Evreilor din Moldova de Nord, au fost construite în același an: 1790. În 1893

e înființată prima organizație sionistă, *Hovevei Zion*. Peste un an se deschid un cămin pentru vârstnici și o cantină pentru nevoiași. În 1896 funcționa, alături de *heder*, o școală de *Talmud Tora*. În 1909 era și școala israelito-română, conectată la rețeaua existentă în multe comunități din țară, inclusiv în Capitală. Societatea caritabilă *Or Haym* e înființată în 1904. În perioada interbelică se deschide o grădiniță, sunt construite un spital și un nou cămin pentru vârstnici. Funcționau, tot atunci, 21 de sinagogi.

– Care a fost situația administrativă a orașului în anii premegători și în timpul Holocaustului?

– Până în 1938 Dorohoiul făcea parte din Vechiul Regat. Apoi a fost încorporat ținutului Bucovinei. După anexarea nordului Bucovinei de către URSS, în 1940, teritoriul rămas României cuprindea județele Câmpulung, Suceava, partea de sud a

Rădăuțiului, inclusiv Dorohoiul. E contextul în care are loc pogromul recent comemorat. În 1941, după redobândirea Bucovinei de Nord, Dorohoiul e subordonat guvernământului de la Cernăuți. La 5 noiembrie '41, încep deportările evreilor din Dorohoi și împrejurimi în Transnistria. La sfârșitul lui '43, supraviețuitorii sunt repatriați.

– Cum arată prezentul?

– Suntem o comunitate mică, majoritatea vârstnici, cu provocări mari. Avem de întreținut două cimitire în oraș și patru în localități unde nu mai trăiesc evrei. Nu avem suficiente fonduri să reparăm împrejuririle și capela din cimitirul în funcțiune din oraș. Nu avem rabin. Eu sunt și oficiant de cult. Partea bună a lucrurilor: toate obiectivele de patrimoniu sacru sunt

monitorizate video; sărbătorile sunt respectate cum se cuvine. Ne străduim – întreaga echipă de conducere și cu mine – să menținem *idishkeit*-ul.

– Cât vă ajută profesiunea de medic în munca de lider comunitar?

– M-a ajutat și înainte de pandemie în soluționarea problemelor de asistență socială și medicală, cu atât mai mult acum, în acțiuni preventive: convingere pentru respectarea măsurilor de protecție; evitarea, pe cât posibil, a deplasărilor, chiar și la policlinici. Dacă intervine o situație medicală urgentă, am sfătuit oamenii: apelați, în primul rând, la mine.

– Ce vă susține în momentele grele?

– Stăpânirea de sine, încrederea în forțele proprii, încrederea în Dumnezeu.

– Aveți legături cu președinți de comunități învecinate?

– Am beneficiat de ajutorul președintelui comunității botoșănene, David Iosif, ori de câte ori l-am solicitat. Îi mulțumesc și pe această cale.

– Care este principalul deziderat comunitar?

– Să continui moștenirea de spiritualitate evreiască și s-o transmit urmașilor.

IULIA DELEANU

Despre Sebastian merită și trebuie să se discute

Am citit în manuscris cartea poetului și publicistului pe care îl apreciez sincer, Remus Giorgioni, volum intitulat „Cartea lapidată” și dedicat „inepuizabilului” Sebastian și sortii evreului la mijlocul veacului al XX-lea. După un șir lung de studii, note, relatări, exegeze, a scrie sau a rescrie biografia și avatarurile omului, scriitorului Mihail Sebastian este un act de curaj, dar numai ignoranțul refuză noul, fără a cunoaște ceva din trecut.

Antisemitismul exacerbat al majorității liderilor și membrilor Legiunii nu putea fi pus în acord cu îndemnul biblic de a-ți iubi aproapele ca pe tine însuși. În acest context, pe care autorul cărții nu îl ocolește, a avut loc și drama lui Sebastian, cel căruia, încă elev fiind, i s-a strigat în clasă, de un coleg mai greu la minte: „Care noi, băi, jidane?”. El a încercat permanent să se adapteze, fără a uita că este evreu. Și-a schimbat oficial numele, însă șocul cel mare a venit din partea celui pe care îl adora ca susținător moral, Nae Ionescu.

Cartea lui Remus Giorgioni este structurată pe patru capitole, stilul este curat, atrăgător și conține opinii exprimate original, cu acuratețe și bună intenție. De la omul Sebastian la opera sa, proză și teatru, se trece la o analiză politică și chiar la încercări de premoniție, care pot fi acceptate, completate sau respinse. Autorul –

citându-l pe Sebastian – numește politica din vremea lui Antonescu, și chiar dinaintea lui, „o imensă uzină antisemită”. Nu ocolește tema Holocaustului, citează din gânditori pre-sioniști precum Leo Pinsker, face referiri la Thomas Mann, mare umanist german, și din Canetti, mare scriitor evreu.

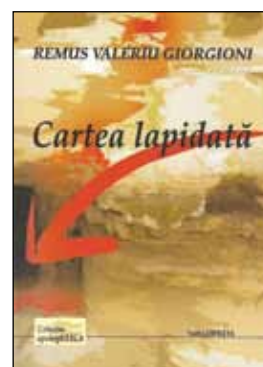
Ceea ce întrevede Remus Giorgioni ca pe o reală soluție „finală” ar fi refacerea unei frății umane, mondiale între creștinism și iudaism (eventual și cu islamul moderat). Autorul este un optimist și nu este rău să sperăm la o asemenea „frățietate”.

Tendințe de acest gen se regăsesc în SUA, Europa, dar în acești ani realitatea este mai crudă ca niciodată. Peste vechiul diferend din Evul Mediu dintre creștini și evrei se suprapune acum extremismul islamic, care zilnic recurge la o violență și o cruzime incredibile și greu de controlat. Om trăi și om vedea, prin urmașii noștri, cum va evolua omenirea.

Felicitări autorului pentru curajul său la incursiune!

BORIS MEHR

Membru al Uniunii Scriitorilor din România

Pentru prima dată

ONU are un comisar pentru monitorizarea antisemitismului

António Guterres, secretarul general al ONU, l-a desemnat pe Miguel Moratinos, fost ministru de Externe spaniol și fost trimis special pentru Orientul Mijlociu și Africa, la ora actuală Înalt Reprezentant al Alianței ONU a Civilizațiilor, comisar pentru monitorizarea antisemitismului.

Este pentru prima dată când organizația internațională creează o astfel de funcție. Este cunoscut faptul că de multe ori Adunarea Generală a ONU a adoptat rezoluții cu caracter antisemit, de condamnare a Statului Israel.

Miguel Moratinos va răspunde de aplicarea luărilor de poziție ale ONU în problema antisemitismului. Într-o declarație, Alianța ONU a Civilizațiilor a subliniat că ONU este pe deplin angajată în combaterea antisemitismului, ca și a altor forme de discriminare și intoleranță, bazate pe religie sau credință. Înaltul Reprezentant a subliniat că lupta împotriva discursurilor de propagare a urii și a tuturor celorlalte forme de discriminare, împotriva evreilor și a tuturor celorlalte comunități, religioase sau de altă natură, necesită o abordare pe baza drepturilor omului.

Mișcarea de Combatere a Antisemitismului, o mișcare globală care include atât persoane, cât și organizații aparținând diferitelor religii și convingeri, unite pentru a combate antisemitismul, a salutat numirea lui Miguel Moratinos, pe care-l consideră ca având o experiență bogată și calități proeminente de conducător, a declarat Sacha Roytman-Dratwa, directorul Mișcării.

Uniunea Europeană, Departamentul de Stat al SUA și multe țări europene au reprezentanți pentru combaterea antisemitismului. (E.G.)

O lucrare exhaustivă despre deportările evreilor din Transilvania de Nord

Sub egida Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”, la 75 de ani de la deportarea evreilor din Transilvania de Nord a apărut în limba română, la Editura Cartier, lucrarea „Enciclopedia geografică a Holocaustului din Transilvania de Nord”, de istoricul Randolph L. Brahm și cercetătorul Zoltán Tibori Szabó. Scrisă inițial în limba maghiară, traducerea în română este realizată de Andrea Ghiță.

Este poate cea mai exhaustivă prezentare a tragediei care a lovit comunitățile evreiești din Ardealul de Nord în 1944, când această regiune se afla sub administrația ungară a guvernului Horthy. Lucrarea enumeră toate localitățile în care au locuit evrei, numărul lor, data deportării și câți dintre ei au supraviețuit. „Crimele odioase ale regimului Horthy-Sztojay, care au dus la exterminarea aproape totală a populației evreiești din Transilvania de Nord și Maramureș, în anul 1944, sunt analizate atent, localitate cu localitate, județ cu județ”, scria despre Enciclopedia istoricului Radu Ioanid, considerând-o „un avertisment dat falsificatorilor acestei tragedii”. Varianta inițială, în limba maghiară, a apărut în 2008 și a fost prezentată pe larg în „Realitatea Evreiască”. (E.G.)

Şabat la Sinagoga Credinţa din Capitală

La 14 august 2020, în ajun de Şabat, FCER-CM, CEB, JCC Bucureşti şi JCC România au organizat un tur virtual la Sinagoga Credinţa (*Hevra Emuna*) din Bucureşti, aflată între Calea Vitan şi Calea Dudeşti, în spaţele centrului comercial Mall Vitan.

Evenimentul a fost moderat de Adrian Gueron, directorul JCC Bucureşti, care a arătat că prima atestare documentară a prezenţei evreilor din Capitală datează din secolul al XVI-lea, iar în anii 1930, 11% din populaţia bucureşteană era reprezentată de evrei. Comunitatea de aici era deservită de peste 70 de sinagogi, dintre care au rămas în picioare numai şase; doar două mai găzduiesc servicii religioase (Templul Coral şi Sinagoga Mare). Chiar dacă numărul evreilor din România a scăzut în mod dramatic, viaţa evreiască – religioasă, culturală, comunitară – este încă foarte bogată, datorită sprijinului comunităţilor evreieşti locale, al FCER-CM, al Jointului. Chiar şi astăzi, evreii din Bucureşti se întâlnesc săptămânal într-una dintre cele două sinagogi active, pentru a întâmpina Şabatul. Elementul de noutate al evenimentului l-a constituit deschiderea unui lăcaş de cult mai puţin cunoscut, sau chiar uitat, Sinagoga Credinţa, special pentru acel Şabat.

Despre viaţa evreiască de odinioară şi despre naşterea Sinagogii Credinţa a povestit ing. Sandra Segal: „Templul Credinţa este o clădire cu suflet.” Povestea începe cu o fată din

Ipotheşti, născută pe la mijlocul secolului al XIX-lea, care se mărită cu un băiat pe nume Herş Doliner, de profesie constructor. Au împreună un fiu, Michel (Mihail). Din păcate, în scurt timp Herş rămâne văduv; nefăcând faţă creşterii unui copil şi muncii de fiecare zi, îşi trimite băiatul la sora lui de la Botoşani. Deşi separaţi, copilul îndrăgeşte profesia tatălui său şi se apropie de o echipă de constructori italieni; la plecarea lor la Bucureşti, aceştia îl iau cu ei. Peste ani, Mihail rămâne ataşat de iudaism, se însoară, are patru copii (dintre care un singur băiat) şi o casă în Dudeşti. Din cei patru copii, băiatul moşteneşte dragostea de construit case a tatălui său. Lucrează pe şantier de la vârsta de 14 ani împreună cu tatăl lui; după liceu, strânge bani şi pleacă la Paris, de unde se întoarce arhitect.

„De aici, părăsim povestea şi intrăm în istorie, pentru că avem documente: o foaie de hârtie îngălbenită, în curs de destrămare. Este un proces-verbal din aprilie 1926, încheiat în casa lui Mihail Doliner de către locuitorii din cartierul Dudeşti, care au decis să pună mână de la mână ca să construiască o sinagogă, un cămin de bătrâni şi o grădiniţă de copii. Templul Credinţa este rezultatul aceluia proces-verbal. A fost proiectat de arhitectul Mihail Doliner şi construit de el împreună cu tatăl său. (...) Privind procesul-verbal, văzând scrisul şi semnăturile, sare în ochi faptul că oamenii care au donat nu erau foarte şcoliţi, nu erau

intelectuali, ci mai degrabă meseriaşi, meşteşugari, mici comercianţi. Aceşti oameni şi-au luat de la gură ca să strângă cele ce v-am spus, iar cei doi constructori au ridicat clădirea fără onorariu, ba chiar au mai donat bani pentru clădire – lucru pe care ni-l spun plăcile de marmură de pe pereţii templului. (...) În anul procesului-verbal, sinagoga era fărămă de Ereţ Israel a evreilor din Dudeşti, din zona parcului Radorin. Au investit în această clădire atâta dragoste, încât clădirea a căpătat suflet. Ereţ Israel, ţara niciodată uitată, ţara veşnic iubită, a fost cea care i-a inspirat pe evrei să construiască sinagoga unde să se simtă ca acasă, în ţara lor. Probabil că echipa JCC a simţit sufletul acestei clădiri şi a încercat să-i dea viaţă.”

În continuare a avut loc un recital susţinut la violoncel de Şerban Nichifor şi Emanuel Pusztai. Ery Pervulescu a încadrat oprirea la Sinagoga Credinţa în proiectul JCC de vizitare a sinagogilor din ţară (amintindu-le pe cele de la Iaşi, Caransebeş, Arad). Cantorul FCER a oficiat rugăciunea de Minha, iar prim-rabinul Rafael Shaffer a comentat pericopa săptămânii.

CLAUDIA BOSOI

25 de ani de la prima vizită în România a dr. Alexandru Şafran

Vizita oficială, acum un sfert de veac, la invitaţia Senatului României, a Marelui Rabin al Genevei, dr. Alexandru Şafran, şef-rabin al comunităţii evreilor din România între 1940-1947, a însemnat o etapă importantă în procesul de democratizare a F.C.E.R., demarat de acad. Nicolae Cajal, pe atunci preşedinte al Federaţiei. Proces concomitent cu cel al reinstaurării în România a statului de drept, 1995 fiind şi anul în care România depunea cererea de aderare în UE.

Dr. Alexandru Şafran era ultimul senator în viaţă din Parlamentul interbelic, dizolvat în 1940, când a fost proclamat statul naţional legionar. A fost expulzat, fiindcă refuzase să semneze, în 1947, un document venit din partea autorităţilor sovietice, în care Iuliu Maniu era declarat „fascist” şi „trădător”, cerându-i-se pedeapsa cu moartea. A „scăpat” cu exilul, fiindcă exista riscul ca refuzul să-l coste viaţa; a lui şi a familiei sale. Dar a procedat cum i-a dictat conştiinţa: în '42, când Iuliu Maniu era preşedinte al Partidului Naţional Ţărănesc, îl ajutase în încercările sale de salvare a comunităţii evreieşti.

Erau cunoscute legăturile dr. Şafran cu familia regală – Regina-Mamă Elena îl sprijinise în eforturile de alinare a suferinţei evreilor deportaţi de Antonescu în Transnistria –, legături care s-au perpetuat şi întărit în anii exilului. Abdicarea Regelui Mihai I a avut loc în acelaşi an 1947. Coincidenţă sau nu, locul de exil a fost aproape acelaşi: Versoix, lângă Geneva.

A fost o vizită în care acad. Nicolae Cajal a jucat rolul cheie. Dr. Alexandru Şafran a vorbit în plenul Senatului, cuvântare transmisă în direct la radio şi într-o ediţie specială la TVR. Se făcea auzită, prima dată oficial, tragedia Holocaustului din Vechiul Regat, Basarabia, Bucovina, Transilvania de Sud: pogromuri, deportări în Transnistria, dar şi recunoaşterea pentru cei care au salvat vieţi evreieşti, cu riscul celei proprii. Unele publicaţii din media centrală au reprodus extrase semnificative. Însotit de acad. Cajal, oaspetele a fost primit de preşedintele Senatului, Oliviu Gherman, şi de Teoctist, Patriarhul BOR.

Pentru viaţa F.C.E.R., discursul dr. Alexandru Şafran, rostit la Templul Coral, arhiplin, a însemnat reîntoarcerea la tradiţia interbelică. Discursul a fost construit pe interpretări ale termenului „minune” din introducerea făcută de acad. Cajal: „minunea” de a se afla chiar în lăcaşul unde a fost ales şef rabin, evocat fiind dr. Filderman, preşedintele de atunci al Federaţiei, şi a salvării de la nimicire a circa jumătate din populaţia evreiască a României. Accente au fost puse pe nevoia de a „repetă să se audă” realizările intelectualităţii evreo-române „folositoare ţării” şi pe importanţa „promovării învăţământului evreiesc”.

Prima vizită în România a dr. Alexandru Şafran a marcat o evoluţie în procesul de conştientizare a responsabilităţii statului român faţă de trecut şi o bună receptare din partea Occidentului a dorinţei sale de aderare la NATO şi de intrare în Consiliul Europei.

IULIA DELEANU

Holocaustul – onorat prin „neuitare”

(Urmare din pag. 7) de istorie teme privind acest subiect. Într-un raport emis de Ministerul Educaţiei Naţionale, datat iunie 2019, având ca obiect „Educaţia privind Holocaustul din România şi istoria evreilor”, se menţionează că „abordarea istoriei evreilor şi a Holocaustului se recomandă a fi una interdisciplinară, interculturală, global integrată şi contextuală, la nivel naţional, regional, european şi internaţional, cu perspective de tip istoric, literar artistic, psihologic, teologic, etic, sociologic, pedagogic. Studiarea Holocaustului are ca obiectiv înţelegerea unicităţii fenomenului în istoria universală, analiza politică şi istorică a proiectului politic ce avea ca scop exterminarea generală a unui popor, sublinierea

legăturii între asumarea istoriei şi formarea unei gândiri democratice. De asemenea, cărţile de istorie abordează tematica Holocaustului prin definierea lui, prin demonstrarea existenţei unui capitol românesc al Holocaustului şi prin relevarea legăturii între naţionalism, xenofobie, antisemitism şi Holocaust”.

În prezent, această tematică este studiată cu precădere în învăţământul preuniversitar (mai ales în cel liceal), dar şi în învăţământul universitar. Periodic, sunt organizate cursuri de formare atât în ţară (seminare şi programe de formare, cu colaborarea Institutului Yad Vashem, a Institutului „Elie Wiesel” şi a Centrelor de Studii Iudaice de pe lângă universităţile din Bucureşti şi Cluj-Napoca), cât şi în

străinătate (Institutul Yad Vashem, Le Mémorial de la Shoah, Paris, Muzeul Holocaustului, Kansas, Centrul de la Auschwitz, Polonia). Începând din anul 2006, are loc un concurs naţional, organizat de MEN, numit Memoria Holocaustului, a cărui motivaţie fundamentală o constituie cunoaşterea şi înţelegerea de către tânăra generaţie a istoriei Holocaustului, inclusiv în România, a tuturor factorilor implicaţi şi a consecinţelor acestui fenomen istoric prin care milioane de oameni au pierit doar din vina de a fi fost evrei. Fiecare lecţie a trecutului trebuie învăţată, astfel încât, pe viitor, să avem capacitatea de a nu mai repeta greşelile comise, de a nu mai perpetua violenţa, agresivitatea, conflictul, inechitatea în relaţiile dintre oameni.

Curs de diplomatie digitală pentru elevi la Laude-Reut

Complexul Educaţional Laude-Reut a găzduit ceremonia de absolvire a primei ediţii a unui curs de diplomatie digitală pentru elevii de clasa a XI-a, prima iniţiativă de acest tip organizată într-o şcoală din România. Coordonatorul cursului a fost ambasadorul Israelului la Bucureşti, David Saranga.

Pentru absolvire, elevii au fost organizaţi în patru echipe, fiecare dintre acestea având de realizat un proiect de diplomă. Din cauza restricţiilor sanitare încă în vigoare, ceremonia de absolvire s-a desfăşurat *online* şi a fost difuzată *live* pe internet, într-o transmisiune multiplex. O parte dintre elevi au fost prezenţi la sediul MAE pentru a-şi primi chiar acolo diplomele, iar liderii echipelor de proiect au avut intervenţii *live online*.

La ceremonie au mai luat parte, prin intervenţii în direct, ambasadorul David Saranga, Emil Hurezeanu, ambasadorul României în Germania, Luca Niclescu, ambasador la Paris, şi Lazăr Comănescu, fost ambasador şi ministru de Externe. „Şcoala Laude-Reut este un pod între Israel şi România. Şi faptul că majoritatea elevilor nu sunt evrei şi că Israelul e atât de prezent în tot ce faceţi înseamnă că avem de fapt mai mulţi ambasadori aici, în România, cu fiecare an şcolar”, a declarat ambasadorul David Saranga.

Data fiind situaţia, cursul şi organizarea ceremoniei de absolvire au fost cu totul inedite şi pentru organizatori. „Este un an atipic. Am fost obligaţi să ne adaptăm la circumstanţe nemai-întâlnite, niciodată trăite de vreunul dintre noi. Pe lângă lecţiile de la clasă, tinerii diplomaţi au primit şi lecţiile vieţii, despre rezistenţa la frustrare, adaptabilitate, răbdare, încredere şi speranţă”, a spus Tova Ben Nun-Cherbis, preşedinte şi fondator al Complexului Educaţional Laude-Reut.

În intervenţia sa, Emil Hurezeanu i-a felicitat pe elevi şi şi-a exprimat regretul că nu poate fi de faţă la ceremonie. „Sunt legat de această şcoală de experienţe de neuitat. Elevii şi profesorii au fost, de altfel, oaspeţii mei la Berlin, într-un curs similar de diplomatie, cu patru ani în urmă.”

Programul de diplomatie şi relaţii internaţionale Laude-Reut se adresează claselor IX-XI şi cuprinde în prezent 48 de elevi. Dintre aceştia, 22 de elevi din clasa a XI-a au absolvit ediţia din acest an a cursului de diplomatie digitală. (E.G.)

72 de ani de la înființarea Teatrului Evreiesc de Stat

Teatrul Evreiesc de Stat din Capitală a aniversat, la 1 august, 72 de ani de la înființarea sa ca instituție de stat. La mai bine de șapte decenii de la momentul apariției primului teatru idiș profesionist, grație lui Avram Goldfaden, atât în București, cât și, un an mai târziu, la Iași funcționau două noi instituții de cultură care aveau să pună în lumina reflectoarelor opere semnificative ale dramaturgiei idiș. Un element de noutate pentru ansamblul teatral românesc este înființarea unui Studio Idiș de pregătire actoricească, el reunind contribuții importante ale unor personalități teatrale precum Beate Fredanov, Alexandru Finți, David Esrig sau David Rubin.

Se montează piese de rezonanță, precum *Tevie Lăptarul*, *Lozul cel mare*, *Comoara*, *Sender Blank*, *Nathan Înteleptul*, *Vioara lui Stempenu* sau binecunoscuta *Vrăjitoarea*, a lui Avram Goldfaden, ilustrând creațiile unor clasici ai dramaturgiei evreiești (Șalom Alehem, I.L. Peretz, S. Ansky, Iacob Gordin, H. Leivik), dar și ale unor dramaturgi evrei din România (Mihail Sebastian, Aurel Baranga, Alexandru Sever, Dumitru Solomon) și din lume (Arthur Miller, Israel Horowitz, Mario Diamant). Acestora li se adaugă scrierile unor iluștri autori din dramaturgia universală (Jean-Baptiste Molière, Gotthold Ephraim Lessing, Henrik Ibsen, Bertolt Brecht, Lion Feuchtwanger, Max Frisch, Friedrich Dürrenmatt, Arnold Wesker).

Începând cu anul 2016, Teatrul Evreiesc de Stat organizează la

București Festivalul Internațional de Teatru Idiș TES FEST, împlinindu-și menirea de a conserva și promova limba și cultura idiș prin intermediul unui spectru larg de evenimente teatrale și culturale. De asemenea, Teatrul Evreiesc de Stat a prezentat publicului, cu doar două luni în urmă, cea de-a V-a ediție a Festivalului Internațional de Teatru Idiș TES FEST, difuzată exclusiv în mediul online. În această perioadă, Teatrul Evreiesc de Stat organizează o serie de evenimente artistice desfășurate în aer liber, grație parteneriatelor cu diverse alte instituții de cultură din Capitală. Despre acest subiect și nu numai, managerul Maia Morgenstern a oferit un interviu publicației *Realitatea Evreiască*.

Teatrul Evreiesc de Stat în timp de pandemie...

În toată perioada aceasta complicată, așa cum a fost, fiecare a știut a-și gestiona stările, emoțiile și activitatea. Teatrul Evreiesc de Stat nu și-a întrerupt nici o secundă activitatea. Desigur, în perioada în care nici nu puteam ieși din casă, ne-am desfășurat activitatea – actori, echipa tehnică, alți colegi – prin înregistrarea unor dramatizări, momente, fragmente, cu teme specifice Teatrului Evreiesc. Pot spune chiar că ne-am dezvoltat anumite abilități de a ne filma, de a ne înregistra, uneori cu umor, alteori cu tristețe, în orice caz cu dorința de a ne continua în permanență activitatea.

– Care sunt principalele activități desfășurate?

– Imediat după ridicarea stării de urgență, din luna iunie, am jucat spectacole din repertoriul teatrului, unele adaptate pentru asemenea reprezentări. Au fost, în medie, două-trei spectacole pe săptămână. Se cuvine aici o adâncă reverență colaboratorilor externi care, deși aflați în vacanță, și-au sacrificat din timp și și-au alăturat eforturile pentru a veni în sprijinul activității Teatrului Evreiesc de Stat.

– O premieră în această perioadă?

– Luându-ne absolut toate măsurile de prevenție, am avut chiar o premieră – *Stand-up lechaim!* – un spectacol-concert de muzică tradițională klezmer, inspirat din patrimoniul cultural evreiesc de limbă idiș, o sursă inepuizabilă de energie și umor. Spectacolul, cred eu, a fost gustat de public, a fost *sold out*, exact în limitele prevăzute de regulamentele și prevederile legale. Da, numărul total de spectatori îngăduit per reprezentanță a fost de 30.

– Parteneri?

– Am avut sprijinul multor parteneri, prieteni. În primul rând, vorbesc de Primăria Capitalei, care a avut încredere în continuitatea activității noastre, iar aici mă refer la întreaga echipă a TES. O serie de instituții, cărora le mulțumesc, ne-au sprijinit punându-ne la dispoziție spații și locuri pentru organizarea spectacolelor – Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Național al Literaturii Române, Casa Filipescu-Cesianu,

Școala Italiană „Aldo Moro” din Capitală, Festivalul „Bucureștii lui Caragiale”. De asemenea, am încheiat și un parteneriat cu Teatrul de Artă, în felul acesta fiind alături și de sectorul independent de teatru.

– Proiecte de viitor?

– Ne continuăm activitatea cu prudență și responsabilitate. Am cerut colegilor actori, și nu numai, din cadrul TES să-și spună opinia asupra felului în care trebuie și putem să ducem mai departe menirea TES, săvârșind astfel actul artistic fără a pune în pericol pe cineva.

Cred că am găsit o formulă demnă, tulburătoare emoțional, un proiect extrem de interesant. Este vorba despre scrierea Anei Novac, intitulată „Cele mai frumoase zile ale tinereții mele”, jurnalul unei supravieuitoare a Holocaustului. Un proiect feminin dacă îmi este învințat să spun astfel, desfășurat alături de regizoarea Liana Ceterchi, scenografa Viorica Petrovici și actrițe de diverse generații ale trupe Teatrului Evreiesc de Stat. Ne bucurăm să fim împreună, după toate legile, cerințele și regulile pe care încercăm să le înțelegem și cu mintea, și cu sufletul. De altfel, ne dorim să devenim un far, un pol al culturii, educației, să aducem emoție, gândire și nicidecum să fim un factor de stres sau de spaimă.

DAN DRUȚĂ

Keshet Q&A, „Despre familie și actorie la puterea a cincea”

Matineu cu Maia Morgenstern și familia ei

Subiectul recentei ediții *Keshet Q&A online*, „Despre familie și actorie la puterea a cincea” organizate de JCC România, prezentată de coordonatorul pentru programe naționale JDC, Ery Pervulescu, și moderată de președinta CE Timișoara, Luciana Friedmann, a venit poate din tradiția familiilor de actori care au dat strălucire teatrului evreiesc din România, de la începuturi până azi. Debutul Maiei Morgenstern – căci despre familia ei a fost vorba – e legat de TES, pe care-l conduce din 2012. Pentru unul din rolurile sale de referință jucat pe scena teatrului evreiesc, „Astă seară, Lola Blau”, a fost și este aplaudată de la București la New York, creație răsplătită cu Premiul UNITER pentru „cea mai bună actriță în rol principal”.

Reuniunea de familie a devenit spectacol în care actorii s-au jucat, fiecare, pe sine. În distribuție: Claudiu Istodor, interpretat actor-filozof. Rolul lui Tevi Lăptarul din celebrul *musical* „Scripcarul pe acoperiș”, pus în scenă la TES cu puțin timp înainte de pandemie, i s-a potrivit mănășă, de unde și extraordinarul succes; lucru deloc ușor când avea de înfruntat competiția cu filmul produs de studiourile MGM. Tudor Aaron Istodor: cei care l-au văzut în rolul asistentului social din piesa „În vizită la domnul Green” de Jeff Baron, în tandem cu Virgil Ogășanu, jucat tot la TES, au avut o mostră a forței și modernității sale interpretative. Cabiria Leea Morgenstern, acum studentă la Facultatea clujeană de teatru și film, era școlăriță când a debutat într-un *Purimspiel* la TES, unde s-a făcut remarcată printr-o aptitudine de baraj în teatrul evreiesc: potențialul de actriță completat. Isadora Ana Băltățeanu – mezină familiei, încă liceeană, vrea să spargă tradiția și să „se îndrepte spre psihologie”.

Toți au fost de acord că Maia e personajul unificator al individualităților „foarte diferite”, cum s-au autocaracterizat, cristalizate sau în devenire. Claudiu i-a definit poziția printr-o povestire cu tâlc despre bunica din partea tatălui, „căreia toți îi ziceau Maia. O chema, de fapt, Maria, dar fiindcă nu-l putea pronunța bine pe *r*, spunea Maia. Și așa i-a rămas numele. A trăit până la 96 de ani. Ea ținea familia unită. După ce ea n-a mai fost, ne-am răspândit toți”. Maia a constatat existența unei trăsături comune de familie: umorul. „Puterea de a râde la aceleași glume”, a completat Clau-

udiu. „Sufletismul”, a fost de părere Isadora. Pentru copii, forța maternă de coeziune constă în faptul că „ai cu cine să te sfătuiești în tot ce te frământă profesional și să primești răspunsuri sincere, venite din dragoste, știut fiind că sinceritatea nu e ușor de suportat”. Tot ei au sesizat încă un element al legăturii familiale, cel formator actoricesc: „Am avut ce să vedem, ce să auzim; am respirat un anumit aer”. Maia a înțeles că, pentru binele copiilor, era nevoie „să-și reprime instinctul de cloșcă” la momentul oportun, dacă voia ca ei să-și găsească propriul drum în viață și-n artă. Ceea ce nu dăunează comunicării între generații. Dimpotrivă. Lui Tudor, de pildă, îi este dor de bunica Sara, mama Maiei. Bunica Sara l-a crescut. „Fiecare își are ‘Ara lui’”, declara când era copil. Toți s-au ferit de cuvinte mari despre pasiunea pentru actorie, dar ceea ce e mai profund în familia Morgenstern de acolo vine. Într-un interviu acordat RE cu ani în urmă, Maia o definea: „Arta nu e un sacrificiu. Dacă o privești ca un soi de martiriu, mai bine las-o baltă. Nu e refugiu. Dimpotrivă, cauți în tine și dăruiești, dacă ai ceva de dăruit. Eliberare de sine? Nici pomeneală. N-ai de ce să te eliberezi de ceea ce ești tu, fiindcă asta aduci oamenilor pe scenă. Existență la maximă tensiune, da. E înțelepciunea mea de a fi”.

Acum, în vremuri de pandemie, avem toți mult mai multă nevoie de această forță interioară, inclusiv „întreaga breaslă a actorilor”, ca să putem rezista. Fiecare a exprimat-o în felul său. „Dușmanul numărul 1 e sațul”, consideră Maia. „Chiar dacă ne desfășurăm spectacolele în aer liber, cu reguli de protecție, tot oferim oleacă de bucurie publicului”. A trăi în acord cu natura poate fi una din sursele de rezistență; punct de vedere înaintat de Claudiu și exemplificat: „Mi-am cumpărat o motocicletă și-n lunile din urmă am bătut multe locuri minunate din țară”. „Neputând să mă duc la cursuri – a spus Cabiria – am plonjat în mine, dar resimt absența vârtejului viu: colegi, profesori”. „Deși joc azi la teatrul-grădină din Herăstrău – a vorbit despre programul zilei Tudor – m-am pregătit ca pentru un spectacol din starea de normalitate. Nu ne pierdem speranța”.

Piesa nouă „Nu sunt eu. O biografie” este contraofensiva Maiei. A fost prilej de a le mulțumi celor implicați: scenografa Adriana Grand, directorului de scenă Victor Ioan Frunză, producătorului Marius Bodochi, director al Teatrului Dramaturgilor Români, P.R.-ului Oana Monica Nae, asistentului de regie Dan Druță, muzicienilor klezmer ai TES, conduși de Bogdan Lișin.

IULIA DELEANU

Relații strânse interconfesionale întreținute de FCER

Legături apropiate cu Patriarhia Română

După mesajul de felicitări transmis de FCER, sub semnătura președintelui Aurel Vainer, cu prilejul aniversării Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, Daniel, acesta a răspuns într-o scrisoare de mulțumire. „Ne rugăm lui Dumnezeu, Dăruitorul vieții și al tuturor binefacierilor, să vă dăruiască sănătate și bucurie, pace și mult ajutor în viață și în activitatea pe care o desfășurați”, a scris Preafericitul Daniel în epistola transmisă la începutul lunii august.

Arhiepiscopul Mitropolit de București urează FCER sănătate și realizări

Arhiepiscopul Aurel Percă, Mitropolit romano-catolic de București, a mulțumit președintelui Aurel Vainer pentru felicitările adresate de aniversarea înaltului prelat. În mesajul său, Arhiepiscopul Mitropolit de București adresează „binecuvântări cerești” și urează conducerii FCER și tuturor colaboratorilor „sănătate și frumoase realizări”.

Vizionarea filmului „Arest” la JCC București

La 23 iulie 2020, JCC București a difuzat *on-line* proiecția filmului „Arest” (regia: Andrei Cohn), care a fost realizat prin casa de producție

Mandragora și a avut premiera mondială în iunie 2019, la Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF). Scenariul a fost semnat de Andrei Cohn și Alex Negoescu, iar rolurile principale au fost interpretate de actorii Alexandru Papadopol și Iulian Postelnicu. În 2019, filmul a fost

premiat la Festivalul Internațional de Film de la Cairo pentru cea mai bună contribuție artistică, iar în 2020 Iulian Postelnicu a câștigat Premiul Gopo pentru cel mai bun actor în rol principal, după cum a precizat moderatorul evenimentului, Delia Marc.

O componentă definitorie a filmului este frica, sentiment care a constituit și unul dintre titlurile de lucru ale producției, a arătat regizorul Andrei Cohn. Acțiunea este plasată „în comunismul anilor '80 (...), vorbind despre modul de coabitare cu oroarea.”

Carmen Corina Florea, de la JCC București, l-a caracterizat drept „un film-mărturie. Personajele sunt generice; în locul lor ar fi putut fi părinții, prietenii sau colegii noștri. Este un film care vorbește despre frică și despre puterea pe care unii dintre noi și-o pot asuma asupra celorlalți, un film

care explică bine ce însemna reprimarea în vremea comunismului.”

Printr-un mesaj video, Alexandru Papadopol, care a mai lucrat cu Andrei Cohn la filmul „Acasă la tata” (2015), a declarat: „Nu este un film care presupune *entertainment*, ci unul dur, asumat, care poate influența mentalități și naște controverse. Din punctul meu de vedere, este un film foarte bun, cu personaje puternice și cu o regie robustă.”

Adrian Gueron, directorul JCC București, și-a exprimat recunoștința față de public și față de cei implicați în proiecția de film: „Vă mulțumesc că ați ales să fiți alături de noi cu un subiect nu ușor de digerat. Aș vrea neapărat să mulțumesc tuturor, inclusiv colegelor Delia Marc, Sofia Nagy și Carmen Florea.”

CLAUDIA BOSOI

Stela Georgescu: „Poezii uitate”, „Simple amintiri”

Numitorul comun al convorbirilor Stelei Georgescu cu sine însăși – versuri, „Poezii uitate”, memorialistică, „Simple amintiri” – e prețuirea vieții. Retrăiește clipe tandre. Soțul plecat Dincolo există în suflet. Tinerețea și bătrânețea formează o simbioză în imaginarul dialog de dragoste. De la neliiniștea primelor tresăriri ale sentimentului – „ce va fi cu noi?” – din prezenta drumului împreună, la adresarea aproape umoristică, dinspre final: „ce faci, bătrâne, nu-i casa ta?!” Plimbarea prin ciclurile existențiale denotă lealitate – „nu am făcut jurăminte false”, discreție față de tot ce a însemnat suferință – „coarda care mă durea”, conștiință a lucrurilor care trebuie să rămână nerostite.

Însemnările de jurnal privesc ultimele ceasuri ale vieții în lumea Gutenberg: o lume care se bucura să

citească o carte tipărită, se îmbrăca frumos să meargă la teatru, să vadă un film, la cinema. Apar schițe de portret: o fostă colegă de școală revăzută azi, un fost coleg de serviciu al cărui nume e citit într-un ferpar. Amintirea străzii-decor al copilăriei bucureștene reface o atmosferă de familie, de cartier, aduce elemente inedite despre Maria Tănase, Zăvodoc. Transformări de mentalitate reies din răsfoirea unui album de familie, a unui caiet cu rețete culinare, a unui dialog despre împlinire cu un nepot; transformări urbane. Iubirea maternă și iubirea filială, cu statornicii, îndoile, regăsiri, se perpetuează de la o generație la alta. Prezentul e tratat cu obiectivitate: paradoxurile digitalizării – comunicare cu lumea largă și însingurare; comicul anglicizării din vorbirea curentă, ca altădată franțuzismele. Nu lipsește

Recapitulări de viață și poezie cu Bianca Marcovici

Ecoul al recente lansări a volumului de poezie „Curcubeu peste Haifa” de Bianca Marcovici, la Iași, în noul sediu, inaugurat la 15 februarie a.c., al *Junimii*, editura care l-a publicat, interviul acordat *TVR Internațional* de poeta israeliană de expresie română a fost o recapitulare a reperelor ei de viață și artă: mediul cultural formator, debutul editorial, „dubla apartenență” spirituală, de care amintea reporterul Sandrino Gavrilăoaia.

Autoare a 30 de volume, bucurându-se de atenția criticii din România și Israel, laureată a multor premii, scriitoarea este numită, în 2015, ambasadoare a poeziei românești la Haifa. Sugestiv – motto-ul interviului: „Nimeni nu-și uită cerdacul bunicilor, casa părintească sau cernoziomul, care a fost înlocuit aici cu (...) pământ roșu, dar roditor”. (I.D.)

Interviu cu E.S. ARTHUR MATTI, ambasadorul Elveției la București

(Urmare din pag. 3) consultări la nivel cantonal sau comunal, adesea privind probleme mai ample decât cele de nivel federal.

– Ați avut deja timp să călătoriți în România? Ce părere aveți despre atracțiile turistice din România?

– Am călătorit mult în România cu ocazia verificării aplicării corecte a Primului Fond Elvețian de Contribuții în România, care s-a ridicat la 181 de milioane de dolari și s-a încheiat în decembrie 2019. Programul nostru de parteneriat a avut ca scop reducerea diferențelor economico-sociale din România. În plus, am vizitat cu familia mea obiective turistice și plănuiesc să continui explorarea turistică a României. În general, România este

o destinație turistică subestimată și oferă o mare diversitate de atracții pe tot parcursul anului. Multor elvețieni le place să descopere comorile României: o plimbare prin Munții Carpați și în nordul țării sunt obligatorii. Vizitarea uluitoarei Delte a Dunării face parte din programul standard. În plus, locuri istorice unice, ca de pildă bisericile din Nordul Moldovei, cetățile dacice din Munții Orăștiei, bisericile fortificate din Transilvania, bisericile din lemn din Maramureș și mănăstirile din Bucovina sunt importante atracții turistice pentru elvețieni. În sfârșit, dar nu în ultimul rând: elvețienii sunt atrași de muzee. De fapt, acasă elvețienii merg mai des la muzeu decât la cinema.

Institutul „Elie Wiesel” ...

(Urmare din pag. 6) culturală, fiind conștienți de faptul că trebuie să găsești aspecte care să atragă. Așa s-au născut taberele de pictură, expozițiile, precum cea din Casa Memorială „Elie Wiesel”, despre scriitori și despre Sighet, muzeul Pogromului de la Iași la fosta Chestură, unde avem un parteneriat cu Consiliul Județean Iași, alte diverse proiecte expoziționale. Anul trecut am realizat un proiect de concurs de fotografie despre Pogromul din Iași. Am prezentat șase fotografii de arhivă despre Pogrom și i-am rugat pe cei interesați să se ducă să fotografieze cum arată azi acele locuri. Au participat de la elevi până la doctoranzi, iar fotografiile lor împreună cu imaginile de arhivă au fost adunate într-o expoziție stradală. A fost interesant să urmărești reacția trecătorilor care se opreau să vadă fotografiile. În concluzie, pentru a realiza obiectivele noastre vechi și noi, ne diversificăm activitatea.

Nouă nu ne-a rămas decât să urăm succes Institutului „Elie Wiesel” în tot ceea ce face pentru apropierea și cunoașterea realităților, atât din viața evreilor, cât și a românilor.

Îngeri uciși și suflete zdrobite

(Urmare din pag. 14) lume idolatră ce nu voia să accepte miracolul descoperirii unui Dumnezeu unic de către poporul lui Israel. O ură de moarte, preluată și cultivată până în zilele noastre de antisemiți, cu aceeași vehemență și neostoiită dușmănie împotriva a tot ceea ce e evreiesc!

Lor, acestor copii curați, neprihăniți și frumoși ca îngerii, uciși cu năprasnică dușmănie, lor și mamelor lor, acele femei evreice, care și-au purtat cu curaj, cu decență și nobilă demnitate umilințele, durerea și groaznică suferință, le consacru aceste rânduri ca un prea simplu, dar binemeritat omagiu, în semn de respect și profundă gratitudine.

Acum, când închei, mă gândesc cât de bine ar arăta un monument dedicat copiilor-martiri și mamelor lor, așezat în fața Muzeului Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului.

Acești copii ori preadolescenți, care au plătit cu viața înainte de a trăi cu adevărat pentru vina că erau fii ai lui Israel, nu au încă un monument care să le eternizeze memoria, deși așa s-ar cuveni. Unii dintre ei își dorm somnul cel veșnic în gropi comune, fără semn și fără nume. În locuri până azi neștiute!

Un monument închinat acestor eroi ar fi un gest de profundă cinstită, cu atât mai actual astăzi, când fantoma unui antisemitism tot mai virulent și tot mai amenințător bântuie iar în lume.

Înălțați un astfel de monument, care să străjuiască, într-un loc cuvenit, ca un simbol și mai ales ca un avertisment și ca un îndemn: „Oameni, aduceți-vă aminte și fiți vigilenți!”

Acord între Institutul Cervantes și Comunitatea Evreilor Sefarzi din Salonic

Institutul Cervantes și Comunitatea Evreiască din Salonic au semnat un acord, prin care i se permite Institutului să înființeze o filială în acest oraș unde, de-a lungul istoriei, a trăit o numeroasă comunitate sefardă. În acest fel, Institutul dorește să promoveze și să recunoască rădăcinile spaniole ale acestei comunități și să revitalizeze interesul față de istoria ei.

Deși astăzi în Salonic trăiesc doar aproximativ 1200 de evrei, comunitatea sefardă a fost o parte a unei populații deosebit de diverse din Salonic, care a trăit alături de creștini și musulmani timp de secole. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când trupele germane au ocupat orașul, au fost deportați din Salonic la Auschwitz 46.000 de evrei. Majoritatea a fost exterminată.

La ceremonia de semnare au fost prezenți, printre alții, David Saltiel, președintele Consiliului Central al Comunităților Evreiești din Grecia și

vicepreședinte al Congresului Mondial Evreiesc, Cristina Conde de Berold, directorul Institutului Cervantes de la Atena, Arancha Gonzalez Laya, ministrul spaniol al Afacerilor Externe. În discursul său, David Saltiel a arătat: Comunitatea de aici a fost înființată de evrei din Spania, din regiuni precum Toledo, Granada și Sevilla. Era o comunitate care vorbea, mânca și cânta în spaniolă. După Holocaust, au rămas doar 1500 de evrei, dar am păstrat în inimile noastre amintirea despre trecutul spaniol și vrem să ne păstrăm viețile tradiționale.”

Conform acordului, comunitatea evreiască va oferi Institutului un sediu pentru noua sa filială, în timp ce Institutul va organiza diferite activități culturale și educative sefarde.

O preocupare asemănătoare are și Institutul Cervantes de la București, care a organizat mai multe evenimente privind istoria comunității sefarde din România. (E.G.)

Bebe Bercovici z.l.

Bucuriile dăruite publicului continuă să trăiască

Bebe Bercovici z.l. (1937-2020) a intrat în teatrul evreiesc când mai avea public vorbitor de idiș. A avut norocul să-și facă mâna jucând cu Sevilla Pastor, Dina König, Mauriciu Seckler, Seidy Glück, Samuel Fischler, Benno Popliker... Leonie Waldman-Eliad era stea în ascensiune. În fosa orchestrei, dirija Haim Schwartzman. Înșiruire de nume-legende; o lume rămasă, azi, în cărți de istorie teatrală și-n sufletele spectatorilor care i-au prins. A învățat de la gloriile de atunci cum să sape ca să găsească-n sine adevărul artistic propriu și „firul de aur” – tradiția fără greș a *idishkeit*-ului în teatru – capabil să-l conducă spre armonizare cu individualitățile alcătuiind trupa.

De altfel, avea să și joace în „Firul de aur”, spectacol de folclor idiș după piese de Goldfaden, realizat de Israil Bercovici, atunci secretar literar al teatrului; „Tevi Lăptarul” după Șalom Alehem, „Sonata Kreutzer” de Iacob Gordin, fiecare reprezentând momente din istoria teatrului idiș și etape ale propriei sale maturizări artistice. Nu poți străluci în teatrul evreiesc dacă nu ai, deopotrivă, stoffă de actor de comedie, actor dramatic, actor de teatru de revistă. Bebe Bercovici a dovedit-o cu brio, când a jucat în „Opinia publică”, de Aurel Storin, a reușit roluri de compoziție în „Frank al V-lea” de

Dürrenmatt, în „Opera de trei parale” de Brecht. O școală care i-a adâncit predispoziția pentru tragi-comic.

Dacă până prin anii '70 spectacolele de revistă, în care făcea furori alături de partenera de scenă și de viață, irezistibilă Tricy Abramovici, se jucau în idiș, odată cu Aliaua masivă a publicului vorbitor de *mamelușn*, s-a trecut la română. Bebe Bercovici era nelipsit la *Purimspiel*-urile din Popa Soare. Una din ultimele apariții, înainte de plecarea din România, a fost în monologul, scris de el, al groparului Yorick din „Hamlet”: parodie la totalitarismul din ce în ce mai sufocant al anilor acelora.

Acum a plecat din lume, dar bucuriile dăruite celor care l-au aplaudat pe scena TES continuă să trăiască.

IULIA DELEANU

In memoriam YEHUDA LIVNAT Z.L.

În fața Torei deschise, la *bima*, Yehuda Livnat z.l. se ruga în fața *Aron Kodeș*-ului pentru obște. Întors spre sine spre a se putea concentra asupra cuvintelor sacre, își lua de bună voie, în fiecare *Șahrit* și *Minha Maariv*, povara de a duce spre Cer rugile enoriașilor bucureșteni reuniți la Templul Coral. Dacă nu s-ar fi mobilizat astfel, ar fi existat primejdia ca vorbele rostite să se înșiruie mecanic, golite de putere. Pentru rugăciunile care nu vin din suflet, Cerurile nu se deschid. Misiune deloc ușoară.

Există și-o povestire midrașică despre asta. Într-un șetl, de *Iom Kipur*, în *șil*-ul înțesat de lume, zumzetul rugăciunilor din sală și al celor de la amvon se orea în tavan. Oamenii erau obosiți după aproape o zi de post, exasperați, rușinați. Dintr-odată,

un chiot venit nu se știe de unde sparge cuvintele bolboroseli și Cerurile se deschid. Toți întorc privirile înspre locul de unde pornise. La capătul *șil*-ului descoperă un băietan cumva speriat că, poate, făptuise o necuviință. În viața de toate zilele ducea caprele la păscut. Și-amintise că era *Iom Kipur*. Intrase în sală. Voia să se roage, dar nu știa cum. Și-atunci a făcut cum știa el să-și deschidă sufletul.

Yehuda Livnat z.l. avea carte, chemare, credință. Cele trei însușiri fără de care nu poți oficia serviciul divin. A făcut-o până în ultima clipă a vieții. Chiar în vremea din urmă, când pandemia ne-a obligat la izolare, s-a slujit de tehnologie să fim mai aproape de Dumnezeu Unic.

Fie-i amintirea binecuvântată! (I.D.)

☆ DECESE ☆ COMEMORĂRI ☆

Fiul, nora, nepotul, nepoatele și prietenii apropiați anunță cu adâncă durere trecerea în neființă a iubitului lor **IOSEPH (DODO) COTNĂREA-NU**, OM de înaltă ținută intelectuală și spirituală. Înმომარტarea a avut loc la Cimitirul sefard pe 29.07.2020. Fie-i amintirea binecuvântată!

La data de 4 octombrie 2020 se împlinesc 2 ani de la plecarea dintre noi a lui **HAFNER IZAC**: soț, tată, bunic, frate. Un om deosebit, cu gândire și inimă. Fie-i memoria binecuvântată. Familia

Pe 20 Tışrei, cu aceeași tristețe comemorăm 19 ani de când ne-a părăsit, trecând în eternitate, buna, draga noastră **ANA SCHREIBER**. Să-i fie sufletul înconjurat de lumină și Dumnezeu să-i dăruiască pacea și odihna veșnică împreună cu RUDİ, soțul ei, și fiul lor ALBERT (ABI). Familia

Înhumati în Cimitirele CEB: **MIHAILESCU LYA ROSE; COHN CAROLINA; STERN OTILIA; YEHUDA LIVNAT; AVRAM HANA; SINGER IVAN; MARINESCU EMIL.**

FILE DE CALENDAR

Evrei născuți în luna octombrie

Nicolae Cajal – medic, academician. Născut la București, 1 octombrie 1919. Președinte al FCER (1994-2004). Decedat la București, 2004.

Vitaly Lazarevici Ginzburg – fizician, printre părinții bombeii cu hidrogen. Născut la Moscova, 4 octombrie 1916. Premiul Nobel pentru fizică, 2003. Decedat la Moscova, 2009.

Nachum Gutman – pictor. Născut la Telenești, Basarabia, 5 octombrie 1898, imigrat în Palestina, 1905. Premiul Israel, 1978. Decedat în Israel, 1980. Muzeul Nachum Gutman, Tel Aviv.

Niels Henrik David Bohr – fizician. Născut la Copenhaga, 7 octombrie 1885. Premiul Nobel pentru fizică, 1922, pentru contribuții în domeniul structurii atomului. Decedat la Copenhaga, 1962.

Yechezkel Landau – rabin, autor al cărții *Noda beYehuda*, oponent al Haskalei. Născut la Opatow, Polonia, 8 octombrie 1713. Rabin la Praga (1755). Decedat la Praga, 1793.

Dvora Mosenzon Omer – scriitoare. Născută în kibutul Maoz Haim, 9 octombrie 1932. Premiul Israel, 2006. Decedată la Kfar Mates, Israel, 2013.

Harold Pinter – scriitor și regizor. Născut la Hackey, Londra, 10 octombrie 1930. Premiul Nobel pentru literatură, 2005. Decedat la Londra, 2008. Teatrul de Comedie din Londra îi poartă numele.

Roman Jakobson – lingvist și critic literar. Născut la Moscova, 11 octombrie 1896, stabilit în SUA, 1941. Pionier al analizei structuraliste a limbii. Decedat la Cambridge, Mass., SUA, 1982.

Hannah Arendt – filozof și teoretician politic. Născută la Linden, Germania, 14 octombrie 1906, refugiată în SUA, 1941. Scrieri în domeniul teoriei politice și filozofiei istoriei. Decedată la New York, 1975. Premiul *Hannah Arendt Prize* instituit în memoria ei.

Angelica Rozeanu (Adelstein) – jucătoare de tenis. Născută la București, 15 octombrie 1921, emigrată în Israel, 1960. Campionă mondială, 1950, timp de șase ani. Decedată la Haifa, 2006.

David Ben-Gurion (Grun) – lider sionist și om politic israelian. Născut la Plonsk, Polonia, 16 octombrie 1886, imigrat în Palestina, 1906. Primul prim-ministru al Israelului, 1948-1954 și 1955-1963. Decedat la Ramat Gan, 1973, înmormântat la Sde-Boker, Israel.

Henri Louis Bergson (Berekson) – filozof. Născut la Paris, 18 octombrie 1859. Premiul Nobel pentru literatură, 1927. Decedat la Paris, 1941, umilit de ocupanții nazști.

Mihail Sebastian (Iosif Mendel Hechter) – scriitor. Născut la Brăila, 18 octombrie 1907. Printre scrieri: *De două mii de ani*; *Jurnal 1935-1944*. Decedat la București, 1945.

Benjamin Netanyahu – om politic israelian. Născut la Tel Aviv, 21 octombrie 1949. Prim-ministru al Israelului, 1996-1999 și din 18 decembrie 2012 până în prezent; primul prim-ministru al Israelului născut în Israel după întemeierea statului.

Levi Eshkol (Shkolnik) – om politic israelian. Născut la Oratov, Kiev la 25 octombrie 1895, imigrat în Palestina, 1914. Prim-ministru al Israelului, 1963-1969. Decedat în funcție, 26 februarie 1969, Ierusalim.

Martin Gilbert – istoric. Născut la Londra, 25 octombrie 1936. Autor a 88 de cărți de istorie, unele de istoria evreilor. Înnoobilat cu titlul *Sir*, 1990. Decedat la Londra, 2015.

Yevgheny Maksimovici Primakov (Nemcenko) – arabist, diplomat, om politic. Născut la Kiev, 29 octombrie 1929. Membru al Academiei de Științe a Rusiei. Prim-ministru al Rusiei, 1998-1999. Și-a recunoscut originea evreiască. Decedat la Moscova, 2015.

Evrei decedați în luna octombrie

Giorgio Pressburger – scriitor. Născut la Budapesta, 1937, imigrat în Italia, 1956. Romane și piese de teatru, unele pe teme iudaice, în italiană. Premiul Alabarda d'Oro, 2010. Decedat la Trieste, 5 octombrie 2017.

Otto Fritz Meyerhof – medic și biochimist. Născut la Hanovra, Germania, 1884. Premiul Nobel pentru medicină, 1922, pentru studii asupra metabolismului muscular. Refugiat în SUA, 1940. Decedat la Philadelphia, 6 octombrie 1951.

André Maurois (Émile Salomon Wilhelm Herzog) – scriitor. Născut la Elbeuf, Franța, 1885. Membru în Academia Franceză, 1938. În exil în Canada, 1940; activ în *France Libre*; revenit în Franța. Decedat la Neuilly-sur-Seine, 9 octombrie 1967.

Jacques Derrida – filozof. Născut la El Biar, Algeria, 1930. Profesor universitar, Paris, autor a circa 40 cărți de filozofie, literatură, drept, antropologie, istorie, lingvistică, teorie politică. Decedat la Paris, 9 octombrie 2004.

Reuven Rubin (Zelicovici) – pictor. Născut la Galați, 1893, emigrat în Palestina, 1923. Premiul Israel, 1973. Ambasador al Israelului în România, 1948-1950. Decedat la Tel Aviv, 13 octombrie 1974.

Leonard (Louis) **Bernstein** – compozitor, dirijor, pianist. Născut la Lawrence, Mass., SUA, 1918. Genu-rile muzicale cultivate: muzică clasică, balet, operă. Decedat la New York, 14 octombrie 1990.

Harold Bloom – critic literar, scriitor, analist al religiei, autor a 50 de cărți. Născut la New York, 1930. Profesor de literatură, Universitatea Yale. Cărți traduse în 40 de limbi. Decedat la New Haven, Connecticut, 14 octombrie 2019.

Moshe Dayan – general și om politic israelian. Născut în kibutul Deganya Alef, 1915. Ministru al Apărării, 1967-1974; ministru de Externe, 1977-1979. Decedat la Tel Aviv, 16 octombrie 1981.

Antonio José da Silva o Judeu – dramaturg. Născut în Brazilia, 1705, într-o familie de marani readuși forțat la Lisabona. Condamnat de Inchiziție pentru practica religiei iudaice și ars pe rug (*auto-da-fé*) în Portugalia, 18 octombrie 1739.

Meir Shamgar (Stereberg) – jurist. Născut la Danzig (Gdansk), 1925; imigrat în Palestina, 1939. Președintele Curții Supreme a Israelului, 1983-1995. Premiul Israel, 1995. Decedat în Israel, 18 octombrie 2019.

Arthur Schnitzler – scriitor. Născut la Viena, 1862. Autor de romane, povestiri, piese de teatru, în care modernismul se reunește cu lupta împotriva antisemitismului. Printre romane: *Domnișoara Elsa*. Decedat la Viena, 21 octombrie 1931.

David Fyodorovici Oistrach – violonist. Născut la Odessa, 1908. Ordinul Lenin, 1946 și 1966. Decedat la Moscova, 24 octombrie 1974. Asteroidul 42516 a fost denumit cu numele lui și al fiului său Igor Oistrach.

William Loren Katz – istoric. Născut la New York, 1927. Autor a 40 de cărți în domeniul istoriei afro-americane. National Railroad to Freedom Award, 2012; Institute of African American Affairs of New York University Award. Decedat în SUA, 25 octombrie 2019.

Shlomo Goren (Gorenchik) – rabin sionist și general israelian. Născut la Zambrow, Polonia, 1917, imigrat cu familia în Palestina, 1925. Întemeietor al Rabinatului Militar, 1948; Șef-Rabin al Israelului, 1973-1983. Decedat la Ierusalim, 29 octombrie 1994.

Claude Levi-Strauss – antropolog, printre fondatorii antropologiei moderne. Născut la Bruxelles, 1908, format la Paris. Refugiat în SUA, 1940; revenit în Franța, 1948. Decedat la Paris, 30 octombrie 2009.

LUCIAN-ZEEV HERȘCOVICI

Jurnal de România '89

Sus, pe TNB, se află **Amfiteatru**, un spațiu de joc deschis, cu scenă și sală în aer liber. Aici puteți vedea, printre altele, de la ora 21.30, o mostră de *teatru multimedia documentar*. Regia spectacolului este semnată de *Carmen Lidia Vidu*.

... Proiecții video pe un ecran gigantic pe care apar secvențe de film documentar, colaje de presă, benzi desenate, imagini puternice însoțite de secvențe sonore evocând Revoluția din 1989: faimoasa adunare din fața C.C.-ului, vocea lui Ceaușescu, apoi rumoarea mulțimii, Piața Universității, scandări cu „Jos comunismul” etc.

Dincolo de impresionanta atmosferă creată prin desfășurare de suporturi tehnice, se produce o binevenită mutație de la jonglarea cu date și efecte multimedia, la reflectarea evenimentelor în memoria și conștiința a patru actori.

Actorii nu joacă un text scris de alți autori, ci dublează discursul cu propriile lor amintiri și opinii, cu imagini din arhiva personală. Confesiunile lor sunt cu atât mai captivante, cu cât *Ion Caramitru*, *Oana Pellea*, *Florentina Țilea* și *Daniel Badale* sunt foarte diferiți prin origini, vârstă și medii în care au evoluat.

Protagonist al momentului istoric, *Ion Caramitru* (care avea atunci 47 de ani!) insistă pe destinul familiei sale de aromâni, hăituiți și arestați de regimul comunist. El evocă formele rezistenței prin cultură: Hamlet-ul lui Tocilescu, recitalurile de poezie ilustrate muzical de Dan Grigore și Johnny Răducanu, spectacolele cu poezia și teatrul lui Sorescu.

Oana Pellea, fiicamarelui Amza Pellea, avea 26 de ani când i-au parvenit veștile despre Timișoara și când a descoperit peisajul sumbru al Capitalei, înecat în sângele tinerilor împușcați. Deosebit de impresionanți sunt și ceilalți mărturisitori... *Florentina Țilea*, venită de la Iași, avea 12 ani. Ca elevă merituosă și pionieră frunțasă a ajuns, într-un an, la C.C. pentru a recita *Plugușorul*...

Daniel Badale, născut într-un sat din Botoșani, este un actor tânăr care s-a impus în *Hamlet*! În timp ce tatăl său, zugrav, lucra la Casa Poporului, fiul a ajuns să facă armata la București, și astfel, pe 22 decembrie 1989, la 19 ani, se afla, ca soldat, în TAB-ul cu care Caramitru a ajuns la TVR...

Cu toții fascinează prin prezența sobră, prin sinceritate și autenticitate. Modul în care au receptat Revoluția din decembrie 1989, pe viu, și reverberarea ei pe firul memoriei aduc în prim plan trăiri impresionante.

NATALIA STANCU

Camelia Crăciun este cunoscută cititorilor „Realității evreiești” atât în calitate de ei de specialist în studii ebraice (profesoară la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București), cât și în cea de coordonator al colecției *Biblioteca de literatură idiș*, din cadrul Editurii Hasefer. În ambele ipostaze, ea s-a dovedit unul dintre cei mai teameinici promotori ai valorilor evreiești la noi, printr-o activitate susținută pe două paliere: cel savant, desfășurat în mediul academic, și cel publicistic, desfășurat în mediile culturale, deschise către marele public.

Cercetarea ei *Scriitori evrei de limbă română: de la rebeli marginali la critici canonici* reunește cu măiestrie

cele două tipuri de discurs și certifică faptul că avem în Camelia Crăciun o voce de autoritate în studiile ebraice, ca și în istoria culturală românească.

Cartea ei – una dintre cele mai interesante apariții în domeniu, din ultimii ani, în opinia mea – configurează, pentru prima dată, pe baza evoluțiilor din câmpul literar, o fascinantă istorie intelectuală a evreilor români. Cercetarea intersectează mai multe domenii de interes, de la istoria literară propriu-zisă, la istoria curentelor ideologice și, nu în ultimul rând, la chestiunile identitare. Căci, focalizată pe evoluțiile literaturii evreiești în limba română – în toate iterațiile ei – de la finele secolului al XIX-lea și până la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, investigația ei răspunde simultan la mai multe întrebări: *Cum s-au poziționat scriitorii evrei de limbă română în perioada de dinaintea emancipării, când erau marginal acceptați în literatură, dar li se refuza cetățenia? cum a schim-*

Politica pământului pârjolit

Gândul scris

Să nu faceți greșea să credeți că politica pământului pârjolit, utilizată și la noi în fața năvălirilor tătarilor și a „prietenilor tradiționali” din Turcia și care consta în arderea recoltelor și otrăvirea fântânilor, ar fi ieșit din uz în anul 2020. Definită ca o „tactică militară care implică distrugerea a tot ce poate fi folositor inamicului, practica s-a extins și a cotropit și domeniul social-politic, în afara celui privind războaiele. E adevărat, Convenția de la Geneva (1977) a scos oamenii din sfera acestui gen de conflagrație, dar ei au rămas victime colaterale ale luptei politice. De altfel, nici nu ar fi putut fi eliminați din confruntările politice deoarece ei sunt cei vizați de acestea, nu în calitate lor neglijabilă de ființe umane, ci în cea de alegători, care trebuie mai întâi să fie bine spălați pe creier și apoi transformați într-o docilă masă de manevră.

Un întreg șir de exemple despre cum poate fi aplicată tactica pământului pârjolit în viața social-politică găsim în România, după venirea la putere a Guvernului liberal. De pildă, majoritatea parlamentară de stânga și-a folosit pionul pus în fruntea unei instituții care ar fi trebuit să fie importantă pentru apărarea democrației (Avocatul Poporului) și, cu sprijinul unor membri de aceeași orientare ai Curții Constituționale, a reușit întâi să declare neconstituționale amenzile aplicate celor care încălcau normele de siguranță sanitară, iar apoi să abroge toate prevederile care reglementau spitalizarea celor suspecți de infectarea cu SARS-COV-2. Combinată cu lentoarea Guvernului liberal de a propune un nou text de lege, situația a dus, așa cum era și previzibil, la apariția unui mare număr de cazuri de Covid-19 în România. Și asta concomitent cu creșterea numărului de cazuri în toată Europa, Franța, de pildă, ajungând la 10.000 de cazuri noi pe zi. Moment exploatat imediat de liderul PSD, care a explicat electoratului că „România a depășit China la numărul infectărilor”, vinovați fiind, conform președintelui Camerei Deputaților, „toți trădătorii, toți fripturiștii, toți combinații care au ținut acest Guvern în viață”. Evident că sunt destui votanți care nu au de unde să știe nici câți bolnavi sunt în China, nici cât de credibile sunt datele oficiale din această țară. Dar dacă așa declară un

înalt demnitar al statului român, așa trebuie să fie! Și încrederea populației în eficiența măsurilor de siguranță sanitară este zdruncinată, ceea ce ridică numărul de victime. Desigur, și cu lărgul sprijin al Guvernului în funcție, care nu a adus la timp măști pentru persoanele defavorizate, tablete pentru elevi și a acordat cu întârziere ajutoare pentru fermieri și IMM-uri.

Ca să nu mai vorbim că, dacă PSD numără „trădătorii și fripturiștii” care au trecut la liberali, același lucru îl fac și liberalii cu proprii aliați electorali, făcând socoteala celor care au trecut de la socialiști la USR. Inducerea în eroare a electoratului este vizată și de propunerea PSD de comasare a alegerilor parlamentare și locale, deși Curtea Constituțională a stabilit încă din 2012 că este neconstituțională organizarea concomitentă a două tipuri de scrutinuri.

Cel mai revoltător mod de a recurge la tactica „pârjolirii terenului” este destabilizarea finanțelor țării prin obligarea Guvernului să facă o serie de cheltuieli care cresc deficitul bugetar peste orice limită acceptabilă. Trei exemple, pentru a vedea cât de amplă este „pârjolirea”: creșterea pensiilor cu 40% în loc de 14%, dublarea alocațiilor copiilor într-o singură tranșă, anul acesta și creșterea lefurilor profesorilor cu 2500 de lei lunar. Nu contează nici măcar că, în decizia 91/2018, Curtea Constituțională a stabilit că nu pot fi luate decizii care să pericliteze stabilitatea economică, sau că există o lege care cere ca atunci când sunt propuse reglementări cu implicații financiare, să fie indicată și sursa de finanțare. Păi, să fi folosit cele aproape 200 de milioane de euro găsite lipsă la un control al Curții de Conturi, spun social-democrații. Dar numai mărirea pensiilor costă zeci de miliarde, ani la rând, nu sute de milioane! Miliarde pe care, în decembrie 2019, când încă era la guvernare, PSD recunoscuse, prin vocea propriului ministru de finanțe, Eugen Teodorovici, că nu le avea!

Nu contează, terenurile pârjolate nu mai pot fi folosite, deci scopul a fost atins!

ALX. MARINESCU

De la emancipare la integrare culturală

bat emanciparea poziționarea literară a scriitorilor evrei? Modernitatea a fost doar o opțiune culturală sau a jucat și un rol identitar-politic, în condițiile antisemitismului în ascensiune? Cum se poate observa, un spectru larg de probleme, care subîntind, practic, printr-un discurs de istorie culturală, întreaga istorie a intelectualității evreiești din România, de la întemeierea Regatului (1881) și revizuirea Constituției, cu faimosul articol 7 (1883) și până la declanșarea legislației Holocaustului în România (1938) și primele măsuri de excludere a evreilor din viața publică.

Traseul pe care îl parcurg scriitorii și intelectualii evrei din România – care are similitudini, dar și diferențe

față de Europa Centrală, pe care Camelia Crăciun le studiază printr-o bibliografie de excepție – este jalonat de dileme identitare, pe care schimbările de statut intern, respectiv, de context internațional, le acutizează. De pildă, marii interbelici (I. Peltz, F. Aderca, Mihail Sebastian, B. Fundoianu, avangarda ș.a.) nu vor fi nici ei lipsiți, din păcate, de contestații din partea „falangei” naționaliste, iar în 1938 vor cădea pradă măsurilor vexatorii prin care a început, la noi, Holocaustul.

Cartea este fascinantă prin nuanțele pe care le conține și, totodată, pentru posibilitatea de a fi continuată. Camelia Crăciun a construit, în *Scriitori evrei...*, o bază solidă pentru o istorie culturală a comunității evreiești din România.

RĂZVAN VONCU

*Camelia Crăciun – *Scriitori evrei de limbă română: de la rebeli marginali la critici canonici*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2018.

Prețul unui abonament pe un an este de 30 lei. Abonamentele pentru cititori din provincie se vor face la comunitățile evreiești din localitatea respectivă. **ABONAȚII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON!** Pentru cei din București – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9 – 11, cod poștal 030202. Cod fiscal F.C.E.R.: 7426470. Abonamentele se mai pot achita și prin mandate poștale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poștale din localitate FIRST BANK, SUCURSALA MOȘILOR OLARI, Contul IBAN: RO66PIRB4236745798003000 (RON), RO03PIRB4236745798002000 (USD), RO37PIRB4236745798001000 (EUR). Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 45 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 95 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 40 de dolari USA.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDAȚIA: București,
str. Maria Rosetti, nr. 17, sector 2
COD POȘTAL 020481 OP 9
Tel. / fax: 021-322.75.60
www.jewishfed.ro
realitateevreiasca@gmail.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Șef-Rabin Dr. Moses Rosen

Redactor-șef:
Alexandru MARINESCU

Redactori:
Dr. Claudia BOSOI
Iulia DELEANU
Dan DRUȚĂ
Luciana FRIEDMANN
Eva GALAMBOS
(senior editor)
George GÎLEA
Mihaela OBERSCHI
Foto: Sandu CĂLȚIA

Traducători:
Ebraică: Lucian Herșcovici
Sarit Blonder
Engleză: Sanda LEPOIEV
Secretar de redacție: Emilia HRISTEA
DTP: Gabriel IONESCU
Tiparul executat de
Tipografia TIPOART IDEA STUDIO
București
Tel.: 0723.531.624

Relații, administrator:
Mihail TUNSOIU
Telefon: 021-314.96.90
distributie@gmail.com

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul fiecărui text aparține autorului. Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori. Redacția nu primește spre publicare decât articole scrise cu diacritice.